

ВИЛЬЯМ ШЕКСПИР

ТАНЛАНГАН АСАРЛАР

Беш жилдлик

Учинчи жилд

Тошкент

Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти
1983

ҲАМЛЕТ

МАҚСУД ШАҒИХЗОДА
таржимаси

ИШТИРОҚ ЭТУВЧИЛАР

Клавдий, Дания (Данимарқа) қироли.
 Ҳамлет, илгариги қиролнинг ўғли, ҳозиргисининг
 жияни.
 Полоний, сарой вазири.
 Гораццо, Ҳамлетнинг дўсти.
 Лазерт, Полонийнинг ўғли.
 Вольтиманд, } сарой аҳллари
 Корнелий, }
 Розенкранц. }
 Гильденстерн.
 Озрик.
 Аслзода.
 Поп.
 Марцелл, } мулозимлар.
 Бернардо }
 Франциско, сарбоз.
 Рейнальдо, Полонийнинг хизматкори.
 Актёрлар.
 Икки гўрков.
 Фортинбрас, Норвегия шаҳзодаси.
 Капитан.
 Инглиз элчилари.
 Гертруда, Дания маликаси (қироличаси). Ҳамлет-
 нинг онаси.
 Офелия, Полонийнинг қизи.
 Лордлар, ледилар, мулозимлар, солдатлар, матрослар,
 маҳрамлар, чопарлар.
 Бурунги қиролнинг (Ҳамлет отасининг) арвоҳи.
 Воқеа жойи: Эльсинор.

I ПАРДА

БИРИНЧИ САҲНА

Эльсинор. Қаср олдида майдонча. Ярим кеча. Франциско пойлоқда турибди. Соаг ўн иккинчи урмоқда. Бернардо унинг ёнига келиб қолади.

Бернардо

Қим бор бунда?

Франциско

Сен ўзинг кимсан, айт, аввал.

Бернардо

Яшасин қиролимиз!

Франциско

Бернардо?

Бернардо

Ҳа, мен.

Франциско

Баракалла, келдингиз худди пайтида.

Бернардо

Бориб ухла, Франциско, соат ўн икки.

Франциско

Алмашгани келибсиз, раҳмат биродар,
Ҳам совқотдим ва ҳамда юракда гаш бор.

Бернардо

Осойишми пойлоқда?

Франциско

Ҳамма ёқ соқит.

Бернардо

Хайрли кеч бўлмаса,
Учраб қолса мабодо Гораций, Марцелл,
Айтинг: барвақт келсинлар навбатларига!

Франциско

Келмоқдалар чамаси, ҳай, тўхта, ким у?

Горацио ва Марцелл кириб келадилар.

Горацио

Бу диёрнинг дўстимиз.

Марцелл

Ва шоҳ қароли.

Франциско

Хайрли кеч!..

Марцелл

Ким келибди?

Хайр сенга, айт-чи, ўрнингга

Франциско

Яхши қолинг.

Бернардо пойлоқда ҳозир.

(Кетади.)

Марцелл

Ҳай, Бернардо!

Бернардо

Гапиринг. Гораций борми?

Горацио

Горацийми? Ҳа, бир нав борга ўхшайди.

Бернардо

Дўстим Марцелл, хуш кўрдик. Гораций, салом.

Марцелл

Кўриндими бугун ҳам у ажойибот?

Бернардо

Ҳозирча тинчлик!

Марцелл

Гораций ўйлайдики, бу гаплар тамом
Хаёлнинг бир жилваси. Ишонмайдики,
Икки марта кўринди бизга у арвоҳ.
Шу учун ҳам бу кеча биз билан баҳам
Посбонда тур дедим; у арвоҳ келиб —
Ошкора кўринса, гаплашсин ўзи,
Ва гумондан қутулсин.

Горацио

Келиб бўлибди!

Бернардо

Утирайлик. Ва яна бўлса ижозат,
Бизга бовар қилмаган қулоғингизга
Бор гапларни нақл этиб, айласак ҳамла.

Горацио

Хўш! Тинглайлик, нима дер бизга Бернардо.

Бернардо

Кеча, Ҳулкар юлдузи учиб кетмасдан
Соат бир бўлган эди, мен билан Марцелл...

Арвоҳ кириб келади.

Марцелл

Ссс... Жим тургин. Ана боқ, тагин у арвоҳ.

Бернардо

Қиёфаси — раҳматлик қиролнинг ўзи.

Марцелл

Сен — домишманд, Гораций, сўзлаш у билан.

Бернардо

Хўш, гапир-чи, қиролга ўхшайдими, ҳа?

Горацио

Ўхшаганда ҳам қандай! Ҳайронман, мотман.

Бернардо

Сендан савол кутар у.¹

Марцелл

Сўра, Гораций.

Горацио

Кимсан ўзинг, тун чоғи Дания мулкин —

¹ Қадимги одамларнинг эътиқодига кўра, арвоҳлар биринчи бўлиб ўзлари гапирмас эканлар.

Жаннатмакон шоҳидай басавлат келган?
Худованднинг амри-ла аврайман сени —
Жавоб бер!

Марцелл

Ранжиб қолди.

Бернардо

У кетаётир.

Горацио

Кетма! Сўзла! Жавоб бер! Аврайман сени!

Арвоҳ кетади.

Марцелл

Гапиргуси келмасдан кетиб қолди у.

Бернардо

Хўш, Гораций? Не дерсиз? Тан берасизми?
Энди қани, хаёлнинг жилвасими бу?
Нима дейсиз?

Горацио

Тангрига онт ичаманки,
Ишонмасдим, кўрмасам ўз кўзим билан.

Марцелл

Подшоҳга ўхшашин десанг-чи!

Г о р а ц и о

Балли —

Сен ўзингга сен ўзинг ўхшаганингдай.
 Яна шуки, эгнида совут-анжоми
 Норвег жанги кунида кийган либослар.
 Чеҳраси-чи, бадқовоқ, худди Польшанинг —
 Элчиларин жаҳл ила музга ташлатган
 Маҳалдаги юзидир. Ажиб, ажойиб.

М а р ц е л л

Икки марта кечанинг айнаи шу чоғи
 Енимиздан ўтди у серсавлат, мағрур.

Г о р а ц и о

Буни ақлим батафсил таъбир қилолмас,
 Ўйлашимча, давлатга ҳалокат — бало
 Келадиган чоғларнинг аломати бу.

М а р ц е л л

Ҳай тўхтанглар. Утиринг. Қим менга айтар:
 Фуқарони кечалар қийнаган, сиққан
 Соқчиларда не учун шунча қаттиқлик?
 Қуйилмоқда мис тўплар янгидан нега?
 Чет эллардан яроғлар олинар нечун?
 Ҳафта бўйи, якшанба ҳордиқ олмасдан
 Кемасозлар ишининг боиси нима?
 Кечани ҳам кундузга мададкор қилиб
 Тер тўкмоқнинг, гайратнинг қаерда сири?
 Ким буларни англатар?

Г о р а ц и о

Билганим айтай.

Ҳар ҳолда овоза менга маълумки,
 Ҳозиргина арвоҳи юрган бу шоҳни
 Норвегларнинг қироли жангга қистади.
 Бу урушда енганди Ҳамлет отаси,
 (Зотан унинг мардлиги оламга машҳур)
 Маҳв бўлганди ёв тамом. Аҳднома ила
 Қайси томон енгилса бу жанг-жадалда
 Воз кечмоғи керакди ўз ерларидан.
 Демак, Норвег шоҳининг — Фортинбраснинг
 Барча мулки ўтганди ота — Ҳамлетга.
 Ҳозир-чи: ўлиб кетган Фортинбраснинг
 Вориси ёш Фортинбрас тўлиб журъатга
 Норвегияда йўлтўсар тўдалар йиғди.
 У кишининг нияти — қайтадан яна
 Қўлдан кетган ерларни зўрлаб эгаллаш.
 Бизга етган хабарлар буни тасдиқлар.
 Уйлашимча, бизда шу довдираш — қайғу,
 Сафарбозлик, ўлкада андиша — ташвиш
 Ҳаммаси ҳам шу вайдан.

Б е р н а р д о

Ҳа, ҳа, худди шундадир ҳамма масала,
 Шоҳга ўхшаб пойлоқда юрган шу арвоҳ
 Совут кийиб юргани бекор эмас-да.

Г о р а ц и о

У, ақлимнинг кўкларин хира қилган доғ.
 Мен Румонинг савлатли зафар кунларин,

Буюк Юлий¹ қақшаган чоғни эслайман;
 У замонлар гўрларнинг бўш турган ичи,
 Кўчаларда ўликлар ташланиб ётган.
 Юлдузларнинг ўтидан қизарган шабнам,
 Доғлар пайдо бўлганмиш, қуёшда, ой ҳам
 Қиёмат бўлгусидай қорайиб қолган,
 Шундай ёмон офатдан, фалокатлардан
 Огоҳ қилай деб бизнинг ҳамшаҳарларни —
 Шум чопарни юборган бизга ҳам фалак.

Арвоҳ қайтиб келади.

Жим бўлинглар! У келди... Нима бўлса ҳам
 Тўхтатаман. Тебранма, тўхта, эй арвоҳ!
 Агар бўлса сал нутқинг,
 Айт сиринг менга!
 Балки сенга фотиҳа, бизларга савоб
 Бўладиган кори-хайр қилмоқлик шартдир!
 Айт сиринг менга!
 Балки, бизнинг диёрга бир бало келган.
 Бу балони қайтармоқ мумкин дир балки.
 Сиринг айт менга!
 Балки тирик чоғингда ҳаромхўрлик-ла
 Жамғарган бир ғазнани ерга кўмгансан.
 Дерларки ғазналарга арвоҳлар кўп ўч.
 Сирин айтгин! Тўхтагин!.. Айт сирин менга!

Хўроз қичқиради.

Марцелл, ушла!

¹ Юлий Цезарь (Милoddан илгари 100 — 44 йиллар)
 Рим императори. Брут бошлиқ сунқасдчилар томонидан ўл-
 дирилган (Шекспирнинг «Юлий Цезарь» трагедиясига қарал-
 син).

Марцелл

Чопайми ойболта билан?

Горацио

Пиртилласа чопавур.

Бернардо

Ана, боқ!

Горацио

Ана!

Арвоҳ кетади.

Марцелл

Кетиб қолди. Биздаги бу зўравонлик
У шоҳона ҳазратга оғир ҳақорат.
У ҳавода буғ каби ушланмайдиган.
Бизнинг қилич зарбимиз — масхара, холос.

Бернардо

Шу хўроз қичқирмаса, у сўзлар эди.

Горацио

Ҳа, шунда бир сесканди гуноҳкор каби.
Айтмоқчи бўлганидан чўчиди гўё.
Дерларки, гўё хўроз, ~~— тоне карнай-илеп,~~

Қийқириб уйғотади кундуз тангрисин.
 Гўё унинг садосин эшитгач ҳамон —
 Ҳаводами, ўтдами, қуруқда, сувда
 Кезаётган саёқ руҳ уйга шошилар.
 Бу қиссанинг далилин биз ҳозир кўрдик.

Марцелл

Ростдан. Хўроз қичқиргач у хира бўлди.
 Элда бир эътиқод бор, гўё ҳар қишда
 Ҳазрат Исо байрами арафасида
 Туни билан қичқириб тураркан хўроз.
 Дейдиларки, у кеча — арвоҳлар жимжит,
 Тунлар — соқит, юлдузлар — беозор бўлур,
 Сеҳрғарлар, парилар жоду қилолмас,
 Шундай эзгу, муқаддас вақт экан у вақт.

Горацио

Мен ҳам бундай гапларни эшитган эдим.
 Энди қўйинг. Ана тонг алвон либосда
 Адирларнинг шабнамин топтайди шарқда.
 Посбонларга ижозат. Яна маслаҳат:
 Кўрганларни шаҳзода Ҳамлетга айтсак.
 Аминманки, бизга лол келган шу арвоҳ
 Ҳамлетга учраб қолса киради тилга.
 Дўстлар, қани, не дерсиз? Унга барчамиз
 Меҳру ихлос қўйибмиз. Энди бўлмаса —
 Бор гапларни батамом айтайлик унга!

Марцелл

Фикримча айтмоқ лозим. Зотан шу бугун, —
 Унинг қайдалигини яхши биламан.

Кетадилар.

ИККИНЧИ САҲНА

Қасрда қабулхона залли. Қирол, малика, Ҳамлет, Полоний, Лаэрт, Вольтиманд, Корнелий, сарой аҳли ва маҳрамлар кириб келадилар.

Қирол

Гарчи Ҳамлет оғамиз азасида биз
Қора кийиб қайғуриб юрмоғимиз шарт,
Давлатимиз бу оғир мотамдан йиғлаб
Фалокатдан вовайло қичқирмоғи фарз,
Аммо ақл енгади киши хилқатин.
Бундан кейин унутмай биз ўзимизни,
У марҳумни енгилроқ эсга олайлик.
Бинобарин, мен — бизнинг ҳамширамызга,
Бугунги кун бонумиз, маликамызга —
Рафиқам деб уйланиб олмоқчи бўлдим.
Алам билан қувончлар қатишиб кетди.
Кўз ёшлари қаришди табассумларга.
Бамаслаҳат қилинди бу хайрли иш,
Ҳамма бизга раъй бериб маъқул дейишди.
Ҳаммангизга ташаккур... Иккинчи сўзим:
Норвегнинг шаҳзодаси ёш Фортинбрас
Писанд қилмай бизларни, ўйламышдирки,
Вафот бўлгач оғамиз, эл бўлур барбод.
Мамлакатда иттифоқ бузилур тамом.
У ўзининг юлдузин ўйлабди баланд,
Ҳозир талаб қилмоқда ота юртларин,
У юртларки, оғамиз инсоф юзидан
Қўшган эди ўзининг мамлакатига,
У ҳақдаги хабарлар шундан иборат.
Энди, бизнинг кенгашнинг вазини айтай:
Мана, биз шу мактубни юбормоқчимиз —
Норвег шоҳи, Фортинбрас амакисига.

У жуда ҳам қартайган ва шу туфайли,
 Эҳтимолки, билмайди жиян феълени.
 Биз бу хатда қиролдан илтимос қилдик —
 Жиянин тийиб қўйсин, чунки аслида
 Ҳамма қўшин у шоҳнинг фуқаросидан,
 Ҳаммаси ҳам нон ейди хазинасидан,
 Марҳаматли Вольтиманд ва сиз Корнелий
 Бу мактубни элтингиз кекса подшога.
 Салом айтинг Фортинбрас амакисига.
 Элчиликнинг ҳаддидан чиқмангиз сира,
 У шоҳ билан суҳбатда одоб сақлангиз.
 Қоидаю қонунга қилинг риоя.
 Яхши боринг... Чаққонлик ихлосга исбот.

Корнелий ҳам Вольтиманд

Ҳар галгидай бу гал ҳам қилурмиз исбот.

Қирол

Бунга йўқдир шубҳамиз. Сизларга оқ йўл!

Вольтиманд ва Корнелий кетадилар.

Қани, Лаэрт, сўйланг-чи, янги нима гап?
 Деб эдингиз:— Арзим бор. Айтингиз нима?
 Қайси маъқул бир ишки, сўралса биздан
 Қондиурмиз албатта. Ҳеч бир арзингиз —
 Биз томондан сира рад этилмас, билинг.
 Дил ва калла қанчалик ошно бўлса,
 Оғизнинг хизматида қанча юрса қўл —
 Отангизга тахтимиз шунча мададкор.
 Қани, хизмат?

Лаэрт

Подшоҳим, рухсат берингиз,
Францияга мен яна қайтиб борайин.
Мен ҳазратнинг тож қўйиш маросимида
Қатнашгани у ердан жўнаб келгандим.
Кечирингиз, бурчимни адо айладим,
Энди фикру хаёлим увдар у ерга.
Таъзим билан сўрайман сиздан ижозат.

Қирол

Отанг рухсат бердимиз? Не дер Полоний?

Полоний

Жонга тегди, подшоҳим, ҳадеб ялиниб.
Айнитмоқчи бўлсам-да, ҳеч кор қилмади.
Розилигим билдирдим, охир, ноилож,
Сиз ҳам уни ярлақанг, майли, жўнасин!

Қирол

Соат қулай, бахтинг ёр бўлсин, эй Лаэрт.
Таъбинг нечук хоҳласа, шундай юравер.
А, Ҳамлет-чи? Нима дер жигарпорамиз?

Ҳамлет

(Ўзи-ўзига)

Жигарпора: ва лекин ётдан ҳам бадтар.

Қирол

Нега яна юзингда булут сояси?

Ҳ а м л е т

Йўқ, аксинча: ножўя равшанлик бордир.

М а л и к а

Ҳамлет, етар, тун каби бадқовоқ бўлма.
 Сен қиролга меҳрибон кўз билан қара.
 Қачонгача, отамнинг тупроқда изин
 Топайин, деб сен ерга қараб юрасан?
 Бу тақдири азалдир, тирик жон ўлар,
 Уыр битгач, мангуга у кўчиб қолар.

Ҳ а м л е т

Бу тақдирий азалдир.

М а л и к а

Бўлмаса нега —
 Азанг, гўё, мислсиз кўринар сенга?

Ҳ а м л е т

«Гўё» эмас, маликам, зотан ўзи шу.
 «Гўё»ларга мен ётман. Бу сипоҳи тўн,
 Қора кийим, энтикқан кескин нафаслар,
 Кўз ёшлардан қуйилган хуноб оқинлар,
 Ҳатто ғамнинг ҳар турли кўринишлари
 Дилимдаги ҳасратни изҳор қилолмас.
 Чунки булар ҳаммаси сунъий, ясама.

Булар бирор қилиқки, ўйнамоқ осон.
Дардларим-чи, а — улар бўёқларга ёт,
Менинг дардим ясаниб ўртага чиқмас.

Қирол

Баракалла, қойилман сўзингга Ҳамлет,
Сен отангининг азасини маҳкам тутасан,
Аммо билки, отангининг отаси бўлган,
У ҳам ўлган. Ҳоказо, унинг отаси.
Оталарнинг вафотин кўрган ўғиллар
Бирор муддат аламли юрмоғи лозим.
Аммо нуқул азалик бўлмоқ беҳуда.
Бундай мотам эркакка муносиб эмас,
Бу — кўп разил хоҳишлар аломатидир.
Бу кўр юрак, ишончсиз ақлу фаросат
Ва кўп дағал тушунча белгиси, холос.
Бу бандалик, ҳаммага тааллуқли иш.
Бунга қарши жаврамоқ айни куфр-ку.
Парвардигор наздида бу — улуг гуноҳ,
Раҳматликка нисбатан бу зўр гуноҳдир.
Бу гуноҳдир табиат — хилқат олдида,
Ақлу зеҳн олдида бу катта гуноҳ.
Чунки ақлу зеҳнимиз бунга кўниккан.
Оталарнинг ўлмоғи эски бир одат.
Энг биринчи жасадни ақлимиз эслаб,
Энг сўнгги тобутни ҳам жўнататуриб
Шундай дейди: «Ҳа, шундай, бўлмоғи лозим».
Аламингни қоқ, ташла, илтимосим шу:
Юрагингда қабул эт бизни ота деб.
Бутун олам билсинки, сен тахтимизга
Энг яқин бир одамсан, азиз, суюкли:
Меҳрибон ота дили силайди, сени,
Виттенбергга қайтаман ўқишга дейсан,

Бу ниятинг бизларга маъқул кўринмас.
Утинаман, ўйлагин, қолгин бу ерда,
Қолгин, худди қимматли нуридийдамиз.
Қолгин худди ворисдай, азиз ўғилдай¹.

М а л и к а

Елбормасин онанг ҳам ўғлим беҳуда.
Бунда қолгин, бормагин Виттенбергга сен.

Ҳ а м л е т

Амрингизга мутеъман, шавкатли бону.

Қ и р о л

Мана қисқа, одоблик, лойиқ бир жавоб.
Бу қасримиз — сеники! Бону, кетайлик.
Юракларни шод қилди ихлосманд Ҳамлет.
Бу ихлоснинг шаънига майлар ичилур,
Қадаҳларнинг совини билдирмоқ учун
Замбараклар булутга қилур жарчилик.
Осмоннинг садоси, коса нидоси
Тўпларнинг наърасига қўшилсин ҳамон.
Қани, юринг...

Ҳамлетдан бошқа ҳамма кетадилар.

Ҳ а м л е т

Кошки, шу гўшт тўрваси маҳв бўлса тамом.
Ё эриса, чириса, ёки буғ бўлса!

¹ Қирол, агарда Ҳамлет Даниядан чиқиб кетса, чет мамлакатларда унга қарши кураш уюштириши мумкин, деган андиша билан унинг қолишини ўтинади.

Кошки эди, демаса халлоқи-олам
 Уз-ўзини ўлдирмоқ феълини гуноҳ.
 Бутун дунё ўзининг ҳаракатида —
 Нақадар тўнг, бемаъни ва тўмтоқ экан!
 Шунча ифлос ҳамма ёқ! Қоплаб олгандай
 Гулистоннинг тупроғини бурган ўтлари
 Нега шундай? Бу ҳолнинг боиси нима?
 Ўлганига икки ой тўлгани ҳам йўқ.
 Ана подшоҳ! Қуёшнинг ёрқин шуъласи.
 Унга қиёс этилса — бу паст бир ҳайвон.
 У онамни шунчалик севар эдики,
 Қизганарди чехрасин шамоллардан ҳам.
 Фарёд сендан, эй фалак! Эслаб не қилай!
 Онам шунча мафтунди марҳум отамга,
 Чанқоқлиги ошарди қониққан сайин.
 Аммо бир ой ўтмасдан!.. Бас энди бу гап!
 Оҳ хотинлар... номингиз — бевафоликдир!
 Ҳа, ҳа, бир ой ўтмасдан!.. Тобут кетидан —
 Ниобея¹ сингари оҳ-фигон тортиб
 Борганида оёққа кийган бошмоғи
 Ҳали ҳам бутун...
 Онам, онам, у хотин... ёраб, илоҳим,
 Онгсиз ҳайвон эр учун шунча шошилмас,
 Ҳолбуки эр қилгани — бадбахт амаким
 Ўхшар марҳум отамга, Гераклга² мен
 Қай даража ўхшасам... Войдод, новайло.
 Бир ой ўтар-ўтмас-а... Унинг қовоғи
 Мунофиқ кўз ёшидан ҳануз қизил-ку!..
 Аммо шошиб янги эр қўйнида ётар,

¹ Ниобея — Қадим мифологияда, бирдан ҳалок бўлган ўн иккита боласига йиғлаган она.

² Геракл (Геркулес) — қадим мифологияда, ўзининг жисмоний қудрати ва шижоати билан донг чиқарган паҳлавон.

Йўқ! Бу шундай куфрки, оқибати бад!
Тишни тишга босайин! Парчалан, эй дил!

Горацио, Марцелл ва Бернардо кириб келадилар.

Горацио

Шаҳзодага саломлар!

Ҳамлет

Саломат бўлинг!

Янглишмаса хотирам сиз — Горацио!

Горацио

Худди ўзи, шаҳзодам, содиқ бандангиз.

Ҳамлет

Нечун банда бўласиз? Бизлар — дўстлар-ку.
Виттенбергдан келишнинг бонси нима?
Сиз — Марцеллми?

Марцелл

Шаҳзодам, худди ўзидир.

Ҳамлет

Кўрганимга мамнунман.

(Бернардога)

Хайрли оқшом.

(Горациога)

Виттенбергдам келмоққа боис нимадир?

Г о р а ц и о

Елқовликка мойиллик, азиз шаҳзодам.

Ҳ а м л е т

Ҳақингизда душман ҳам шуни айтолмас,
Ўзингизга шу бўҳтон нега ҳам керак?
Бу сўз билан қилмангиз таъбимни хира,
Сизни яхши биламан, сиз танбал эмас.
Хўш, қандай кутиб олди сизни Эльсинор?
Ҳали сизни майхўр ҳам қилиб қўямиз.

Г о р а ц и о

Кўриб олдим отангиз дафнини, эвоҳ!

Ҳ а м л е т

Яхши эмас дўстларни калака қилмоқ.
«Онангизнинг тўйини кўрдим» деб айтинг.

Г о р а ц и о

Ҳа, бу гап рост. Тўй жуда тез бўлиб қолди.

Ҳ а м л е т

Бунинг ҳисоб-чўти бор, бил Горацио!
Азада худойига пишган овқатлар —
Қўйилди дастурхонга никоҳ тўйида.
Ҳаётимда бу кунни яна кўрмоқдан —

Душманимни жаннатда кўришим афзал.
Отам — ана, гўёки кўзим олдида.

Горацио

У қаерда, шаҳзода?

Ҳамлет

Дилим кўзида.

Горацио

Мен бир карра кўрувдим: ажойиб қирол!

Ҳамлет

Ҳа, у чин инсон эди, бутун ва олий,
Иккинчи ундай инсон топилмас, афсус!

Горацио

Биласизми, бу кеча у бунда эди.

Ҳамлет

Бунда? Ким, ким?

Горацио

Отангиз, қирол.

Ҳамлет

Отам — ҳа?

Г о р а ц и о

Диққат бўлманг, таажжуб қилмангиз шунча.
Қулоқ солинг. Сўйлайман ғалати қисса.
Бу гувоҳлар тасдиқлаб берар нақлимни.

Ҳ а м л е т

Тезроқ айтиб берингиз, азбаройи ҳақ!

Г о р а ц и о

Пойлоқда турар экан бу икки жаноб,
Бернардо ва Марцеллга икки тун қатор
Кечанинг жим қўйнида кўринган арвоҳ.
Бошдан-оёқ қуролли — жонли кишидай
Шоҳона қадам босиб ўтган эмиш у.
Отангизга ўхшармиш у зоти-шариф.
Буларнинг мот кўзлари олдидан аниқ —
Ўтган эмиш уч марта бир қулоч нари.
Буларни тер босган-у, тиллари қотган.
Мен ҳам турдим пойлоқда учинчи кеча.
Кейин бу мудҳиш сирни айтдилар мепга.
Жанобларнинг гаплари жуда рост экан,
Ўша маълум соатда кўринди арвоҳ.
Отангиз ёдимдадур. Иккаласи бир,
Худди бу қўллар каби.

Ҳ а м л е т

У қайдан ўтди?

М а р ц е л л

Соқчилар турадиган майдон ёнидан.

Ҳамлет

А, сиз гаплашдингизми?

Горацио

Унга гапирдим.

Қайта-қайта сўрадим, ҳеч индамади.
Аммо бир пас қайрилиб ўғирди бошин,
Гапирмоқчи бўлганди менга, мазмуни,
Лекин бирдан шу чоғда, қичқирди хўроз,
Бу товушдан қалтираб қолиб у арвоҳ —
Ғойиб бўлди кўзлардан.

Ҳамлет

Мотман бу ишга.

Горацио

Улай агар, шаҳзода, бу — чин, ҳақиқат,
Бурчимиздир сизни ҳам хабардор қилмоқ.

Ҳамлет

Ҳа, ҳа, тўғри! Асабим босилур ҳозир,
Ким бу кеча пойлоқчи?

Марцелл ва Бернардо

Бизмиз, шаҳзода.

Ҳамлет

У арвоҳ қуроллими?

Марцелл ва Бернардо

Ҳа.

Ҳамлет

Бошдан-оёқ?

Марцелл ва Бернардо

Бошдан-оёқ!

Ҳамлет

Юзини кўролдингизми?

Горацио

Кўрдик! Юздан сипарин очиб олганди.

Ҳамлет

Қовоғин солганмиди?

Горацио

Пўқ, ундай эмас.
Бир маъюслик бор эди қарашларида.

Ҳамлет

Учганмиди ранглари ёки қизарган?

Горацио

Буткул ўчган.

Ҳамлет

Тикилиб боқар эдими?

Горацио

Ҳа, тикилиб...

Ҳамлет

Афсуски, мен йўқ эканман.

Горацио

Сиз бўлсангиз, ақлдан ажратарди у.

Ҳамлет

Ҳаммаси ҳам эҳтимол. Кўп турдими ул?

Горацио

Юзни санашлик учун етгудай бир вақт.

Марцелл ва Бернардо

Йўқ, кўп бўлди, кўп бўлди.

Горацио

Менга шунчалик.

Ҳамлет

Соқоллари оқмиди?

Г о р а ц и о

Унчалик эмас.

Ҳаётда бўлганидай бир оз оқ кирган.

Ҳ а м л е т

Бу кеча сизлар билан турай пойлоқда,
Мабодо келиб қолар.

Г о р а ц и о

Аниқ келади

Ҳ а м л е т

Агар келса у арвоқ отам шаклида,
Жаҳаннам ман қилса ҳам, сўзлашажакман.
Аммо сиздан илтимос: эҳтиёт бўлинг.
Сир тутгандай бу ишни сиз ҳозиргача,
Лабларга муҳр босинг, жим қолинг тамом.
Дўстликни қадрларман. Ҳақ ярлақасин!
Соат ўн иккиларда бу ерга чиқиб
Сиздан хабар олурман.

Ҳ а м м а

Қуллуқ, шаҳзода.

Ҳ а м л е т

Сиз менга қул эмассиз, дўстимсиз. Хайр!

(Ҳамлетдан бошқа ҳаммаси кетади.)

Қуролланган экан у отам нусхаси!
 Бир фалокат чиқмасин! Бу бир қаллоблик.
 Қош қорайсин! Бу ишда ҳафсала керак.
 Гўрнинг пинҳон сирлари очилар бешак.

(Кетади.)

УЧИНЧИ САҲНА

Полоний уйда бир хона, Лаэрт ва Офелия кириб келадилар.

Лаэрт

Ашёларим кемада. Синглим, алвидо!
 Йўлчи еллар эсганда бизнинг манзилга —
 Кемалардан хат-хабар юбор. Унутма!

Офелия

Бунга шубҳа қилмагин!

Лаэрт

Сенга Ҳамлетнинг —

Илтифоти бекор гап, майнадир тамом.
 Бу бир ҳавас, қонларнинг эҳтиросидир,
 Бу — қор ичра ўсган бир бинафшадирки,
 Нозик, аммо ўткинчи, хушбўй ва ожиз
 Чечакнинг ўзи, холос.

Офелия

Шунчами, холос!

Лаэрт

Ишон, фақат шунчалик. Ва яна билки,
 Ҳаётда ўсмоқ демак, семирмоқ эмас.
 Ўсган сайин кишида аъзою бадан,
 Юксалади фаросат, зеҳни баробар.
 Балки унинг севгиси ҳозир покиза,

Ниятида йўқ балки ёмон гаразлар.
 Аммо ўйла, у кимдур. Ундан қил ҳазар.
 У-ку олиймақомдир, аммо ҳур эмас.
 Уз насабу наслига у бўлмиш асир.
 Ҳар кимлардай ўзида йўқ ихтиёри.
 Бошқалар ҳал қилади ўлка тақдирин,
 У риоя қилади эл талабига.
 Узи бирон нарсани ҳал этолмайди,
 Энди тушун: сен унинг тароналарин —
 Рост деб билсанг поймол бўлур номусинг.
 Кўнсанг унинг сен қизгин сўровларига,
 Қалбинг берсанг кетади қизлик хазинанг.
 Эҳтиёт бўл, Офелия, ҳазар қил, синглим,
 Шавқу ҳавас ўтидан сақланиб мудом,
 Узингни ишқ — савдодан олиб қочгайсан.
 Мабодо деразадан қиз ўз бетини
 Ҳатто ойга рўй қилса, одобдан эмас.
 Энг ифбатли қизни ҳам тухматлаш осон.
 Ҳали куртак очмаган ёш ниҳолларини
 Қурту қушлар еб-титиб қуритар дарров.
 Умрлар саҳарида шабнамлар ўзи
 Заҳарли касалларин юқтирар бизга.
 Модомики хулқимиз ҳали пишмабди,
 Тортинчоқлик — биз учун энг яхши васий.

О ф е л и я

Насиҳату пандингни қалбим ёнига
 Мен посибон қўяман. Аммо оғажон,
 Сен ҳам бир хил бетавфиқ домлалар каби
 Ўзгаларга жаннатнинг йўлин ваъз этиб,
 Уялмай, айшу ишрат кўчаларига
 Қирмагайсан!

Л а э р т

Сен мендан хотиржам бўлгин.

Ҳаялладим мен нега? Ана отам ҳам.

П о л о н и й кириб келадн.

Икки марта оламан сиздан фотиҳа.

Яна бир гал сиз билан хайрлашаман.

П о л о н и й

Ҳали ҳам сен шу ерда, Лаэрт? Уят бу!

Букиб қўйди елканлар елкасини ел.

Ўзинг қайда юрибсан? Оқ йўл тилайман.

Ўгитимга қулоқ сол, кўнглингга чертгин.

Орзу ва армонингни махфий тут доим,

Мос тушмаган гапларни сўйлама сира.

Одамлар-ла хушрафтор бўлсанг ҳам, лекин

Ҳеч ким билан ёр-иноқ бўлмагин зинҳор.

Темир чамбарлар билан банд эт дўстларни,

Аммо ким учрайверса қўллар сиқишиб,

Ҳовучингда қабартма қадоқларни сен.

Жанжалларга киришма, аммо бир кирсанг —

Бошқаларга жанжални тавба қилдиргин.

Ҳамма гапини эшитгин, ўзинг кам гапир.

Ҳукмларга тўз, аммо ўз ҳукминг яшир.

Ҳамёнингга яраша либос кийиб юр.

Олифталик қилмагин, завқ билан кийин!

Одамлар танилади уст-боши билан,

Францияда киборлар бу ҳақда ғоят

Ўткир кўзу нозик дид эгасидурлар.

На бировни қарздор қил, ва на-да қарз ол.

Қарз пул берсак ажраймиз дўстдан ҳам пулдан.

Қарзга олсак тежашлик эсдан чиқади.

Энг аввал шу:— ўзингга бўл садоқатди.

Шундай қилсанг, тун пойин босган кундуздек,

Ҳамма ишда садоқат бўлур муяссар.

Хайр энди, ёдлаб ол, сафарга жўна.

Лаэрт

Каминангиз жўнайди таъзимлар билан.

Полоний

Аллақачон вақт бўлди. Қароллар кутар.

Лаэрт

Офелия, хайр энди, айтган гапларим
Хотирангда сақлансин.

Офелия

Бекитдим дилга,
Кўнглимнинг калидини олиб кет ўзинг.

Лаэрт

Яхши қолинг.

(Кетади)

Полоний

У қандайин гап экан, айт, Офелия?

Офелия

Сўз очилди шаҳзода Ҳамлет устидан.

Полоний

А, шундайми? Жуда соз. Мен эшитдимки —
Гўё тез-тез келармиш сеникига у.

Сен ҳам унга, дейдилар, кўп илтифоткор.
 Кўрганларини еткизган менга одамлар.
 Бу рост бўлса, демакки, сен иффатингни,
 Ўз қизлик номусингни хато англайсан.
 Орангизда не сир бор? Очиқ айт менга.

О ф е л и я

Гаров бўлсин самимий дўстликка дея —
 Меҳрибонлик кўрсатди у бир неча бор.

П о л о н и й

«Гаров бўлсин» эмиш-а? Ё пирим, тавба!
 Бу гаплардан нима ҳам англайсан ўзинг?
 Хўш, ҳалиги «гаров»га сен нима дединг?

О ф е л и я

Ҳеч нарса тушунмайман, ҳайронман ўзим.

П о л о н и й

Тингла, сенга ўргатай: олган гаровинг
 Қалбаки танга дегин, ва бундан кейин —
 Қиммат баҳо гаровлар олишга тириш.
 Бўлмаса-чи, ҳай қизим, бўш гаровларга —
 Ютқизиб қўймай тагин кекса ақлимни.

О ф е л и я

Ота, у ўз севгисини эҳтиром ила —
 Менга изҳор айлади.

Полоный

«Эҳтиром» эмиш!

Офелия

Ва сўзларин исботлай дея, доимо —
Авлиёлар номига онт ичар эди.

Полоный

Бу — қушларга бир тузоқ. Яхши биламан —
Қон қизиса қасамга сахий бўлар тил.
Қизим, булар учқунки, бир пас «лип» этиб
Учиб-учиб кетарлар иссиқдан ҳали.
Сен буларни олов деб янглишма, қизим.
Бундан буён, оғирроқ бўлгин рафторда.
Камсухан бўл, ҳар сўзинг қадрласинлар.
Чақирсалар, сен дарров «лаббай!» демагин.
Ҳамлет бўлса — ёш йигит, тортинчоқ эмас.
Лекин сира ишонма унинг гапига.
Хусусан онтларига. Онтлар — ёлғон гап.
Ташқариси бошқа-ю, ичи бом — бошқа.
Одамларни алдамоқ қулай бўлсин деб —
Узларини авлиё — мўмин кўрсатган
Кўп пишиқ қаллобларга ўхшар қасамлар.
Гапни очиқ қилайин: хоҳламайманки, —
Бундан кейин вақтингни бир дақиқа ҳам
Шаҳзода Ҳамлет билан ўтказсанг. Боргин.
Гапларимни унута кўрма.

Офелия

Хўп, ота!

(Кетади.)

ТУРТИНЧИ САҲНА

Яна у ерда. Қаср олдида майдонча. Ҳамлет, Горацио
ва Марцелл кириб келадилар.

Ҳамлет

Изғирин ачитмоқда! Совуқни қаранг!

Горацио

Қишдагидай кўп ёмон чимчилаяпти.

Ҳамлет

Соат неча бўлдикан?

Горацио

Сал кам ўн икки.

Марцелл

Иўқ. Ошгандир. Жом чалди.

Горацио

Чалдимми? Дуруст.

Ундай бўлса арвоҳнинг келиш муҳлати
Яқинлашиб қолибди.

Карнай ва тўп отиш садолари.

Бу нима, шаҳзода?

Ҳамлет

Қирол ётмай, кайф сураб то саҳаргача,
Уйинбозлик, майхўрлик қилар тун бўйи.
Рейн шаробин қадаҳлаб сипқариб олгач,
Замбарак ва карнайлар эълон қилишар
Унинг шижоатини.

Горацио

Бу ҳам одатми?

Ҳамлет

Ҳа, шундайроқ, эй, ҳайҳот! Бу одатларни —
Ҳурмат қилмоқдан кўра, унутмоқ маъқул.
Шарқу ғарбга донг отган майхўрлигимиз
Ёт элларда қилибдир бизни шарманда.
Бизни «майхўр» дейдилар, «тўнғиз» дейдилар.
Бу лақаблар чиндан ҳам иснод келтирар
Шаънимизга шарафу хизматимизга.
Баъзи одамларда ҳам бу ҳол учрайди,
Масалан, туғма бир доғ бўлур танида,
(Зотан унинг гуноҳи эмас бу, чунки
Ўзи танлаб олганмас ота-онасин)
Ёки биров ғалати кўринар кўзга,
Ёки муомалада қусури бўлур,—
Бундай кичик нуқсонлар хулласи калом
(Наслидан ё ўзидан, қайдан бўлмасин)
Одамларнинг кўзида кишини тамом
Бир пулга чиқаради. Ваҳолонки, у —
Инояти-илоҳий сингари тоза
Ҳимматларга эгадур, жўмарддур балки.
Энди қаранг, бемаъни ёмон бир қатра

Булғаб қўяр олийзот яхшиликларин.
Ачинарли эмасми.

Г о р а ц и о

Қаранг, шаҳзода!

А р в о ҳ кириб келади.

Ҳ а м л е т

Эй илоҳий азизлар, нажот берингиз!
Сен руҳи-яздонмисан, ё зилли-шайтон,
Жаннатнинг нафасими, ё боди-дўзах.
Ниятингда савобми ёки жиноят,
Бу келишинг мен учун чўпчак — муаммо.
Шу сабабли тергашга мажбурман сени.
Сени қандай атайин: падарим, Ҳамлет,
Даниянинг қироли, ҳукмдор, гапир!
Мени гафлат ичида қолдирма. Сўйла,
Нега ерга кўмилган суякларингнинг —
Қафанлари йиртилган? Нега қўйнида
Сени қучган тобутинг эснамоқ бўлиб,
Очди тошлик жағларин, ирғитди сени?—
Нечун жонсиз жасадинг совут — яроқли
Ойдин тунда юради кўп ваҳимадор?
Нечун биздай дево на махлуқларни сен
Маталларга чулғайсан, қалтиратасан?
Сўйла нечун? Сабаб не? Бизга не чора?

Арвоҳ имлайди.

Г о р а ц и о

У имлайди, сиз билан танҳо қолмоқчи,
Елғиз сизга айтмоқчи бўлган гапи бор.

Марцелл

Қаранг, қандай меҳрибон ундайди сизни
Йироққа чақиради. Аммо сиз борманг.

Горацио

Сиз мутлақо бормангиз!

Ҳамлет

У бу ерда индамас. Боришим лозим.

Горацио

Бора кўрманг, шаҳзода!

Ҳамлет

Нимадан қўрқай?

Менинг умрим баҳоси игнача эмас.
Руҳим бўлса... Руҳимга ундан хатар йўқ.
Чунки руҳим у каби абадий, ўлмас!
Яна мени имлайди. Олдига борай.

Горацио

Хўш, борди-ю у сизни бир сув лабига,
Еки денгиз бўйида мудҳиш қояга —
Имлаб бориб, ногаҳон жинга айланса
Ҳушингизни олса-ю, жинни бўлсангиз,
У топда не қиласиз? Бир ўйланг шуни.
Бунисиз ҳам, ҳар қандай оддий пайтларда
У қоядан ҳайбатли денгизни кўрган
Кишилар йўқотади эсин бир пасда.

Ҳ а м л е т

Яна имлар. Боравер! Мен ҳам келаман!

М а р ц е л л

Юбормаймиз!

Ҳ а м л е т

Торт қўлинг!

Г о р а ц и о

Уйланг! Қеракмас.

Ҳ а м л е т

Йўқ, бу мени тақдирнинг ўзи чақирар,
Томиримга у қуяр арслон қувватин.

Арвоҳ имлайди.

Нуқул имлар, йўл беринг, афандиларим!

(Урталаридан чиқиб кетмоқчи бўлади.)

Ким йўл тўсса, ўзини арвоҳ қиламан.
Қочинг, дейман!— Сен жўна. Ҳозир келаман.

А р в о ҳ в а Ҳ а м л е т кетадилар.

Г о р а ц и о

Ҳозир ўзи жазава ҳолатидадур.

Марцелл

Юр борайлик. Бир ўзин қолдириб бўлмас.

Горацио

Кузатайлик. Не бўлур бу ишнинг кети?

Марцелл

Дания давлатига бир бало юққан.

Горацио

Парвардигор, ўзинг бўл бизга раҳнамо.

Марцелл

Юр!

Кетадилар.

БЕШИНЧИ САҲНА

Яна у ерда. Майдончанинг олисроқ томони. Арвоҳ ва Ҳамлет кириб келадилар.

Ҳамлет

Мени қайга судрайсан? Нари бормайман.

Арвоҳ

Юр орқамдан.

Ҳ а м л е т

Юраман.

А р в о ҳ

Вақт келиб қолди.

Дўзахнинг оловида куядиган вақт.

Мени унда қийнарлар.

Ҳ а м л е т

Бечора арвоҳ!

А р в о ҳ

Ачинмагин, астойдил менга ишонгин,

Ва қулоқ ос!

Ҳ а м л е т

Вазифам — сени тингламоқ.

А р в о ҳ

Ҳаммасини эшитгач, қасос олгайсан.

Ҳ а м л е т

Нима дединг?

А р в о ҳ

Отангинг арвоҳиман мен.

Бир муддатга кечалар дайдиб юришга,
Кундузлари дўзахда куймоққа бандман.
Дунёдаги умримда қилган гуноҳлар
Куйиб даф бўлмагунча бу давом этар.
Ҳақим йўқдир сўйлашга зиндоним сирий,
Йўқса очсам бу ҳақда сенга қиссамни
Ҳар бир сўздан қотарди виждонинг сенинг,
Қонинг музлар, кўзларинг юлдуздай ўйнар
Жингалак сочларинг-чи текисланарди —
Ва тиккайиб турарди игналар каби.
Ва лекин абадият шундай садоким —
Дунёвий қулоқларга етмоғи маҳол.
Сен отангни бирон вақт чин севган бўлсанг,
Мени тингла, хўб тингла, тингла!..

Ҳ а м л е т

Ё раббий!

А р в о ҳ

Мени аблаҳ ўлдирган. Қасосимни ол.

Ҳ а м л е т

Ўлдирганми?

А р в о ҳ

Ҳа, шундай ўлдиришки, бу —
Ҳар турли ўлдиришдан минг марта бадтар.

Ҳ а м л е т

Тезроқ гапир, токи мен хаёл каби тез,
Қанотланиб фикримнинг оташи билан,
Учга учай.

А р в о ҳ

Азмингни кўриб турибман.
Сўзларимдан қонларинг жўшга келмаса —
Сўйла-чи, ким бўлардинг?— «Лета»да яъни —
Унутилиш дарёси лойида ўсган —
Бақа тўни бўлардинг бебурд ва сассиқ.
Энди, Ҳамлет, қулоқ сол, гап гарқалдики —
Гўё мени, боғчада ухлаганимда
Илон чақиб ўлдирган. Дания аҳли
Бу сохта афсонага алданиб кетди.
Энди билгин, эй менинг олизот ўғлим,
Илон — отанг қотили,— бугун бемалол —
Унинг тожин кийибдир.

Ҳ а м л е т

А — кароматим!

Қотил менинг амаким?

А р в о ҳ

Ҳа.

Қондошига номарддир ва паст зинокор.
Хулқидаги маккорлик, ширинсуханлик
Ҳунарлари шунчалик зўрки, шу билан
Маликани кўндириб нафсониятга
Ўзи билан ўйнашмоқ йўлига солди.

(Шундай йўлдан ургувчи ҳунарга лаънат!)
 Биласанми, бу қандай тушкунлик, Ҳамлет!
 Никоҳ куни қилинган аҳду паймонда —
 Содиқ қолган у юксак севгим ўрнига
 Бир ярамас махлуққа қучоқ очмоқлик,
 Бу қандай бир тушкунлик!

Аммо бузуқ қанча ҳам жоду қилмасин —
 Соф ахлоқни бузишга ожиз бўлгандай —
 Шаҳвоний нафс фаришта қучоғида ҳам
 Безиб гашту роҳатдан, ҳавасланади —
 Мурдор гўштига...

Жим бўл! Майин шабада эса бошлади,
 Саҳар яқин. Қалтароқ қилай қиссамни.
 Пешиндан сўнг боғчада ухлаган эдим,
 Бирдан сенинг амакинг қўлида шиша,
 Лаънати «заҳри қотил» шишасин ушлаб
 Аста келди бошимга, ва у заҳарни
 Қуйди қулоқларимга. Бу мудҳиш оғу
 Қонга шундай душманки, симобдан ҳам тез
 Томирларда чопади ва оқлиқ тушган
 Сут сингари қонларни уютиб қўяр.

Шундай бўлди менинг ҳам ҳолатим у чоғ.

Бирдан мохов Лазарнинг¹ бадани каби
 Қоплаб олди теримни ёмон яралар.

Олиб қўйди, хуллас гап уйқумда, укам —
 Тожимни ҳам, жонимни ҳам, маликамни,
 Гуноҳларим етганида авжи аълога,
 Ҳали тавба-газарру қилмасдан бурун
 Мен афв сўролмаин боби-раҳматдан,
 Бўйнимда барча қора амаллар билан
 Жўнатилдим майдони сиёсатга тез.

Оҳ, бу даҳшат, кўп даҳшат, даҳшатдир, инон.

¹ Л а з а р ь — Инжил афсоналаридан олинган бир исм. Шекспир даврида моховларни «Лазарь» деб айтишар эди.

Сен ўзингни отанга ўғил деб билсанг
 Дания шоҳларининг ётоқхонаси —
 Уйнашларга бўлмасин бир ишратхона!
 Аммо сенинг қасосинг қанча қизмасин —
 Номусингни булғама ва ўз онанга
 Емон бир қасд айлама. Унинг жазоси —
 Унинг худованди ҳам — виждон азоби.
 Ҳайр энди, қараб кўр, ялтироқ қуртлар
 Тонг чоғин кутган сайин нурсизланмоқда.
 Хайр энди, алвидо, мени унутма.

(Кетади.)

Ҳ а м л е т

Эй замин, эй осмон! Яна ким тинглар?
 Балки дўзах қулоғи! Чидаб тур юрак!
 Оёқларим рост туринг, асло букилманг!
 У дедики — «Унутма!» — сени унутмоқ?!
 Модомики, каллада яшар хотира —
 Модомики, эсим бор, сени унутмам.
 Мен ёдим дафтаридан ўчириб ташлаб —
 Ҳиссиётнинг барча ҳам нишонларин,
 Гўдакликдан мияга ёзилган тамом —
 Китобларнинг сўзларин, барча нақшларин,
 Қиссаларнинг ҳиссасин ўчирай, аммо, —
 Аммо сенинг фармонинг ягона китоб,
 Покиза китобдурким у бўлар мазмун
 Хаёлимда ёзилган саҳифаларга.
 Эй ярамас, паст хотин, эй бадзот махлуқ!
 Эй кулгуси ширину, юраги қора.
 Буни ёзиб қўяйин, қани дафтарим,
 Буни ёзиб қўяйки, кулган одам ҳам

Кулимсираб кўп аблаҳ бўлмоғи мумкин.
Бошқа юртда маҳолу Данияда мумкин.

(*Ёзади.*)

Буни ёздим, амаким, энди шиорим:
«Хайр энди, алвидо, мени унутма!»
Бунга қасам нчаман.

Горацио ва Марцелл (*сахна орқасидан*).

Шаҳзода, Ҳамлет!

Марцелл

(*Саҳна орқасидан*)

Шаҳзода?

Горацио

(*Саҳна орқасидан*)

У қаерда?

Ҳамлет

Ҳа, шундай бўлур!

Горацио

(*Саҳна орқасидан*)

Ҳай, бормисиз шаҳзода!

Ҳамлет

Лаббай, дўстларим!

Горацио ва Марцелл кириб келадилар.

Марцелл

Хўш, шаҳзода?

Горацио

Нима гап?

Ҳамлет

Қиёмат гаплар!

Горацио

Хўш, нима гап?

Ҳамлет

Сўйласам, сир тутолмасиз.

Горацио

Иўқ, маҳкам сир тутамиз.

Ҳамлет

Хўп, бўлмаса, гап шунда: ким ўйлардики...
Лекин бу гап ўзаро?!

Горацио ва Марцелл

Баҳаққи — худо.

Ҳамлет

Шундай разил йўқ бутун Данимарқада,
Ўзи шунинг устига — пачава, аблаҳ.¹

Горацио

Шу ҳикматли гапларни айтмоқлик учун
Арвоҳ керак эдими?

Ҳамлет

Сўзларинг тўғри.

Энди гапни чўзмасдан қўлларни сиқиб
Хайрлашиб кетайлик ўз ишимизга.
Сизнинг бўлак ишингиз, хоҳишингиз бор,—
Ҳар кимнинг бор зотан ўз иш ва хоҳиши.—
Менинг ҳам ўз хоҳишим;— гапнинг очиги
Бир девона бандаман бормоғим зарур
Ибодату тоатга.

Горацио

Бу сўзлар фақат

Узуқ-сочиқ сўзларнинг гирдоби, холос.

¹ Ҳамлет сирни (яъни амакининг қотил эканини) очиб беришига сал қолади. Аммо бирдан ўзини тутиб эҳтиёткорлик юзасидан гапни бошқа ёққа буради. У даврда подшоҳни жиноятда айблаган киши ўлим билан жазоланар эди.

Ҳ а м л е т

Сизни ранжитган бўлсам, узр сўрайман...

Г о р а ц и о

Ранжимоққа сабаб йўқ.

Ҳ а м л е т

Йўқ, Гораций бор,

Авлиёмиз Патрикка¹ онт ичаман, бор.
Энди арвоқ ҳақида шуни айтайки,
У муътабар, ҳурматга сазовор бир зот
Бу ҳақдаги чин гапни суриштирманглар.
Энди менинг дўстларим, мактабдошларим,
Қиличбоз шерикларим, сизларга ўтинч.

Г о р а ц и о

Бажону дил, шаҳзода, бажо этамиз.

Ҳ а м л е т

Бу ҳодиса ҳақида гинг этилмасин!

Г о р а ц и о в а М а р ц е л л

Гапирмаймиз, шаҳзода.

¹ П а т р и к — Ҳамлетнинг отасини ўлдирган Клавдий (Ҳамлетнинг амакиси) қиролни илон чақиб ўлдирган деб расмий овоза тарқатган. Диний ақидаларга кўра, авлиё Патрик Ирландия тупроғидан илонларни қувиб чиқарган. Ҳамлет, Патрикни тилга олиши билан илонни — қирол Клавдийни йўқ қилишга аҳд этган бўлади.

Ҳамлет

Қасамёд қилинг!

Горацио

Виждонимга қасамёд...

Марцелл

Мен ҳам қасамёд.

Ҳамлет

Мана қилнч, шунга ҳам қасам ичингиз.

Марцелл

Бир мартаба қасамёд қилдик-ку!

Ҳамлет

Иўқ, йўқ.

Менинг қиличимга ҳам қасамёд қилинг.

Арвоҳ

(Саҳна тагидан)

Қасамёд қилинг!

Ҳамлет

Аҳа, сен ҳам, оқсоқол, сўзимга шерик?

У нималар сўзлади, эшитдингиз-ку!

Қасамёд қилинг!

Г о р а ц и о

Нима деб қилайлик қасам?

Ҳ а м л е т

«Кўрганимни ҳеч кимга айтмайман!» дея —
Қасам ичинг қиличга қўлларни босиб.

А р в о ҳ

(Саҳна тагидан)

Қасамёд қилинг!

Ҳ а м л е т

Бу ерда ва ҳар ерда?¹ Бу ёққа ўтинг.
Қўлни босинг қиличим дастасига сиз,
«Кўрганимни ҳеч кимга айтмайман!» дея
Қасам қилинг, қиличга қўлларни босиб.

А р в о ҳ

(Саҳна тагидан)

Қасамёд қилинг!

Ҳ а м л е т

Ҳа, кекса кўркаламуш? Ишинг тез экан,
Кавлаб етдинг? Утайлик бошқа бир жойга.

¹ Бу — лотинча бир таъбирдир: «Hic et ubique».

Г о р а ц и о

Кун ҳам, тун ҳам, гувоҳ бўл бу фаройибга!

Ҳ а м л е т

Фаройибот деб ўйланг шу ҳодисани
Горацио, дунёда кўп ҳоллар борким,
Кирмагандур тушда ҳам фалсафангизга
Энди қаранг, керакса сизларга нажот,
Яна бир бор қасамёд қилингни, мендан —
Нима содир бўлса ҳам ёки мен ўзим
Айёрликка қўйсам ҳам ўзимни баъзан —
Сиз менинг шу ҳолимни қилиб томоша
Мана шундай ё мундай қўл қовуштириб
Мана мундай бошингиз чайқаб демайсиз:
«Қайдам, бизмас...» «Хоҳласа айтар эдик-ку».
«Қошки хоҳишманд бўлсам...», «Айтар эдик-ку»
Мана талаб: мен ҳақда нима сезсангиз
Бу тўғрида ҳеч кимга қилманг ишора.
Мана шунга қасамёд қилинг, худованд
Бўлгай сизга мадакдор.

А р в о ҳ

(Саҳна тагидан)

Қасамёд қилинг!

Ҳ а м л е т

Ором топгин, фитнакор, безовта арвоҳ!
Афандилар мен сизга ихлосманд, тобе.
Бу дўстликнинг далилин Ҳамлетдай фақер,

Ҳақирона бечора,— вақти келганда —
Сизга кўрсата олур, худо ёр бўлса.
Энди бирга юрингиз,— яна эслатай.
Лабингизга босингиз жимлик бармоғин.
Замонларни улаган иплар узилди.
Шу узилган ипларни нечун боғлайин!
Бирга юрингиз.

Кетадилар.

II ПАРДА

БИРИНЧИ САҲНА

Эльсинор. Полоний уйда бир хона.
Полоний ва Рейнальдо кириб келадилар.

Полоний

Мана унга бу мактуб, бу пул, Рейнальдо!

Рейнальдо

Топширгайман.

Полоний

Ва яна маъқул гап шуки,—
Кўришмасдан бурунроқ у билан, дўстим,
Унинг ҳолу феълни суритирсангиз.

Рейнальдо

Узимнинг ҳам ниятим шудир.

Полоний

Офарин.

Юз офарин, сиз, ошно, дастлаб Париждэ

Даниялик кимлар бор, шуни билингиз,
 Пулдормилар, қаердан улар насаби?
 Хоналари қаерда, дўстлари кимлар,
 Мабодо танисалар менинг ўғлимни —
 Саволларни ёғдиринг, аммо пардалик.
 Ўзингизни кўрсатинг узоқ танишдай.
 Сўнгра қилинг, масалан, шундай даромад:
 «У кишининг дўстларин танийман, ҳатто —
 Учратганман отасин, ўзи ҳам қисман —
 Менга ошна бўлади», тушундингизми?

Рейнальдо

Ҳа, лордим, тамомила!

Полоний

«Ўзи ҳам қисман —
 Менга ошна бўлади». Дейсиз шу тахлит.
 Сўнгра қўшинг: «Ошномиз, аммо жуда кам.
 Лекин яна у эски беаза бўлса...»
 Фалон-фистон дейсиз-у, боплаб қўясиз.
 Уни ўлган ҳисоблаб истаган гапни,
 Тўқий беринг, гапиринг, сира ҳайиқмай.
 Аммо бундан келмасин номусга иснод.
 Бунга эҳтиёт бўлинг. Бўлак шўхликлар,
 Эрк ва ёшлик ишларин айтинг бемалол.

Рейнальдо

Чунончи, қиморбозлик?

П о л о н и й

Майли, гапиринг.
Жанжалкашлик, майхўрлик, оғзи бузуқлик,
Қизларга хушторлиги ҳақида сўзланг.

Рейнальдо

Номусига доғ — иснод келмасин дейман!

П о л о н и й

Хунар шуки: гап-сўзлар тушгай ўрнига.
Қораламанг жуда ҳам ҳаддан ошириб,
Бу бемаҳал қўрсликдан зотан не фойда?
Йўқ, азизим, аксинча, шундай қилингни,
Унинг барча хатоси ва нуқсонлари —
Одамларга кўринсин бебошлик каби,
Узрлик бир хумпарлик ва ёшлик каби.

Рейнальдо

Ажабо бу...

П о л о н и й

Бу нечун, демоқчидирсиз?

Рейнальдо

Шундай, жаноб, нимага шунчалар ташвиш?

П о л о н и й

Мана менинг мўлжалим. Бу йўл — бехато.
Сиз гўёки бегараз бир шева билан —

— Иш маҳали салгина енг кирлангандай,—
 Уғлимга доғ қўйсангиз, сизнинг ҳамсуҳбат —
 Дарҳол сизга «ҳа-ҳа» деб бўлгуси шерик.
 Мабодо у ўзи ҳам ўғлимдан шу хил —
 Қилиқлар кўрган бўлса, сўзингиз бўлиб
 Қистирар ўз мансабу расмига кўра
 Шу тахлит иборалар: «афандим», ёки —
 «Балли дўстим» ва ёки «ҳа шундай, тақсир!»

Рейнальдо

Жуда тўғри.

Полоний

Ҳа, ўлманг, мана ўша пайт...
 Ҳа, айтгандай нима демоқчи эдим? Имонимга
 Онт ичаманки, мен нималарнидир айтмоқчи
 эдим-а.

Нимада тўхтаган эдим?

Рейнальдо

Дедингизки: «Сўзингиз бўлиб...»

Полоний

«Ҳа, бўлиб.

Ҳа, бўлиб қистиради ва айтадики:
 Ҳа биламан мен ўша йнгитни. Кеча,
 Ё туновкун у фалон-пистонлар билан
 Фалон-пистон жойларда бирга бўлувди.
 Улар копток ўйнашди, бу-чи: маст-аласт.
 Ахир ўйин тугади муштбозлик билан». —
 Ёки бошқа хил айтур: «Ўзим гувоҳман —

У кўп борар маълум бир савдо уйига,
Ва у ерда берилар айшу ишратга»
Ва ҳоказо, ҳоказо. Тушундингизми?
Ёлғонлардан қурган шу тузоғингизга
Албат тушиб қолғуси ҳақиқат қуши.
Биз фаросат аҳлимиз. Ана шу тахлит
Эгри йўлдан чиқамиз рост-тўғри йўлга.
Шу усулни қўлланинг ўғлимга ҳам сиз.
Қани, энди аниқми, тушунарлими?

Рейнальдо

Батамом.

Полоний

Хўб бўлмаса, саломат бўлинг.

Рейнальдо

Шафқатпаноҳ афандим.

Полоний

Аmmo сезмасин —

Орқасидан кўз бўлиб юрганингизни.

Рейнальдо

Асло, милорд.

Полоний

Ва яна шуни билингки —

Ҳар кимнинг ўзидадур ўз ихтиёри,
Ҳақ йўлни топганларга жаннати аъло.

Рейнальдо

Тушундим.

Полоний

Оқ йўл бўлсин.

Рейнальдо кетади. Офелия киради.

Офелия! Не гап?

Офелия

Эй худованд! Билсангиз, қандай қўрқибман.

Полоний

Худо ўзи сақласин! Нега?

Офелия

Мен ҳали —

Қашта тикиб ўтирсам шаҳзода Ҳамлет —
Кириб келди: бошяланг, ёқалар очик,
Боғичсиз пайпоқлари тўпикқа тушган,
Шундай безиллайдики, тиззаларининг
Дир-дир титраб уришин эшитса бўлур.
Шунча ҳам довдираган, гўё шу тобда —
Дўзахнинг даҳшатидан сўзламоқ учун
Ер тагидан чиққандай.

П о л о н и й

Балки, у сенинг —
Муҳаббатинг куйида шайдо бўлибдур?¹

О ф е л и я

Қайдам. Балки!

П о л о н и й

Нималар айтаётир ул?

О ф е л и я

Билагимни бир сиқиб, бир оз тисланди.
Сўнгра иккинчи қўлин қўйиб қаншарга
Менга тикилиб боқди сураткаш каби.
Анча вақт давом этди шу ғалати ҳол.
Қўлимни бир силтигач уч таъзим қилди,
Ва шу қадар чуқур бир оҳ тортдики, мен —
Уйладимки узилди сўнгги нафаси.
Бундан кейин қўлимни қўйиб, юбориб
Қайрилиб менга қараб кета бошлади,
Йўлига қарамасдан кетар эди у,
Шу ғалати ҳолатда чиқди эшикдан,
Аммо тикилган эди менга кўзлари.

П о л о н и й

Юр мен билан қиролни топиб олайлик.
Бу мутлақо муҳаббат ошифталиги,
Муҳаббатда шайдолик ҳазил гап эмас,

¹ Ҳамлет Офелияни чиндан севар эди. Бироқ отасининг хун қасосини амакиси Клавдийдан олишга қатъий қарор бергани учун ўз севгисини босиб Офелия билан хайрлашмоқчи бўлган. Унинг ғалати қилиқларини одамлар шайдолик (жин-нилик) деб тушунадилар.

Энг кутилмас балолар юз берар ундан.
 Зотан, бизнинг дунёда ҳар хил эҳтирос
 Бизни қилиб овора хатар келтирар.
 Кўп таассуф! Балки сен сўнгги кунларда
 Унга озор бергудай бир иш қилибсан?

О ф е л и я

Йўқ, шекилли. Аммо мен ўгитингизни —
 Эсда тутиб рад этдим зиёратини,
 Ва юборган хатини.

П о л о н и й

Шундай экан-да!

Ўйламасдан, шошилиб, қизиб, Ҳамлетни
 Енгилтак деб ўйлабман, хато қилибман.
 У сен билан ўйнашиб, ташлаб кетади —
 Деб ўйлабман, бекорга гумон қилибман.
 Тангри гувоҳ, чолларнинг гуноҳи шуки
 Ҳаддан ошиқ қилурлар эҳтиёткорлик.
 Ешларда бепарволик гуноҳ бўлгандай.
 Юр, қилайлик ҳаммасин подшоҳга арз.
 Баъзан очиқ эътироф этмоқдан кўра —
 Сукут этиб ийманмоқ юз чандон ёмон.
 Қани, кетдик!

ИККИНЧИ САҲНА

Яна у ер. Қасрда бир хона. Қирол, малика, Розен-
 кранц, Гильденстерн ва маҳрамлар кириб кел-
 дилар.

Қ и р о л

Хуш келибсиз Розенкранц ҳам Гильденстерн!
 Дийдорларинг кўрмоққа кўп муштоқ эдик.

Энди ҳожат ҳам чиқди шунинг устига.
Сиз албатта хабардор бўлсангиз керак,
Ҳамлетда зоҳир бўлган ўзгаришлардан,
Сурати ҳам, ахлоқи ҳам шунча ўзгарди,
Ки ҳеч таниб бўлмайди. Тушунолмаيمان.
Отасининг вафоти дардидан бошқа
Яна қандай дардисар бу ишга боис.
Иккингиздан ҳам ўтинч, сизлар қадимдан —
У билан мактабдошу тенгқур бўлгансиз,
Унинг феълу хулқига ошносизлар.
Истироҳат кунларин бизга бағишлаб,
Бир муддат кошонада меҳмон бўлинглар.
Улфат бўлинг ва фурсат бўлса ҳамоно,
Авиқлангки, қайси сир қийнайди уни.
Дард билинса, давосин топмоқлик осон.

М а л и к а

У сизларни, жаноблар, кўп тилга олар,
Ишонингки, дунёда сизларча унинг —
Ихлос қўйган бошқа бир дўстлари йўқдир.
Агар илтифот қилиб шу вақтингизни
Бизнинг хоҳишимизга сарф айласангиз —
Билгайсизки, лутф этиб шу келишингиз, —
Шоҳона мукофотга бўлур сазовор.

Р о з е н к р а н ц

Зоти-оилларингиз ўз хоҳишларин
Ўтинч эмас, амр-ила изҳор этмоққа
Шоҳона ҳуқуқлари бор-ку, ҳазратлар!

Г и л ь д е н с т е р н

Камарбаста турибмиз, сизларга муте,
Бу пойи шоҳонада кутамиз фармон.

Қирол

Қуллуқ сизга, Гильденстери ва Розенкранц.

Малика

Қуллуқ сизга, Гильденстери ва Розенкранц.
 Лутфан, дарҳол ўтингиз ўғлимни кига.
 У ғоят ўзгарибди! Жаноблар, сиздан
 Бирон тангиз кузатинг шу меҳмонларни.

Гильденстери

Иншоолло, бизнинг бу суҳбатларимиз
 Дардига чора бўлгай!

Малика

Худо мададкор.

Розенкранц, Гильденстери ва баъзи бир маҳрам-
 лар чиқиб кетади. Полоний кириб келади.

Полоний

Норвегияга юборган элчиларимиз
 Эсон-омон қайтишди, аъло ҳазратим.

Қирол

Сен доимо хуш хабар олиб келасан.

П о л о н и й

Бундан буён ҳам шундай бўлур, подшоҳим.
 Худовандга қанчалик ҳам бўлса руҳим,
 Қиролимга бурчимдур шунчалик хизмат.
 Биласизми, нимани арз этмоқчиман?
 Ё миям айнигандур шунчаликки, мен —
 Искович, ит бўлишдан ҳам ожиздурман,
 Ё бўлмаса топганман илдизларини —
 Ҳамлетдаги ошифта аҳволларнинг мен.

Қ и р о л

Дарҳол сўйла. Сабрим йўқ ортиқ кутишга.

П о л о н и й

Сиз, дастлаб элчиларни қабул қилсангиз.
 Сирим шунинг, устига, шарбатдай бўлур.

Қ и р о л

Бўлмаса, сен уларга ўзинг пешвоз чиқ!

П о л о н и й чиқади.

Гертруда, у дейдики, бадбахт Ҳамлетнинг
 Жиннилик сабабларин топганмиш, гўё.

М а л и к а

Бахтга қарши, бу ҳолга, битта сабаб бор:
 Қирол ўлди, биз эса дарров тўй қилдик.

Қирол

Ўзимиз аниқлаймиз.

Полоний қайтиб келади, у билан бирга Вольтиманд
ва Корнелий.

Салом, дўстларим!

Нима айтди биродар норвег қироли!

Вольтиманд

Сизга ташаккур қилиб иқбол тилади.
Қўшинга ихтиёрлий аскар тўпламоқ
Масаласин у тамом тақиқлаб қўйди.
Ҳозиргача, у буни Польшага қарши —
Сафарга тайёрлик деб ўйлаган экан.
Аммо, кейин у бундан мақсад, афтидан
Сизга ғараз эканини фаҳмлаб олган.
У кекса ва хастаҳол бўлгани ҳолда —
Жиян уни алдаган. Шоҳ ғазабланди.
Келсин дея буюрди. Келди Фортинбрас.
Амакиси уни хўб уришди, сўкди.
Ниҳоят Фортинбрас, сиз жанобларга —
Ҳеч қандай қасд қилмасин, деб тилхат берди.
Бу тавбадан қувонган кекса подшоҳ
Йилига уч минг крон маош тайинлаб
Унга рухсат бердики, йиғган лашкарини
Польшага қарши сафар учун бошласин.
Иловада у сиздан кўп сўрайдики —

(Қиролга бир қоғоз чўзиб беради)

Сизга қарам ерлардан ўтиб боргани

Қўшинларга ижозат бергайсиз, зотан —
Бу тўғрида номада кафолат ҳам бор.

Қирол

Ишларнинг авзодан кўп мамнун бўлдик.
Вақт борида батафсил ўқиб номани,
Лойиқ жавоб ёзармиз ўйлашиб баҳам,
Файратларингга балли. Энди дам олинг.
Кеч марҳамат қилгайсиз базми-олийга.
Хайр, ҳозирча.

Вольтиманд ва Корнелий кетадилар.

Полоний

Бу ишда беш кетдик, шоҳим.
Гапни чўзмоқ — ортиқча, аълоҳазратлар.
Қирол, ким-у, қарол ким, бу маълум нарса.
Вақт-вақт экан, кундуз — кун, кечқурун — оқшом,
Бу гапларни баҳс қилиб исботлаш ўзи —
Кундузнӣ ҳам, кечни ҳам нобуд қилмоқдир.
Модомики камгаплик ақлга жондур,
Сергаплик бу ақлнинг тани — безаги.
Мен ҳам қисқа сўзлайман. Уғлингиз — жинни.
Жинни дедим, чунки жин ургандир уни.
Бу-ку майли.

Малика

Гапиринг бекиноя, тез.

Полоний

Бу ерда ҳеч киноя йўқдир, маликам.
Унинг жинни бўлгани? Бу бир ҳақиқат,

Бу бир ҳақиқат экан — жуда таассуф.
 Таассуф қилганимиз — ўзи ҳақиқат.
 Кўп бемаъни жумлалар. Менга барибир.
 Киноясиз гапирай: демак: у жишии.
 Бу ҳолатнинг сабабини топмоқлик керак.
 Бу ҳолатми, иллатми?— аниқлаш лозим.
 Чунки ҳолат ўзи ҳам иллатлик бўлур.
 Нимага ҳожат бўлса, у бизга керак.
 Хўш, мен нима демоқчи?
 Бир қизим бор, чунки қиз ўзи — меники.
 У итоат важҳидан менга берганин
 Сизларга ўқиб берай, яхши тинглангиз.

(Уқийди)

«Жонимнинг нигори, илоҳи, соҳиби жамол
 Офелияга».
 Бу ибора суюқ ибора. «Соҳиби жамол» кўп
 чайналган
 ҳам бачкана сўз. Хайр, нарисини эшитингиз.
 Мана:

(Уқийди.)

«Унинг сўлум, оппоқ кўксига бу...» ва ҳоказо ва
 ҳоказо.

М а л и к а

Буни Ҳамлет ёзганми?

П о л о н и й

Бир оз сабр этинг.

Мен ҳаммасини, батартиб, ўқиб бераман.

(Уқийди)

«Нурга келтирма имон,
Ишонмагин ҳеч кимга,
Ҳақиқатга қил гумон
Ишон менинг севгимга.

Оҳ, азизим Офелия, мен шеърбозлик ҳунари билан чиқишолмайман, Оҳу фарёдни қофияга солишга ишқибоз эмасман. Аммо, сени жони дилдан севганимга, гўзалим, ишон. Хайр. Бебаҳом, жоним танимдан жудо бўлгунча бутун борлиғи билан сеники бўлмиш Ҳамлет».

Мана, итоаткор қиз менга берган хат,
Бундан бошқа қаерда, қайси маҳалда
Ҳамлет унга илтифот кўрсатганини —
Қизим менга сўзлади ўз оғзи билан.

Қ и р о л

Қиз, унинг севгисига нима дер экан?

П о л о н и й

Ҳақимда, қиролимнинг раъйлари қандай?

Қ и р о л

Сизни номус, садоқат ўрнаги дейман.

П о л о н и й

Донм шундай бўлсам мамнун бўлурман,
Биласизми, бу ишқни қизимдан олдин

Мен пайқадим, ҳаттоки, куртак ҳолида.
 Шояд бундай хатларга бепарво қолсам,
 Панжара орасидан қарасам эди,
 Юрагимга жим бўл деб, буюрсам эди —
 Сизлар, шоҳим, маликам — бу ҳолни кўриб:
 Мени қандай ота деб ўйлар эдингиз?
 Йўқ, мен дарҳол қизимга дангал айтдимки:
 «Лорд Ҳамлет — шаҳзодадир, унинг юлдузи —
 Сеникидан бошқача. Қўй бу савдони!»
 Унга насихат қилдим, қалбин қулфлаб
 Ҳамлетнинг элчиларин ҳайдаб юборсин,
 Совғаларин қайтарсин, деб ўгит бердим.
 Қиз сўзимга бўйсунди. Натижада-чи:
 Қалта қилиб айтганда, бечора ошиқ,
 Ғусса чека бошлади, камовқат бўлди,
 Ухлаёлмай дард чекди, мадори кетди,
 Енгилгина довдираб безовта юрди,
 Ва ахири тушди шу девоналикка,
 Шу жазава туфайли қурди шўрмиз.

Қ и р о л

Сиз-чи, қандай ўйлайсиз?,

М а л и к а

Ростга ўхшайди.

П о л о н и й

Мен, қачон «гап шундайдир» деб сўйласам,
 Тескари чиққанини ҳеч, кўрганмисиз?

Қирол

Эсимда йўқ.

Полоний

(ўз бошини ва елкаларини кўрсатиб)

Бу гал ҳам гапим ҳақиқат.
Бўлмаса, жудо қиллинг бошни елкамдан.
Қўлимда мен йўловчи ипни ушласам
Топаман ер тагидан ҳаққониятни.

Қирол

Буни қандай текширсак?

Полоний

Бу жуда осон.
Гандираклаб юрар у даҳлизма даҳлиз
Кунни бўйи.

Малика

Бу гап ҳам мутлақо тўғри.

Полоний

Бўлмаса, учрашдирай қиз билан уни,
Пойлаб турсак иккимиз парда ортидан.
Уларнинг учрашувин ўзингиз кўринг.
Мабодо, у қизимга ошиқ бўлмаса,
Қасалига бўлак важ очилиб қолса —

Демак мен янглишибман, мен вазир эмас,—
Балки, карвонсаройда саройбондурман.

Қирол

Хўш, бўлмаса, биз уни пойлаб қўрармиз.

Малика

Мана, шўрлик ўзи ҳам, қўлида китоб.

Полоний

Иккалангиз ҳам чиқинг, бир четга чиқинг.
Мен уни гапга солай. Кечиринг мени.

Қирол, малика ва маҳрамлар кетадилар. Ҳамлет
китобни ўқигани ҳолда кириб келади.

Ҳамлет афандимнинг кайфлари қалай?

Ҳамлет

Худога шукур, яхши.

Полоний

Сиз мени танийсизми, милорд?

Ҳамлет

Жуда яхши танийман. Сиз — балиқфуруш¹

¹ «Сиз — балиқфуруш» — Ҳамлет ўзини атайлаб девона-тентакликка солиб, заҳарханда имоларни ишлатади.

П о л о н и й

Иўғ-э! Нима деяпсиз, милорд.

Ҳ а м л е т

Бўлмаса, балиқфурушлардай ҳалол бўлсангиз зарар қилмас эди.

П о л о н и й

Ҳалол дейсизми, милорд?

Ҳ а м л е т

Ҳа, жаноб. Замонамизда ҳалол бўлиш дегани, ўн минг киши ичида яккаю ягона дегани бўлади.

П о л о н и й

Гапингиз айна ҳақиқат милорд.

Ҳ а м л е т

(ўқийди)

«Ахир, нима ҳам дер эдингиз! Модомики ҳатто офтобдай илоҳий бир қудрат чувалчанглари болалатиб кўпайтирар, ўлаксаларни ўз шуълалари билан силаб турар экан, у ҳолда...» Ҳа, айтгандек сизнинг қизингиз бор-а?

П о л о н и й

Ҳа, бор, милорд.

Ҳ а м л е т

Уни қуёшга чиқармай туринг. Анқайиб қўлдан кетгизманг, ошнам!

П о л о н и й

(*ўз-ўзига*)

Энди бунга нима деб бўлади? Гапнинг иккидан бири қизим устида. Аммо мени бирданига таниёлмади. Эмиш, мен балиқ савдогари эмишман. Жиннилик зеҳнини бадтар хира қилибди. Ундай десам, ёшлигимда мен ҳам муҳаббатнинг балоларига кўп йўлиққанман-ку-я! Шундай бўлишимга сал қолган эди. Яна гапга солиб кўрай-чи.— Милорд, ўқнётганингиз нима?

Ҳ а м л е т

Сўзу, сўзу, сўз...

П о л о н и й

Узи у ерда нима гап, милорд?

Ҳ а м л е т

Кимлар ўртасида?

П о л о н и й

Мен, қўлингиздаги китобда нима ёзилганини сўраётирман.

Ҳ а м л е т

Тухмат ёзилган. Бу муттаҳам ҳажвчининг ёзганига ишонсак эмиш, чолларнинг соқоллари оқ бўлармиш,

бетлари ажинларга тўлармиш, гўё кўзларидан мум шираси ва олхўри елими қуюқ-қуюқ оқиб кетармиш ва гўё уларнинг калласида ақлдан хотиржамлик, сонларида эса дармондан камлик содир бўлармиш. Буларнинг ҳаммасига мен, тақсир, қулайгина ишонавераман-у, лекин бу гапларни нашр қилиб чиқаришни одобсизлик деб ҳисоблайман. Зероки, сиз ўзингиз ҳам қисқичбақа сингари орқага тисланиб турсангиз, жаноби олий, бир кун менга ўхшаб қариб қоларсиз-ку, ахир.

П о л о н и й

(ўзи-ўзига)

Буники жиннилик бўлса ҳам, баҳорҳол анча силсиласи борга ўхшайди.— Очиқ ҳавода шамоллаб қоларсиз. Шундан кўра нарироқ жилсак бўлмасмикин, милорд?

Ҳ а м л е т

Қаерга, гўргами?

П о л о н и й

Дарвоқе, ундан нарироқ жой ҳам йўқ.

(Ўзича.)

Бунинг жавоблари, аҳён-аҳён нақадар кароматли-я! Бир хил ақли қосирлардан шундай ҳозиржавоб гаплар чиқиб қоладики, ақли расо одамларда бундай гапларни кам учратасан, киши! Лекин энди бориб, қизим билан буни учраштиришнинг чораларини ўйлашим керак.— Ҳурматли шаҳзода, кетишимга ижозат бергайсиз!

Ҳ а м л е т

Нимани ҳам сизга берай! Ўзимдан ажратиб сизга бемалол берадиган ҳеч нарсам йўқ. Ҳаётимдан бошқа йўқ, ҳаётимдан бошқа йўқ, ҳаётимдан бошқа йўқ.

П о л о н и й

Омон бўлинг, шаҳзодам.

Ҳ а м л е т

Оҳ, тинкамга тегди шу кекса лақмалар!

Розенкранц билан Гильденстерн кириб келадилар

П о л о н и й

Сизга шаҳзода Ҳамлет керакми? Мана худди
ўзларин.

Розенкранц

(Полонийга)

Раҳмат, тақсир!

Полоний кетади.

Гильденстерн

Ҳурматли шаҳзода!

Розенкранц

Қимматли шаҳзода!

Ҳ а м л е т

Ҳа, меҳрибон дўстларим! Сенми, Гильденстерн?
Ҳа, сенмисан Розенкранц? Хўш, ишлар қалай?

Р о з е н к р а н ц

Дунёдаги одамлар қатори, дуруст!

Г и л ь д е н с т е р н

Бахтимизга, бахтимиз ҳаддан ошмайди:
Толе бизни бошига кўтарган эмас!

Ҳ а м л е т

Этигига пошна ҳам қилмаган, дейман!

Р о з е н к р а н ц

Биз — на униси шаҳзода ва на буниси!

Ҳ а м л е т

Буниси жуда соз! Лекин, янги гаплардан эшитсак!

Г и л ь д е н с т е р н

Янги гап, шаҳзодам, шуки, дунёю оламда виждон
деган бир нарса пайдо бўлган эмиш.

Ҳ а м л е т

Эҳтимол, охир замон яқин бўлса. Ҳар қалай, олган
хабарларингиз нотўғри. Энди, келинг, батафсил гапла-

шайлик. Сизлар менинг азизларим, Фортунани, у толе маъбудасини нима қилиб шунча дарғазаб қилдиларингки, у сизларни шу ерга — зиндонга юбэрибди!

Гильденстерн

Нега зиндонга бўлсин, шаҳзода?

Ҳамлет

Дания — зиндон.

Розенкранц

Ундай десангиз, бутун дунё — зиндон.

Ҳамлет

Ҳа, шунинг устига жуда намунали бир зиндон. У ерда беҳисоб обхоналар, авақталар, чоҳлар борки, булардан энг бадтарини Дания деб атайдилар.

Розенкранц

Биз, бунга қўшилмаймиз, шаҳзода.

Ҳамлет

Демак, у сизлар учун зиндон эмасдир. Зотан, дунёда яхши ва ёмон нарсалар ўзи-ўзидан бўлавермайди. Фақат бизларгина уларга шундай баҳо берамиз. Мен учун Дания — зиндон.

Розенкранц

Демак, сизнинг ғурурингиз уни назарингизда зиндондай кўрсатади. Сизнинг кенг тилакларингизга бу ер торлик қилади.

Ҳамлет

Ё раббим! Мени ёмон тушларнинг азобидан қутқазинг-да, бир ёнғоқ пўчоғининг ичига банд қилинг. Мен у ерда ўзимни бепоён оламнинг султони деб санаган бўлар эдим!

Гильденстерн

Ана, шу тушлар ўзи ғурурликдан туғилади. Мағрур одам нуқул хом хаёллар оламида юради. У ўзи ўзига бино қўйиб юргани юрган. Ҳа, ундоқ одам ўз тушларининг кўланкаси, ўз уйдирмаларининг сояси, холос.

Ҳамлет

Туш — ўзи соядан бошқа нарса эмас-ку!

Розенкранц

Ҳамма гап ҳам шунда! Шундан кўриниб турибдики, киши ўзини катта олиб юриши бежиз ва бемаъни гап. Бундоғ димоғдорлик бор нарсанинг сояси тугул, соянинг сояси деса бўлади.

Ҳамлет

Ундай бўлса фақат ғурурланишга ҳақи қолмаган паст кишиларга бизда чинакам «бор нарса»-ю, чина-

кәм қиммат аҳли — бу паст кишиларнинг сояси экан-да! Бўлди энди. Бекорга бош қотиришдан кўра, аркка борсак бўлмайдами? Азбаройи ҳақ, менинг ҳозир каллам тамомила гаранг!

Розенкранц ҳам Гильденстерн

Биз доимо орқангиздан юриб хизматингизни ўтаймиз.

Ҳамлет

Нега керак, охир! Менинг ўз хизматкорларим, сўнгги вақтларда орқамдан юриб ҳар қадамимни пойлаб турибдилар. Энди сизлар, қўлни юракка босиб ростини айтинглар: Эльсинорда нима қилиб юрибсизлар?

Розенкранц

Фақат, сизга меҳмонга келдик, шаҳзода, бошқа муддао йўқ.

Ҳамлет

Мен фақир бўлганлигим учун, миннатдорчилигим ҳам шунга яраша кўп бўлолмайди. Лекин ҳар ҳолда сизлардан миннатдорман. Гапнинг рости, сизлар шу миннатдорчиликка арзимайсизлар. Сизни чақириб олиб келган эмасмикин? Бу — сизнинг ўз хоҳишингизми? Ўз ихтиёрингиз билан келдингизми? Ҳа? Лутфан, виждоний гапиринг. Ҳа? Ҳа? Қани?

Гильденстерн

Сизга нима десак, милорд?

Ҳамлет

Бор гапдан бошқа нимани хоҳласаларинг айтаве-
ринг! Сизни чақириб олиб келганлар. Кўзларингизда
иқрорни кўраман. Сиз ўзингизни қанча тутсангиз ҳам
бу иқрорни яширолмайсиз. Биламан, бизнинг шафқат-
ли қирол ва қироличамиз сизларни чақиртириб олган-
лар.

Розенкранц

Қандай ният бўлиши мумкин экан, шаҳзода?

Ҳамлет

Буни сиз, мендан кўра яхшироқ биларсиз. Лекин
ўртоқлик ҳақиға, илгариги қадрдонлик, меҳрибонлик,
маслакдошлик ҳурматиға ва булардан ҳам азиз эъти-
қодлар ҳурматиға мени лақиллатмай, рўй-ростини ай-
тинг: сизни чақиришиб келишдимиз, йўқми?

Розенкранц (*Гильденстернга*)

Нима дейсиз?

Ҳамлет

(*Ўз-ўзига*)

Худди мўлжалға тегибди!—Мени яхши кўрач-
ларнинг яширманглар.

Гильденстерн

Милорд, бизларни чақириб олиб келдилар.

Ҳамлет

Нимага эканлигини мен сизга айтиб берайми? Шу билан менинг сезишим сизнинг иқрорингиздан илгарироқ бўлган бўлади ва шундай қилиб сизнинг қиролга ва маликага бўлган садоқатингиз ўзининг бир ҳаром тукини ҳам йўқотмайди. Сўнгги вақтларда, негадир, мен ўзимнинг қувноқлигимни ва шуғулланиш одатларимни йўқотиб қўйдим. Руҳим шу қадар изтиробдаки, коинотнинг бу гулзори, бу дунёи-олам назаримда унумсиз бир қоядай; бу — фалакларга кўтарилган ҳаво чодир, олтин шуълалар билан ҳалланган бу шоҳона гумбаз эса, бадбўй ва зарарли бугларнинг йиғиндисидай кўринади. Табиатнинг нақадар ажойиб муъжизасидир одамзод! Унинг зеҳни нақадар олижаноб; ундаги қобилиятлар нақадар бепоён! Нақадар мунтазам ва хушбичимдир ул! Феълу атвори фариштага на қадар яқин! Маслак ва қарашлари худовандга шунчалик яқин! Коинотнинг чиройи! Махлуқларнинг тожи, сарвари! Менинг назаримда эса, бу ҳаммаси бир ҳовуч хоки-хокисар, холос. Эр кишиларга қизиқмайман, хотинларга эса,— гарчи сиз бу сўзимга шубҳа қилиб илжаясиз — ундан беш бадтар.

Розенкранц

Шаҳзода, бундай шубҳалар хаёлимга ҳам келган эмас!

Ҳамлет

Бўлмаса, эр кишилар мени қизиқтирмайди, деганимда нега илжайдингиз?

Розенкранц

Сўзларингизни эшитганимда ичимда айтдимки, «бундай бўлса актёрлар жуда совуқ кутиб олинар экан-да». Йўлда улар биздан кейин қолган эдилар. Улар бу ерга, хизматингизга келмоқдалар.

Ҳамлет

Қирол ролини ўйновчига — қуйи таъзимлар. Мен ул аълоҳазрат жанобларининг бож тўловчиси бўламан. Дайди баҳодир ролида ўйновчи ҳам ўз қилич ва қалқонига лойиқ иш топар. Ошиқ ролидагининг оҳлари ҳам бекорга кетмас. Савдойимижоз ролидаги актёр ўзига оромгоҳ топиб олар. Қитиқланишга мунтазир бўлган қорин эгалари қизиқнинг ўйинларини кўрганларида шу қадар хахолаб куладиларки, уларнинг ичаклари ҳам узилиб кетади. Қаҳрамон қиз ролидаги актриса бўлса, шеърнинг вази — бошқаси билан ўзини қийнаб ўтирмай, ўз юрагини эркин-эркин очиб бераверсин! Қандай актёрлар улар?

Розенкранц

Сизга ҳамма вақт ёқиб келган актёрларнинг ўзлари, — пойтахт трагиклари.

Ҳ а м л е т

Нега улар дайдиб юрадилар? Доимо бир жойда истиқомат қилсалар, пул жиҳатидан ҳам, шуҳрат жиҳатидан ҳам уларга фойдалироқ бўлар эди-ку.

Р о з е н к р а н ц

Фикримча, сўнгги маҳалда чиқарилган янги қондалар уларни шундай дарбадар юришга мажбур этгандир.

Ҳ а м л е т

Уларни ҳозир ҳам мен шаҳарда бўлган маҳалдагидай, қадрлайдиларми? Даромадлари ҳамон эскичами?

Р о з е н к р а н ц

Йўқ. У гаплар қаёқда дейсиз?

Ҳ а м л е т

Нечук? Наҳотки уларнинг мазаси қочибди?

Р о з е н к р а н ц

Йўқ, улар ўз соҳаларида илгаридай уддабуро усталар. Аммо шаҳарда, ўз уяларидан зўрға бош чиқарган бир қанча болалар пайдо бўлдики, булар ўз овозларини авжга кўтариб, ажойиб олқишларга сазовор бўлмоқдалар. Уларнинг ҳозир ошиқлари олчи. Шу маҳалда улар, эски театрларга шундай ҳужум қилмоқдаларки, ҳатто қиличбоз, сипоҳийлар ҳам матбуотнинг

масхаралашидан хавфсираб, театрларга бормаи кўйдилар.

Ҳамлет

Нима, нима, шу болаларми? Ким уларни боқади? Уларга ойлик қайси ҳисобдан тўланади? Уларнинг товушлари йўғонлашиб қолгунча бу иш уларга ҳунар бўлиб қолдими? Хўш, кейинча: улар ўзлари, ноилож, оддий театрларнинг актёрлари бўлиб қолганларида нима бўлади? Ўз истиқболларининг хароб бўлгани учун улар бунга сабабчи бўлган катталардан аразламайдими?

Розенкранц

Тўғриси айтганда, ҳар иккала томондан ҳам кўп шовқин-сурон кўтарилди. Халқ бўлса буларни бир-бирига қайраб солишдан ҳазар қилмайди. Ҳатто шундай вақтлар ҳам бўлдики, пьесада ғаним пачақланмаса, унга ҳеч нарса тўламайдиган бўлдилар.

Ҳамлет

Ростми шу?

Гильденстерн

Ҳа. Шу орада озмунча қонлар бузилган эмас!

Ҳамлет

Ҳали ҳам, болаларнинг қўллари баланд, денг?

Розенкранц

Балли, шаҳзода. Улар Геркулес билан бирга унинг жиҳоз-пиҳозларини ҳам ирғитиб ташлайдиган бўлиб қолдилар.

Ҳамлет

Зотан, бу таажжуб эмас. Масалан, ҳозир менинг амаким — Дания қироли бўлиб олди. Аммо отам тиригида, амакимни майна қилганлар ҳозир унинг кичик бир суратчасига йигирма, қирқ, эллик, ҳатто юз дукат пул тўлайдилар. Тавба. Бунда табиатдан устун турган бир ҳолат бор. Қошки, фалсафа буни бир синчиклаб кўрса.

Саҳна орқасидан карнайлар товуши.

Гильденстерн

Ана, актёрлар ҳам келишди.

Ҳамлет

Эльсинорга хуш келибсизлар, жаноблар! Қани қўлларни сиқиб бир кўришайлик, ўртоқлар. Меҳмондўстликда одоб ҳам назокат шарт-ку ахир. Шундай қилиб, сиз билан кўришмасам, менинг актёрлар билан учрашувимдаги муомаламни кўриб уларга кўпроқ меҳрибонлик кўрсатдим деб ўйлаб қолишингиз мумкин-да. Яна: хуш келибсизлар! Аммо менинг амаки — отам ва амма — онам янглишмоқдалар!

Гильденстерн

Қайси маънода, милорд?

Ҳамлет

Менинг фақат ғарби-шимолий шамоллари эсгандгина жинниликим тутади. Аммо жануб шамоллари эсиб турса, лочинни қарқарадан ажратишга ҳали фаҳим етарли.

Полоний кириб келади.

Полоний

Салом, афандилар.

Ҳамлет

Эшитинг, Гильденстерн, сиз ҳам Розенкранц эшитинг! Ҳар бир қулоққа биттадан соме. Шу кўриб турган кекса гўдагингиз, ҳали йўргакдан чиққанича йўқ

Розенкранц

Эҳтимол у қайтадан йўргакка ўралашиб қолгандир. Ахир кекса кексайган сари болага айланиб кетади, дейдилар-ку.

Ҳамлет

Билиб турибманки, бу ҳам ҳозир актёрлар тўғрисида сўзламоқчи. Мана кўрасиз!— Мутлақ тўғридир, тақсир. Айтганингиздай душанба куни эрталаб.

Полоний

Милорд, сизга янги хабарлар олиб келдим...

Ҳ а м л е т

Милорд, сизга янги хабарлар олиб келдим. Қачонки Росций¹ Румода актёр эди.

П о л о н и й

Актёрлар келишди, милорд.

Ҳ а м л е т (*товуқни тақлид қилиб*)

ҚОҶОҒ-ҚОҚ-ҚОҚ, ҚОҶОҚ-ҚОҚОҚОҚ.

П о л о н и й

Худо ҳақи, келишди, жаноб.

Ҳ а м л е т

Эшак миниб чопишган шу тоб

П о л о н и й

Булар дунёнинг энг яхши актёрлари бўлиб, ҳар кимнинг ҳам таъбини қитиқлай оладилар. Чунончи: трагедиялар, комедиялар, хроникалар, пастораллар, яъни чўпон пьесалари, пасторал — комик асарлар, тарихий — пасторал ва булардан бошқа ҳар хил саҳналар учун ҳар хил пьесаларга улар уста. Сенеканинг сипоҳийлиги, Плавтнинг чаққонлиги — улар учун ҳеч

¹ Росций — эрамаздан бұрунги I асрда яшаган машҳур рим актёри.

гап эмас.¹ Ёддан ўқиш ва ҳозиржавобликда улар яқкаю ягоналар.

Ҳ а м л е т

Э — сен, бани-Исроилнинг қозиси Евфий,² не-не хазиначиларнинг бор бўлган сенинг!..

П о л о н и й

У кишининг қандай хазиначилари бўлган экан, милорд?

Ҳ а м л е т

Бўлмаса-чи:

«Бор эди ягона бир қизи,

Жонини аямасди ўзи».

П о л о н и й

(ўз-ўзига)

Яна гапни қизимга томон буряпти!

Ҳ а м л е т

Ҳа? Гапим нотўғрими, мўйсафид Евфий?

¹ Сенека — Римда трагедиялар ёзган ёзувчи (эрамининг 65 йилларида ўлган); П л а в т — римлик машҳур комедиялар муаллифи (эраминдан 184 йил олдин вафот этган).

² Евфай — Тавротнинг ривоятига кўра, яҳудийларнинг қозиси Евфай деган шахс ўз ягона қизини қурбонликка қўйган. Ҳамлет, Полоний ҳам ўз қизи Офелияни Ҳамлетга қарши фитналарда қурбон қилишга тайёр эканига ишора қилади.

Полоний

Агар ўша Евфий деганингиз мен бўлсам, гапингиз тамоман тўғри: менинг битта қизим бор ва мен ўшандан жонимни ҳам аямайман.

Ҳамлет

Иўқ, бу сира ҳам тўғри эмас.

Полоний

Бўлмаса, нимаси тўғри, милорд?

Ҳамлет

Мана тўғриси қаранг:

«Ахири ҳукм этди худованд,
Хазина эриди муммонанд».

Бунинг давоми — кечирасиз,— диний муножотларнинг биринчи бандидадур, чунки, биз, биласизми, ҳозироқ эрмак қилиб ўйнаб-кулмоқчимиз.

Тўрт ёки беш актёр кириб келади.

Келинлар тақсирлар, қадамларингизга ҳасанот! Хуш кўрдик дўстларим.— Ё пирим-э, бу — ошнойи қадим-ку! Сени қара, кўришмаганимиздан кейин осиб қўйган соқолингни қара-я! Буни, дейман бекиниб олиб, Данияда мендан қулмоқчисан, шекилли? Бу кўраётганим сизми, ойим қиз?¹ Эй осмон маликаси, мен сизни

¹ Сайёр труппада хотин-қизлар родини ўйновчи ўспиринни Ҳамлет «ойим қиз» деб чақиради. Шекспир даврида хотин-қиз ролларида ўсмир болалар ёки йигитлар чиқар эди.

сўнги мартаба кўрганмдан бери сизнинг бўйингиз Венеция пошнаси қадар кўтарилган! Имонимиз комилки, сизнинг товушингиз эътибордан тушиб таомилдан чиқарилган қалбаки тилладай чирқиллаб қолмас! Хуш келибсизлар, тақсирлар! Келинлар, француз қийғирчиларига ўхшаб, биринчи кўрган дорга осилаверайлик! Қани, биронта монолог эшитайлик! Қани, санъатингиздан бирон намуна кўрсатинлар! Ҳа, биронта оташин монолог.

Биринчи актёр

Нечук, монолог, шафқатли шаҳзодам?

Ҳамлет

Сен бир кун менга бир парча ўқиб берган эдинг; у нарса саҳнага қўйилган эмас эди, ё бўлмаса бир марта қўйилиб кишиларга ёқмаган эди шекилли. Кўпчиликка у увулдиқдай бадҳазм бир нарса бўлиб кўринди. Лекин мен, ва мендан ҳам таъби нозик бўлган бир қанчалар ўша нарсани мукаммал пьеса¹ деб баҳолаган эдилар. Чунки у, саҳналарга усталлик билан бўлиниб содда ва равон тил билан ёзилган эди. Эсимда, бир хиллари — асардаги шеърларда туз камроғ-у, тилида ҳам балоғат етмайди, деб эътироз билдирган эдилар. Лекин ҳар ҳолда, улар ҳам асарни дуруст негизли ва равон деб топишган эди. Менга хусусан, бир монолог кўп маъқул тушган эди; бу монолог — Эней

¹ Афтидан бу ерда гап, Шекспирдан олдин ўтган Кристофер Марло (1564—1593) ёзган «Карфаген маликаси Дидона» фожиаси устида боради.

Ўзи ҳақида Дидонага¹ ҳикоя қилиб берган жойи, айниқса Приамнинг² ўлдирилиши ҳақида сўзлаган жойидир. Агар ўша монолог ёдингизда сақланган бўлса, мана шу байтдан бошланг. Ҳозир:

«Журжон³ ерин деви каби у даҳшатли

Пирр...»

Йўқ бошқача. Аммо Пиррдан бошланади у:
 «Даҳшатовар ёвуз Пиррнинг⁴ қора совуғи,
 Унинг бутун сиёҳ дили тунга ўхшарди.
 У ясама от қорнида ётган чоғида.⁵
 Энди қора либосини қизилга бўйб,
 Бўлган эди яна мудҳиш, яна дарғазаб.
 Энди уни бошдан-оёқ белаган қонлар.—
 Эру хотин, ўғил ва қиз қонлари эди.
 Енаётган деворларнинг лаққа чўғида,

¹ Қадимги юнон афсоналарига кўра, кичик Осиёдаги Троя шаҳри бир вақтлар юнонлар (греклар) томонидан босиб олиб куйдирилган эмиш. Бу афсонавий уруш буюк шоир Гомернинг «Илиада»сида батафсил тасвирланган. Эней ботир трояликлар томонидан туриб урушда иштирок этган. Троя юнонийлар қўлига ўтгач, Эней юртдан-юртга дайдиб юриб, охири Италияга бориб қолган ва у ерда Рим давлатининг негизини қўйганмиш. Ўзининг дарбадарлик чоғларида, Энейни тўлқинлар Африка соҳилида Карфаген ерига чиқариб ташлаганмиш. Шу келтирилган монологда Эней, Карфаген малчкаси Дидонага Троянинг хароб ва ҳалок бўлганини ҳикоя қилиб беради.

² Приам — Троянинг шоҳи бўлган.

³ Журжон деви — йўлбарс кўзда тутитади. Журжон (европаликларда Гиркания) қадим вақтларда Каспий денгизидан Шарққа томон бўлган ерларнинг номи.

⁴ Пирр — юнон қаҳрамони Ахиллнинг ўғли. У отасининг хун қосасини олиш қасдида Приамни ўлдирган.

⁵ Юнонийлар узоқ вақт Троя қалъасини ололмай овора бўлганлар. Шунда улар ҳийла йўлига ўтиб, гўё урушни тўхтатиб Юнонистонга қайтмоқчи бўлганларини трояликларга эшитдирилганлар. Троя қўрғони олдида улар ёғочдан ясалган каттагина от жуссасини, гўё таңгриларга назр тариқасида қолдириб кўз кўрсин учун қалъадан узоқлашганлар. Трояликлар бу найрангнинг мағзига тушунмай отни қалъага олиб кириб шаҳар майдонига қўйганлар. Қоронги тунда отнинг қорнида яшириниб ўтирган қуролли греклар майдонга чиқиб олиб шаҳар дарвозасини ўз қўшинларига очиб юборганлар. Юнонийлар (греклар) шаҳарга кириб уни ёқиб юбориб, аҳолисини қириб ташлаганлар. (Афсона.)

Лахта-лахта қон қотибди Пирр либосида.
 Ёнаётган деворларки, ўз оловида
 Бу қотилнинг ниятига ёритарди йўл.
 У шаддод Пирр қонли қобиқ ичида қайнаб
 Қайсарларча олайтириб ваҳший кўзларин
 Излар эди Приамни...»

Бу ёғи сиздан.

Полоний

Азбаройи худо, милорд, бу қироатингиз жуда яхши чикди. Овоз ва зикрингиз жойида.

Биринчи актёр

«Пирр уни топди.

Аммо Приам кўп нотоб бўлганлигидан
 Кўтармоқчи бўлган шамшир тушди қўлидан.
 Чопиб борди унга қараб даҳшатовар Пирр,
 Приамни ўлдиргани ўқталди қилич;
 Аммо буни, шивиллаган қиличдан эсан —
 Шабаданинг ўзгинаси йиқитди ерга.
 Лекин бирдан, ёнаётган Ўрда девори
 Гўё оғир қулаб кетди қотил бошига,
 Пирр ўқталган тигин ушлаб қаққайган эди,
 Гўё қилич қадалганди ҳаво бағрига,
 Суратдаги бир қотилдай қотган эди у.
 Аммо мудом бўрон олди шундай бўлади:
 Ҳаво сокит, осмон жим, булутлар тургун,
 Ҳар ён хомуш бўлганида бирдан гуркираб
 Портлатади у жимликни момақалди роқ...
 Худди шундай: ҳушга келгач даҳшатовар Пирр

Қонталаблик яна бадтар қўзғалди унда.
 Бали, Пиррининг кўл нонинсоф қонли қиличи
 Приамга шундай мудҳиш зарба бердики,
 Жанг тангриси Марсга совут ясаган девлар
 Пўлатни ҳам шунча қаттиқ тоблай олмаслар.
 Уятгин эй бахт тангриси, юзсиз Фортуна!
 Истеъфога чиқарингиз уни маъбудлар.
 Аравасин парчалангиз, туғини олинг,
 Гупчагини синдирунгиз, ўзини ташланг —
 Жаҳаннамга!»

Полоний

Жуда ҳам узун.

Ҳамлет

Майли, буни ҳам сизнинг соқолингиз билан бирга сартарошхонага юборурмиз. Давом этдир, сўрайман. Бу киши фақат балетларни ҳам бепарда латифаларни ёқтиради, холос. Булардан бўлак бирон нарса эшитиб қолса-чи, ухлагуси келади. Давом этдир. Гекуба¹ бобига ўтгин!

Биринчи актёр

«Ким кўрсайди таҳқирланган у маликани...»

Ҳамлет

Таҳқирланган маликани?

¹ Гекуба — Троя подшоҳи Приамнинг хотини.

Полоний

Яхши! «Таҳқирланган маликани», яхши!

Биринчи актёр

У бечора кўз ёшидан суғориб ўтти,
 Яланг оёқ довдиради ноилож, ожиз.
 Тож ўрнига ўраганди бошига рўмол.
 Бир чойшапни ташлаганди қотма танига.
 Бу ҳолатни кимки кўрса бўлиб хўб хуноб,
 Фортунага илолабад ўқирди лаънат.
 Шоҳнинг ўлик жуссасини қийқимлаб — тўграб
 Маликани кўп масхара қилар эди Пирр,
 Кошки, шуни кўрса эди тангрилар, кошки,
 Кошки шунда одамларнинг фиғони-оҳи
 Тангриларнинг юрагига қилсайди таъсир,—
 Шунда ўша бечоранинг оҳу фарёди
 Тангриларнинг кўзларини ёшга тўлгазиб
 Дилларида туғдиради шафқат ва инсоф!

Полоний

Уни қаранг, юзлари оқариб, кўзлари ёшга тўлди!
 Бас, бўлди, бўлди, дейман!

Ҳамлет

Бас. Қолганини кейин айтарсан. Муҳтарам афандим, тайинлаб қўйингки, актёрларга яхши қарашсин, Эшитасизми, буларга дурустроқ муомала қилиб туриш керак. Негаки, булар замонанинг кўзи ва қисқача воқиа — номасидур. Менга қаранг, ўлганингиздан кейин қабр тошингизга бемаза хотира ёзиб қўйилса

майли-ю, лекин сиз тиригингизда булар сизга ёмон баҳо бериб қўйсалар, бу бадтар бўлади.

Полоний

Мен буларнинг ўзларига лойиқ муомала қиларман, шаҳзода!

Ҳамлет

Иўғ-э, худо балонгизни бергур, яхшироқ муомала қилинг, афандим! Агарда ҳар кимнинг лаёқатига қараб муомала қилинса, ким таёқ ейишдан қутула олар экан? Сиз ўз шаънингизга яраша буларга муомала қилинг. Буларда лаёқат қанча кам бўлса, сизда саховат шунча кўпроқ бўлсин. Олиб кйринг буларни.

Полоний

Қани, юринглар, жаноблар.

Ҳамлет

Боринглар, у киши билан, дўстларим. Эртага — то-мсша.

Биринчи актёрдан бошқа ҳамма актёрлар Полоний билан чиқиб кетишади.

Ҳай, эски ошно, менга айт-чи, сизлар «Кушанда Гонзаго»¹ деган темада томоша қўя олмайсизларми?

¹ 1538 йилда Урбан герцогини (Италияда) Лунджа Гонзаго қулогига заҳар қуйиб ўлдирган эди.

Биринчи актёр

Қўя оламиз, милорд!

Ҳамлет

Эртага кечқурун шу томошани қўй. Яна бир гап: Мабодо зарур бўлиб қолса, мен ёзадиган ўн икки-ўн олти сатрлик бир парчани ҳам ёдлаб олиб, томошага киргизса бўладими? Ҳа, бўладими?

Биринчи актёр

Балли, милорд.

Ҳамлет

Жуда соз! Ул жанобнинг кетидан боравер! Лекин уни масхаралаб жаҳлини чиқара кўрманг!

Биринчи актёр кетади.

Кечгача хайр, дўстларим. Яна бир бор айтайки. Сизлар Эльсинорда менга азиз меҳмонсизлар.

Розенкранц

Шафқатпаноҳ, шаҳзода!

Ҳамлет

Худога топширдим!

Розенкранц билан Гильденстери кетадилар.

Қолдим бир ўзим.

Оҳ, мен қандай ярамас, олчоқ бандаман!
 Бу қандай гап: ўткинчи бир актёр мунда —
 Ўз хаёли тўқиган сезгиларига
 Шуурини шунчалик қарам қилдиким —
 Менгзидан қон ўчди, кўзи ёшланди,
 Товушлари бўғилди, бутун туриши —
 Юрагини қақшатган дардларга ойна,
 Сўрасангиз: не учун шунча дард. алам?
 Гекуба учун эмиш!
 Гекубага бу кимдур?
 Е Гекуба бунга ким?
 Аммо бу-чи, нолийди шунча юракдан.
 Агар менинг дардларим бўлсайди унда
 Не-не мудҳиш тўфонлар ёғдирарди ул?
 Хуноб бўлиб зорлаган бўларди саҳна.
 Унинг ролин кўрганда мот бўлиб дарҳол
 Ақлидан озар эди гуноҳкор киши,
 Бегуноҳлар, камтарлар ибрат оларди.
 Қулоқлар ҳам, кўзлар ҳам поймол бўларди.

А — мен-чи:

Аянч, анқов, махлуқман, дайди, сарсари,
 Уйқуаро юраман. Бекорчи, танбал.
 На ўз ҳақим тўғроли бир оғиз гап бор,
 На қиролнинг қасоси учун ҳаракат,
 Ахир уни тожидан, уни жонидан
 Кўп жирканч найранг ила ажратдилар-ку!
 Ёки мен қўрқоқманми? Кимда журъат бор?
 Қани менга шапалоқ урмоқчимилар?
 Е берурлар боладай ўғит-насихат?
 Бурнимдан ушлайдилар ёки бемалол —
 Мени бебурд, ёлғончи атайдиларми?
 Қим бу ишга ишқивоз? Дадил сўйласин?
 Ҳаммасига хўб дея тилхат бераман.

Чунки менинг жигарим — каптар жигари,
Чунки йўқ жигаримда сафрою зарда.
Бўлмаса мен бу баттол йиртқични сўйиб
Жасадин қузгунларга ташламасмидим!
Оҳ, муттаҳам, бадахлоқ! Қонхўр, ёлгончи,
Зино қилиб юрувчи номард, бадкирдор!
Оҳ, интиқом!
Қандай эшак эканман ўзим дарвоқе!
Ўлдирилган отанинг фарзанди бўлсам,
Менга, қасос ол, деса фалакнинг ўзи,
Мен-чи, бузуқ хотиндай ҳасрат қиламан,
Ёки дашном бераман оқсочлар каби!
Тфу, лаънат! Уйғонгин, эй менинг зеҳним!
Қайдадур эшитгандим: гўё ўтмиши
Қоронғу бўлган киши ўз қилмишига
Ўхшашлик бир ўйинни тамошо қилса —
Серпайиб ўз айбига иқдор бўларкан.
Қотил қанча жим турса, индамаса ҳам
Билдириб қўяр экан ўз жиноятин,
Актёрларга топширай, тамошо чоғи
Отанинг ўлимига ўхшашли бирон
Воқеа ўйнасинлар амаким учун.
Амакимдан кўз олмай қарайман ўзим.
Агар бўлса безовта— у ёғи маълум.
Бироқ, кўрган арвоҳим балки иблисдур.
Истаган қиёфатга киролур иблис.
Балки шайтон мажолсиз ҳолимни билиб,
Мени ҳалок қилгани дасиса қурган!
Кўрганимдан ҳам яққол далиллар лозим.
Улар бу ёзувларда. Энди саҳнада
Қиролнинг виждонига қураман тузоқ.

(Кетади.)

III ПАРДА

БИРИНЧИ САҲНА

Эльсинор. Саройда бир хона. Қирол, Малика, Полоний, Офелия, Розенкранц ҳам Гильденстерн кириб келадилар.

Қирол

Демакки сиз, аниқлай олмадингизки,
Нечун у жиниликка солмишдир ўзин?
Нечун у бесаранжом? Кетин ўйламай —
Нега бузиб қўймишдир ўз осойишин!

Розенкранц

У иқrorки, йўқотган ўз сариштасин,
Лекин нега ва нечун? Айтгуси келмас.

Гильденстерн

Гапга сира бой бермас. Жуда мугомбир:
Сиҳатидан ҳар қачон бошласак суҳбат.
Девонавор макр ила қочар майдондан.

Малика

Сизларни қандай кутди?

Розенкранц

Жуда адабли.

Гильденстерн

Аммо бир оз ясама туюлди бизга.

Розенкранц

Саволга хасис эди, жавобга сахий.

Малика

Сиз таклиф қилдингизми ўйнаб юришга?

Розенкранц

Бўлмаса-чи. Узи ҳам жуда мос тушди.
Биз йўлда актёрларни учратган эдик.
Буни Ҳамлетга айтдик, у кўп қувонди.
У актёрлар, ҳар ҳолда, ҳозир саройда,
Янглишмасам, бу оқшом томоша учун
Улар буйруқ ҳам олган.

Полоний

Айни ҳақиқат.

Зоти шоҳоналари бу томошага
Ташриф буюргайлар деб сўради Ҳамлет.

Қирол

Бу таклифга мамнунмиз. Мен кўп шодманки,
У қизиқа бошлабди ўйин-кулгига.

Шаҳзодада бу тахлит майлларни сиз
Қўллаб туринг, токи, у гусса тортмагай.

Розенкранц

Бақадри имкон!

Розенкранц ва Гильденстерн кетадилар.

Қирол

Сен ҳам азиз Гертрудам, бир настга чиқсанг,
Биз Ҳамлетни бу ерга келтирмоқчимиз.
У бундан беҳабардир. У гўё ногоҳ
Йўлиқишиб қолади Офелия билан.
Мен ва қизнинг отаси истар-истамас,
Жосус каби бу ерда бекинмоқчимиз,
Биз унинг сўзларидан аниқлаймизки,
Унинг дарди — севгими, ё бўлак нарса.

Малика

Ҳозир кетай. Сизга-чи, Офелия, чиндан
Ҳоҳлайманки, сиздаги ҳусну малоҳат
Шаҳзоданинг ягона касали бўлгай.
Ҳоҳлайманки, сиздаги соф хулқу ахлоқ
Бахтларингга Ҳамлетга раҳнамо бўлгай.

Офелия

Иншооллоҳ.

Малика чиқиб кетади.

П о л о н и й

Бу ёққа кел, Офелия.

Кезиб тургин.— Ҳазратим, илтифот қилиб,
 Бунда бекинмоқликка ташриф буюринг!
 Қизим, баҳона учун бу китобни ол,
 Китоб билан хилватда юриш узрлик.—
 Бизлардаги яхшилик: ташқи тақволик,
 Ва мўмин қиёфадан иборатдир бил!
 Шундай қилиб алдаймиз ҳатто шайтонни.

Қ и р о л

(ўз-ўзига)

Оҳ, афсуски, бу гапи унинг кўп тўғри!
 Бу сўз мени қамчидай савалаб олди.
 Ахир менинг ниқобли қилган ишларим —
 Бўёқлари артилган бузуқ хотиннинг
 Юзларидан минг карра бадтар жирканч-ку.
 Қандай азоб!

П о л о н и й

У келмоқда. Бекиниб олайлик, шоҳим.

Қ и р о л ҳам П о л о н и й кетадилар. Ҳ а м л е т кириб келади.

Ҳ а м л е т

Тирик қолмоқ ё ўлмоқ? Шудир масала!
 Қайси бири булардан бизга муносиб?
 Шу дилозор фалакнинг таҳқирларига
 Шикоятсиз — шиквасиз чидаб турмоқми?

Йўқса, унга рад-бадал бериб қўзғалмоқ,
Қурол олиб ё енгмоқ, ё ваҳв бўлмоқми?
Улиш... Унутилиш. Масала тамом.
Танимизга ўралган минг-минг ташвишнинг
Занжирин илол-абад узади ўлим.
Зотан дилнинг азамат армони шу-ку!
Ўлмоқ — гафлат тушида ухламоқ демак.
Тушлар! Қандай тушлар у? Тушлар эмиш-а?
Дунё туйғуларидан тикилган либос
Гўрда ечиб олинган бўлса, у ҳолда
Ўликлар уйқусига кирарми тушлар?
Мана, ҳамма сирларнинг ҳикмати шунда!
Мана, бизнинг ҳаётда ғамларимизнинг
Муҳлатин йилдан йилга чўзаётган сир.
Йўқса, шу киборларнинг жаҳолатига,
Ҳокимларнинг жабрига, сохта кибрига.
Шу мунофиқ муҳитнинг айёрлигига,
Бировига ҳасрат ҳам қилолмасликка,
Муҳаббатнинг хору зор эзилишига,
Мардакларнинг кўзида ҳар қандай ҳиммат
Анойилик саналиб топталишига,
Бутун бу разолатга ким чидарди, ким?
Ваҳолонки, ханжарнинг битта зарбаси
Бу мужмал тугунларни ечар кўп осон.
Ўлимдан сўнг, у ёқда нелар бўлгуси?
У қандай, бир диёрки, унга борган кўп,
Аммо ҳануз қайтолган бирон йўлчи йўқ?
Бу ваҳима ром этар иродамизни,
Номаълум бир диёрга қочишдан кўра —
Бизга таниш балога бўламиз рози!..
Йўқса тирикчиликнинг зир-борида
Ҳолсираб юрмоқликка ким кўнарди, ким?
Бас, фикримиз шу тахлит қўрқоқлашади,
Ва ақлнинг боши берк кўчаларида —

Сўлиб кетар биздаги жасорат гули.
Кўп умидли, қанотли ниятларимиз
Ҳадеб, нуқул орқага силтаниб қолиб
Барбод бўлаётирлар. Энди бас, етар!—
Офелия! Қувончим! Гуноҳларимга —
Ўз дуонгда кечирим тила, эй пари!

О ф е л и я

Бу ўртада, шаҳзодам, сиҳатлар қалай?

Ҳ а м л е т

Кўп ташаккур, жуда соз, жуда соз, жуда.

О ф е л и я

Менга сиз бир ҳады берган эдингиз,
Аллақачондан бери ўшани сизга
Қайтиб бермоқчи эдим. Мана олсангиз!

Ҳ а м л е т

Қўйинг, энди, албатта сиз янглишасиз.
Сизга умримда совға берган эмасман.

О ф е л и я

Иўқ, бергансиз, шаҳзода, яхши биласиз,
Ҳар совғага оҳангли сўзлардан қўшиб
Совғаларнинг қимматин оширгансиз ҳам.
Энди ўша сўзларнинг атри қолмабди,
Қайтиб олинг буларни. Ифбатли қизлар
Бевафолар совғасин писанд қилмаслар.
Олинг буларни!

Ҳ а м л е т

А-а-а! Сиз ифбатли қизмисиз?

О ф е л и я

Милорд?

Ҳ а м л е т

Чиройли ҳамсиз?

О ф е л и я

Жаноби олийлари нима демоқчилар?

Ҳ а м л е т

Демоқчимизки, агар сиз ифбатли ҳам чиройли бўлсангиз, сиздаги ифбатнинг сиздаги чирой билан ҳеч қандай иши йўқ.

О ф е л и я

— Ҳуснга энг яхши йўлдош ифбат эмасми?

Ҳ а м л е т .

Бўлмаса-чи! Ва албатта ифбат ҳусни тузатишга улгура олмасдан, ҳусн ифбатни гумга тиқиб қўяди. Илгари буни ғалати гап деб қарашар эдилар, ҳозир бўлса бу исботланган. Мен, қачонлардир сизни севар эдим.

О ф е л и я

Ростакам, шаҳзода, мен шунга ишонар эдим.

Ҳ а м л е т .

Бекорга ишонибсиз! Надомат чекмаган киши — бетавфиқлик ҳамма иши. Мен сизни севган эмасман.

О ф е л и я

Демак, яна бадтар алданибман.

Ҳ а м л е т .

Сен тарки дунё қилиб монастирға жўнагин! Бўл-маса болалар туғиб гуноҳкорларни кўпайтириш не керак? Мен ҳар ҳолда бир нав ахлоқли кишидурман. Аммо менда ҳам койийдиган нуқсонлар шу қадар кўп-ки, онам мени бекорга туғибди деб қўяман баъзан! Мен жуда такаббур, кекчи, худбин бир кишиман. Менинг қабоҳатларим фикрларимдан кўра кўпроқдир, яъни қабоҳатларимни ўйлашга етарли фикрим, жонлантиришга етарли хаёлим ва бажаришга етарли вақтим йўқдир. Менга ўхшаган одамларнинг ер билан кўк ўртасида судралиб юришлари нимага ҳам керак? Биз барчамиз турган-битган алдоқчилар. Бизнинг ҳеч қайсимизга ишонма. Яхшилик билан монастирға бор. Отанг қаерда?

О ф е л и я

Уйда, милорд.

Ҳ а м л е т .

Бўлмаса, ўша уйнинг эшиklarини маҳкамроқ қулфлаш керак, токи у фақат ўз уй ичларинигина аҳмоқ қилиб турсин. Хайр энди.

О ф е л и я

Худовандо, ўзинг бунга нусрат бер!

Ҳ а м л е т .

Сен агар эрга чиқсанг, сепинг лаънатлар бўлур. Агар сен муздай тоза ва қордай покиза бўлсанг ҳам тухматлардан қутулолмайсан. Тарки дунё қилиб монастырга бор, дейман сенга, монастырга! Омон бўл! Жуда эр қилгинг келса, бир аҳмоқни топиб тег. Чунки эслик одамлар сизларнинг майнабозчиликларингизни жуда яхши билишади. Тезроқ тарки дунё қил! Кечикма. Хайр энди.

О ф е л и я

Эй яратганим, бунга шифо бер!

Ҳ а м л е т .

Сизларнинг ҳунарларингиздан ҳам хабардорман. Парвардигор сизларга бир бет берган бўлса, ўз-ўзларингизга иккинчи бир бетни ҳам ясаб олгансиз. Ичларингизда шунақалари ҳам борки, қилмаган балоси, этмаган найранги йўқ, аммо сўрасанг иффат, маъсумлик, покликдан лоф уради. Йўқ, бунинг кетмайди. Бас энди. Мен бу масалада сарсон бўлдим. Тўй деган гап-

га барҳам. Ҳозиргача никоҳ ўқитиб қолганлар, битта-сидан қатъи назар, саломат бўлсинлар. Уйланмаганлар эса шу тахлит қолаверсинлар. Монастирга бор! (Кетади.)

О ф е л и я

Қандай нозик бир зеҳн барбод бўлди, оҳ!
Унда билим, фасоҳат, мардлик жам эди,
У бизнинг байрамимиз, умидлар гули,
Одобларга, завқларга ул эди ҳакам,
У бир кўзгу эдиким, ногаҳон, афсус —
Синиб бўлди чилпора. Тамоман, тамом...
Аммо мен-чи? Дунёда энг ночор хотин.
Қалбида бор у ичган онтлардан асал.
Лекин энди қудратли бу ақлу зако
Ёрилган бир жом каби шикаст дириллар,
Унинг йигит чеҳрасин, севимли юзин —
Мажнунлик ажинлари қопламиш. Ераб!
Қайга кетди саодат? Оҳ шўр насибам!

Қирол ҳам Полоний қайтиб келадилар.

Қ и р о л

Севгими? Йўқ, бу эмас уни айнитган.
Гарчи, унинг сўзида йўқдир силсила,
Лекин, унда жиннилик белгиси ҳам йўқ.
Ундаги ҳасратларнинг қора қўйнида
Ўсиб турган — севгининг гуллари эмас,
Балки хавfli бир қасддир, буниси ёмон
Бу балони мен барвақт қайтармоқ учун

Мана шундай тадбирни қарорга олдим.
 Унмай қолган божларни йиғиб олсин деб —
 Тездан Англияга жўнатсам уни.
 Балки денгиз ҳавоси, янги ўлкалар,
 Ҳар хил одамлар билан мулоқот, суҳбат —
 Уни бекор банд қилган оғир иллатни —
 Бир карра миясидан даф қилар тамом.
 Қани, айтинг, бу бобда фикрингиз нима?

П о л о н и й

Фикримча, бу фикрингиз анча ўринлик.
 Лекин, шахсан фикримча — унинг иллоти
 Ҳар ҳолда бу шум севги балосидандур.
 — Шундаймасми, қизгинам? Майли керакмас
 Такрорлаб ўтирмагин Ҳамлет сўзларин,
 Биз ўзимиз эшитдик. — Энди ҳазратим,
 Ихтиёр ўзингизда. Маслаҳат шуки,
 Томоша адо бўлгач Малика ўзи
 Ҳамлет билан хилватда бирпас кўришса,
 Хўб десангиз — гапларин пойлаб эштай.
 Малика ҳам Ҳамлетдан сир ололмаса, —
 Амр сиздан. Жўнатиб Англияга,
 Е қамаб қўйинг бирон тегишли жойга.

Қ и р о л

Баайни шундай бўлгай! Мабодо жинни —
 Олиймақом зот бўлса, унга жой — зиндон.

(Кетади.)

ИККИНЧИ САҲНА

Яна сарой. Катта меҳмонхона.

Ҳамлет ва бир неча актёр кириб келади.

Ҳамлет

Ҳалиги ролни, мен сизга кўрсатганимдай айтиб беринг: тутилмасдан равон қилиб айтиб беринг. Бўлмаса, сизларнинг аксарингиз айтиб турганидай шеърни бақриб ўқисангиз, уни шаҳарнинг жарчисига бериб қўйганим маъқул... Ва яна шуки, ҳавони бундай қилиб қўлларингиз билан арраламай туринг. Сиз ҳирсу ҳавасларнинг оқими, бўрон ва ҳатто довулида ҳам тийимли бўлишга ўрганинг, зероки, тийим ҳамма нарсани ихчам қилади. Ахир, баъзида бўз бола бир йигит бир саржин келадиган ясама сочларни тақиб олиб кўзингиз олдида ҳирсу ҳиссиётларини шартта-шартта парчалаб йиртиб ташлаганини кўрганингизда, чидаб бўладими? Бу нарсдан орқа сафларда турган томошабинларгина хушланади, чунки, улар гапсиз ўйин-бозликдай ва оддий шовқин-сурондан бошқа нарсани писанд ҳам қилмайдилар. Шаддоди ландан ҳам шиддатлироқ қилиб шаддодни ўйнамоқчи бўлган азаматни, менга қолса хўп калтаклар эдим. Бундай ўйин иблисона жазава, холос. Бундан ҳазар қилинг.

Биринчи актёр

Зоти олийлари хотиржам бўлсинлар!

Ҳамлет

Лекин ортиқча сиқиклик ҳам бўлмасин, ҳар бир ҳаракат ва сўзда юракнинг овозини тинглангиз. Сўзга

яраша ҳаракат қилинг, ҳаракатга яраша гапиринг. Лекин булар табиийлик чегарасидан чиқмаслиги шарт. Ҳар қандай ҳаддан ошмоқлик — театрнинг мақсадига хилофдир. Чунки ҳамма даврларда театрнинг муроди — табиатнинг рўпарасига ойна тутиш, шарофатга ҳам, қабоҳатга ҳам уларнинг чин башараларини кўрсатиш, тарихдаги ҳар бир замоннинг юзини бўёқсиз қилиб намоён қилдиришдан иборат бўлиб келди ва бундан кейин ҳам шундай бўлур. Агар ўйинда ҳаддан ошиб кетилса ёки кам ҳафсалалик қилинса нодонлар кулади-ю, аммо доно томошабин маънос бўлади. Лекин битта дононинг ҳукми, нодонларга тўлган бутун бир театрдан кўра, ижозатингиз билан, вазминроқ бўлмоғи лозим. Мен, бир қанча актёрларни ва шулар ўртасида донгги осмонга кетган машҳур актёрларни ҳам кўрдимки, беғараз қилиб айтганимда, буларнинг товуш ва қилиқлари на мўминга ўхшар эди, на бединга ва на одам деган бирон бандага. Улар шунчалик ҳайбатли юриб бўкирар эдики, мен табиатнинг қайси бир мардикори одамзодни шундай бемаза қилиб ясади экан, деб ҳайрон бўлар эдим. Ҳа, улар башариятни шунчалик бадбуруш қилиб кўрсатар эдилар.

Биринчи актёр

Шаҳзода, бизлар ўз тўдамизда буларни бир қадар барҳам берибмиз деб ўйлайман.

Ҳамлет.

Бусбутун барҳам беринг. Яна: тентак кишиларнинг ролларини ўйновчиларга: улар учун ёзилган сўзлардан ортиқча сўзлашни ман қилиб қўйинг. Улардан баъзилари, қолоқ томошабинларни кулдирай деб, пье-

санинг энг муҳим бир пайтида ўзлари хохолаб юборадилар. Бу ярамас одатлар ҳалиги қизиқчиларнинг қанчалик арзон нафс эгаси бўлганларига далил, холос. Бориб тайёрланинглар.

Актёрлар чиқиб кетадилар. Полоний, Розенкранц, Гильденстерн кириб келадилар.

Хўш, жаноб, томошани кўришга қиролнинг хоҳишлари борми?

Полоний

Албатта. Малика ҳам бирга бўлади. Тезроқ бўлишини орзу қиладилар.

Ҳамлет.

Актёрларга айтинг: тезроқ бўлсинлар.

Полоний чиқиб кетади.

Сизлар ҳам бориб актёрларни қистамайсизларми?

Розенкранц ҳам Гильденстерн

Жонимиз билан, милорд.

Иккови ҳам чиқиб кетади.

Ҳамлет.

Ҳой, Горацио!

Горацио кириб келади.

Г о р а ц и о

Хизматингизга тайёрман, шаҳзода!

Ҷ а м л е т .

Горацио, мен билган одамлар нчра
Чинакам инсон фақат ўзинг экансан.

Г о р а ц и о

Йўқ-э, милорд!

Ҷ а м л е т .

Бу сенга хушомад эмас.

Нега қилай хушомад, ахир дунёда
Сенинг газнанг, давлатинг, нозу неъматинг
Фақат сенинг шу қувноқ табиатинг-ку?
Қамбағалга қилмаслар хушомадгўйлик.
Буни бойга қилсинлар лаганбардорлар.
Қул каби тиз чўксинлар фойда бор жойда.
Менга қара! Шу кўнглим бир қонун каби
Йўлларимда раҳнамо бўлгандан бери —
Мен сенга хўп тушундим. Сен бутун инсон.
Кўп ғам единг, эмассан аммо ғамзада.
Ҳафсаланг кўп, толенинг илтифотига
Ё қаҳрига бўларсан бир хил миннатдор.
Бундай мижоз эгаси қанча бахтиёр.
У — қамиш най эмаски, фалакнинг қўли
Очиб берган пардада куйлагай дарҳол.
Ўз нафсидан баландроқ турган кимлар бор?
Қани кўрсат, сен билан бағримга босай,
Йўқ, дилимнинг тўрига. Энди бас, тўхта.

Қирол учун томоша қўйилар бу кеч.
 Отамнинг ўлимини сенга айтувдим,
 Томошада бир сахна ўшанга ўхшар,
 Сендан сўров: у сахна бошлангач, ҳамон —
 Мижжа қоқмай кузатгин амакимни сен.
 Эҳтимол, у сахнани кўрган амаким,
 Ихтиёрсиз билдириб қўяр гуноҳин.
 Агар шундай чиқмаса, демак у арвоҳ
 Иблиснинг ўзи экан, миямни эса —
 Вулқоннинг ўчоғидек тутган ис-тутун!¹
 Ваъда аниқ, сўрайман, қунт билан қара.
 Мен ҳам унга қарайман, сўнгра иккимиз
 Таҳлил қилиб чиқармиз кўрилганларни.

Г о р а ц и о

Келишдик. Қўлни беринг. Мабодо ўғри
 Фош қилинмай сирғилса товон тўлайман.

Ҳ а м л е т

Улар келаётирлар. Узимни тағин
 Қасалликка солайин. Жойларни банд эт!

Дания марши. Карнайлар.

Қирол, малика, Полоний, Офелия, Розенкранц,
 Гильденстерн ва бўлак маҳрамлар, машъал кўтар-
 ган навкарлар билан кириб келадилар.

Қ и р о л

Жигаримиз, шаҳзода Ҳамлетнинг кайфлари нечук?

¹ Қадимги Рим афсоналарида Вулқон темирчилик касби-
 нинг тағириси бўлган. Унинг ишхонаси ис-тутун босган дим,
 бўғиқ ва қоронғи макондай тасвирланган.

Ҳ а м л е т .

Ишонасизми,— жуда яхши. Худди буқаламундай¹. Ваъдаларда пишган ҳаво таомидан еб юрибман. Семиришга қўйилган ахта хўрозларни ҳам шунчалик боқмаслар.

Қ и р о л

Бу жавобнинг менга ҳеч бир дахли йўқ. Ҳамлет.
Менга дахли йўқ.

Ҳ а м л е т .

Энди, менга ҳам дахли йўқ.

(Полонийга)

Милорд, сиз дорилфунунда эканингизда саҳнага чиқар эдингиз, ростми?

П о л о н и й

Балли, милорд, ҳамда дурустгина актёр ҳисобланар эдим.

Ҳ а м л е т .

Қайси ролда чиқар эдингиз?

¹ У даврнинг эътиқодларига кўра буқаламун (хамелеон) деган жонивор ҳаво билан озиқланиб тириклик қилар экан. Бу гап билан Ҳамлет, мен ҳам ҳозирча кескин ҳаракатларга киришмай «ҳаво» билан озиқланиб юрибман, демоқчи бўлади.

Полоний

Мен Юлий Цезариг ўйнар эдим. Мени Капитолийда ўлдирар эдилар. Мени Брут ўлдирар эди.

Ҳамлет .

Сиздай ювош бузоқни ўлдирган бўлса, Брут бекор иш қилибди.— Актёрлар тайёрми?

Розенкранц

Ҳа, милорд. Сизнинг фармонингизни кутиб турибдилар.

Малика

Бу ёққа кел, азизим Ҳамлет, ёнимда ўтир.

Ҳамлет .

Йўқ, онажон, бу ёқда жозибалироқ оҳанрабо бор.

Полоний

(Қиролга секин)

А-ҳа!.. Эшитдингизми?

Ҳамлет .

Хоним, мумкинми тиззангизга?..

(Офелиянинг оёғи олдида чўзилади.)

О ф е л и я

Иўқ, милорд.

Ҳ а м л е т .

Яъни кечирасиз: мумкинми тиззангизга бошимни қўйсам?

О ф е л и я

Ҳ а , милорд.

Ҳ а м л е т .

Сиз, ҳалиги илтимосимни одобсиз бирон ният деб ўйлагандурсиз?

О ф е л и я

Мен ҳеч нарса ўйламадим, милорд.

Ҳ а м л е т .

Гапнинг рости, қизнинг оёқлари остида ётиш яхши нарасаку-я.

О ф е л и я

Нима дедингиз, милорд?

Ҳ а м л е т .

Ҳ е ч .

О ф е л и я

Бугун кайфларингиз, жуда чоғ, шаҳзода?

Ҳ а м л е т

Ким, менми?

О ф е л и я

Ҳа, сиз милорд.

Ҳ а м л е т

Ераб, мен сизни хурсанд қилиш учун муаллақчилик қилишга ҳам розиман. Охир, хурсандчиликдан бошқа нима чора бор? Қараб кўринг онамнинг қувноқ юзини; ҳолбуки отамнинг ўлганига икки соат бўлди, холос.

О ф е л и я

Йўқ, шаҳзода, икки карра икки ой бўлди.

Ҳ а м л е т

Ҳа? Шунча кўп-а?.. Ундай бўлса аза-мотамлар гўрга. Қиммат баҳо мўйна либослар кийиб юраман бундан буён. Эй парвардигор! Бундан икки ой муқаддам ўлган у, аммо ҳали унутилган эмас! Демак, улуғ кишининг хотираси, унинг умри тугагандан кейин ҳам, ярим йилгача яшаши мумкин экан. Лекин бундай киши бутхоналарга назру ниёз қилмоғи лозим; бўлмаса, уни ҳам ёғоч отдай унутиб қўярлар. Маълумки, ёғоч отнинг қабрига шундай ёзилган эмиш:

«На оёқ бор, на туёқ,
На у ёғу, на бу ёқ...»

Най чалиниб, пантомима бошланади. Ҳинда: бир бирига жуда меҳрибон қирол ва малика кириб келадилар. Малика қиролни, қирол ҳам маликани қучоқлайди. Малика қирол олдида тиз чўкиб ўзининг садоқатини имолат билан эрига англатади. Қирол маликани ўрнидан турғизиб ўз бошини унинг елкасига қўяди. Сўнгра гулзорликка бориб супа устида ёнбошлайди; унинг ухлаб қолганини кўрган малика чиқиб кетади. Шу пайтда бошқа бир киши саҳнага кириб келади. У шоҳнинг бошидаги тожни қўлига олиб ўпгандан сўнг қиролнинг қулогига заҳар қўяди-да, чиқиб кетади. Малика қайтиб келиб, қиролни ўлик ҳолида кўргач, жуда безовта бўлиб имо-ишоралар билан ўз мусибатини билдиради. Заҳарловчи киши яна икки ё уч ҳаммол билан кириб келади ва маликанинг аламига қўшилганини имо билан тушунтиради. Ҳликни олиб кетадилар. Қотил ҳадялар тақдим этиб, маликанинг илтифотига муяссар бўлмоқчи бўлади. Малика аввал қаҳрланиб унинг севгисини рад этади, аммо охирида эса у анча юмшаб қолади. Улар бирга чиқиб кетадилар.

Офелия

Бунинг маъноси нима, шаҳзода?

Ҳамлет

Бу — «Илон ёғини ялаган киши», маъносини десаңгиз — муттаҳамлар қасди.

Офелия

Шу пантомима, энди кўрсатиладиган томошанинг мазмунини баён қилса керак?

Ҳамлет

Биз ҳамма гапни ҳозир шу йигитдан билиб оламиз. Актёрлар ҳеч қачон сир тутолмайдилар ва албатта ҳамма нарсани вайсаб очиб берадилар.

О ф е л и я

Ҳозир кўрсатилган пантомиманинг маънисини ҳам тушунтириб берармикан?

Ҳ а м л е т

Ҳа, шугина эмас, ҳатто сиз кўрсатадиган ҳар қандай нарсанинг ҳам маънисини айтаверади. Сиз, кўрсатишга уялманг, у бўлса уялмасдан тушунтираверади!

О ф е л и я

Тилингиз заҳар шаҳзода, жуда заҳар!— Қўйинг энди, пьесани кўрай.

П р о л о г

Томошани бошламасдан,
Биз сўраймиз таъзим билан
Тингланг бизни шошилмасдан!

Ҳ а м л е т

Бу нимаси, муқаддимами ёки узук қошига ёзилган нишонами?

О ф е л и я

Чинакам, милорд, анча калта.

Ҳ а м л е т

Айнан хотинларнинг севгиси каби.

Қирол ҳам малика ролини ижро этувчи иккита актёр кириб келади.

Саҳнадаги қирол

Бизни никоҳ худованди Гименей¹ амри
Муҳаббатда бирлаштирган замондан бери —
Уттиз карра салтанатли аравасида
Дарёларни, дунёларни айланди қуёш,
Уттиз йилнинг ҳар йилида ўн икки марта
Дунёмизни тавоф қилиб ой бўлди йўлдош.

Саҳнадаги малика

Ой ҳам, кун ҳам яна шунча юрсинлар майли,
Аммо сира кам бўлмайди севгининг майли.
Лекин афсус, ошган сайин йилларнинг сони
Камаймоқда ҳазратимнинг кучи — дармони.
Бироқ, сиз-чи, азиз дўстим, шундай ҳолатда
Ташвиш тортиб бир зарра ҳам бўлмаг безовта.
Аёлларнинг тоифаси кўпроқ солиб туз,
Севгини ҳам, ташвишни ҳам шўр қилар ҳадсиз.
Сиз татиган эдингиз-ку муҳаббатимдан,
Ташвишимдай муҳаббатим ошар ҳаддида.
Ҳис зўр бўлса жузъий нарса хатар кўринар,
Кўп севилса, битта зарра тоққа баробар.

Саҳнадаги қирол

Яқин келди айрилиқнинг соати жоним,
Битай дейди танимдаги кучим — дармоним.
Аммо сен-чи, шону шуҳрат, муҳаббат ичра —

¹ Гименей — Рим мифологиясида тўй ва никоҳ тагириси.

Бундан сўнгра яшаб олгин шодликдан баҳра.
Балки бошқа бир эр қилиб...

Саҳнадаги малика

Қўй бекор гапни,
Хиёнатдан ўзга эмас ундай бир севги.
Фалак мени нобуд қилгай бошқа эр қилсам!
Увол бўлар ўзимга ҳам, янги эрга ҳам!

Ҳамлет

(Ўз-ўзига)

Хашак-хушак; хашаки гаплар!

Саҳнадаги малика

Хотин тегса бошқа эрга тегар севмасдан,
Могу давлат тамаида эр қилар қасддан.

Саҳнадаги қирол

Ҳамма гапинг сидқидилдан, имоним комил,
Аммо, мудом собитқадам бўлолмаймиз, бил.
Биздаги жазм, эсимизнинг қўлида каниз,
Ваъдани кўп қилади-ю, хизматга ожиз.
Хом бир мева мўрт шохида маҳкам турса ҳам,
Аммо пишгач тегар-тегмас узилар бирдан.
Яшай десанг, қасамларни унутмоқ афзал,
Қасамларки, биз ичамиз шошилиб ҳар гал.
Ҳар ҳаваснинг, иштиёқнинг бир ғояси бор,
Аммо у ҳам соб бўлади, соб бўлгач хумор.
Шодлик ва ғам, аста-секин яратганларин

Асовликда йўқ қилади ўзлари барин.
 Шодликларнинг мазмунига ачинади ғам,
 Ғамлар билан иши йўқдир шодликнинг ҳеч ҳам.
 Модомики ҳамма нарса ўткинчи, фони,
 Севгидаги ўзгаришга ким бўлар монe?
 Қим етакчи: муҳаббатга толеми, ва ё —
 Толеларга муҳаббатми? Ана муаммо!
 Баланд чиқсанг, атрофингда мухлислар бесон,
 Сен йиқилсанг, дўстлар сендан қочади ҳамон,
 Аввал деган гапни яна айтай, вассалом,—
 Қўп қазою — кадарларга тўлгандир айём,
 Ахир, ишлар ихтиёри бизларда эмас,
 Бизда фақат бениҳоя орзую ҳавас...
 Сиз иккинчи эр қилишдан иймансангиз ҳам,
 Бева қолгач бу уятга берилар барҳам.

Саҳнадаги малика

Сиздан кейин бошқа эрга теккундай бўлсам
 Неъмат менга ҳаром бўлсин, ёруғлар мотам,
 Аламдийда кўзим бўлгай доимо гирён,
 Ҳаётимга насиб бўлгай узлату зиндон!
 Бутун орзу-хаёлларим бўлгай паришон!
 Мени энгиб барбод этгай замҳарир тўфон!
 Бошқа эрга менда бўлса андак бир хоҳиш
 Кеча-кундуз қисмат бўлгай балою ташвиш!

Ҳамлет

Алдаб қўйса-чи?

Саҳнадаги қирол

Аҳду паймон ҳазил эмас. Майли, сен боргин!

Шу кундузининг ғалвасидан танларим ҳорғин,
Бир оз тинчий. (Уйқуга кетади.)

Саҳнадаги малика

Яхши ухлаб олгин ҳаловат.
Ераб бизни балолардан айла ҳимоят.

(Кетади.)

Ҳамлет

Малика хоним, қалай, пьеса сизга ёқдим?

Малика

Менингча, хоним ваъдага ҳаддан ошиқ сахий.

Ҳамлет

Ҳо! Лекин ваъдасида турар.

Қирол

Сиз пьесанинг мундарижасини биласизми? Унда
ҳеч қандай фисқу фужур йўқми?

Ҳамлет

Йўқ, йўқ. Бу ҳаммаси ҳазилакам. Заҳарлаш ҳам
ҳазил.

Фисқу фужурми? Йўқ, унақаси йўқ.

Қирол

Пьесанинг номи нима?

Ҳамлет

«Сичқон қопқони». Маънисми? Қиноявий бўлса керак. Бу пьеса Венада¹ содир бўлган бир жиноятни кўрсатади. Ҳозир ўзингиз томоша қиласиз. Бу гоьтда қабих бир найрангни кўрсатади. Лекин сизу бизга барибир! Зоти олийингиз билан бизга, виждонларимиз пок бўлгандан кейин бунинг нима дахли бор. Хариш от безовта бўлсин, бизга нима? Биз линагимизни ҳеч бузмаймиз.

Луцион кириб келади.

Мана бу — Луцион дегани бўлади. У қиролнинг жияни.

Офелия

Сиз баёнчининг ролини яхши бажараётирсиз, милорд!

Ҳамлет

Ҳа, бошлайвер қотил. Бўлсанг-чи, ҳай бетамиз! Аҳмоқона қилиқларингни йиғиштириб, бошлайвер. Бўл! «Қасосга чақиради қарға қағиллаб».²

Луцион

Қўл — забардаст, дил — сиёҳ, кўп ўткир оғу,
Ҳеч ким кўрмас, кўп қулай бир фурсатдур бу.

¹ Аслида Урбан герцоги Венада эмас, Италияда ўлдирилган эди. Бу ерда Ҳамлет Клавдий (амакиси)ни калака қилади.

² Номтаълум автор ёзган «Ричард III» номли пьесададан бир мисра. Бу пьесада жиний йўл билан тахтни эгаллаган қирол кўрсатилар эди.

Оқиб-оқиб тўкилгин, бергин жазосин,
Геката маъбудаси¹ тез мамнун бўлсин.
Гиёҳларда бор бўлган заҳар ва зиён.
Бу вужудни қуритиб йўқ қилсин шу он.

Ҳ а м л е т

У, герцогнинг тожу тахтини эгаллаш қасдида уни
бончада заҳарлайди. Герцогнинг исми — Гонзаго. Бу
воқиа тўғрисида итальянча равон қисса ҳам ёзилган.
Энди, қотил қандай қилиб Гонзаго хотинининг муҳаб-
батига муяссар бўлишини томоша қиласиз.

О ф е л и я

Уни қаранг, қирол ўрнидан турди.

Ҳ а м л е т

Қарсилдоқлардан чўчидими?

М а л и к а

Аълоҳазратларига нима бўлди?

П о л о н и й

Тўхтатинг томошани!

¹ Г е к а т о — қадимий мифологияда ўликлар салтанатининг маъбудаси (тангриси) эди.

Қирол

Чироғ тутинг, ташқарига чиқаринг мени!

Ҳамма

Чироғ, чироғ, чироғ!

Ҳамлет ва Горацiodан бошқа ҳаммалари чиқади.

Ҳамлет

Майли, ярадор кийик бўкирсин,
Майли, саломат кийик югурсин,
Биров ухлар, биров уйғоқ
Шу қисматга нима қилмоқ?

Хўш, тақсир, борди-ю, менинг бахту иқболим мени ташлаб туркларга кўчиб кетса, мен бошимга парлардан чангал, кавшимга гуллардан бахмал ясашиб қўйсам, шу актёрлар тўдасига мени ҳам оларлар-а?

Горацио

Маошни яримта қилиб тўлаш шарти билан, ҳа!

Ҳамлет

Йўғ-эй, бутун ойлик билан, де.
Биласанми, азизим Дамон¹
Юпитернинг шунқори шу он —
Тахтдан учиб кетганига
Маъюс бўлиб қолгани бешак,—

¹ Қадим афсоналарда садоқатли дўст образи.

Зеро, тахти олийларига —
Утирибди битта эш... эш... эш... шак!

Горацио

Шаҳзодам, сиз «бешак» сўзига қофия қилиб, «эш»,
«эш» дедингиз, охирина келтиролмадингиз шекилли!

Ҳамлет

Оҳ, Горацио! Менга ҳозир, арвоҳнинг ҳар бир сў-
зи минг тилладан қиммат! Пайқадингми ўзинг?

Горацио

Бўлмаса-чи, шаҳзода.

Ҳамлет

Заҳарлаш пайти-чи...

Горацио

Худди тикилиб қарадим,

Ҳамлет

Ҳай, ҳай, музыка! Бормисиз, найчилар!
Шоҳга ўйин ёқмабди.
Демак дилга сиғмабди.
Ҳай, ҳай, музыка!

Розенкранц билан Гильденстерн қайтиб келадилар.

Гильденстерн

Марҳаматли шаҳзода! Икки оғиз сўзга ижозат борми?

Ҳамлет

Хоҳласангиз, бутун бир дoston сўзлаб беринг, жаноб!

Гильденстерн

Қирол, афандим...

Ҳамлет

Ҳа, афандим, нима бўлди қиролга?

Гильденстерн

У ўз хонасига кириб кетди, авзолари бағоят бузуқ.

Ҳамлет

Бу шаробдандир, жаноб?

Гильденстерн

Иўқ, афандим, сафродан бўлса керак...

Ҳамлет

Буни қиролнинг ўз табибига айтсангиз маъқулроқ бўлар эди, дейман. Тагин мен унга ўз сургиларимни тайинлаб берсам, яна бадтар бўлиб кетмасин, дейман.

Гильденстерн

Марҳаматли шаҳзода, гапингизни бир оз эпақага келтириб қўйсангизу, менга тайинланган чегаралардан четга чиқмасангиз...

Ҳамлет

Марҳамат, қулоқгиналарим ихтиёрингизда!

Гильденстерн

Волидангиз, малика ҳазратлари жуда безовта бўлиб қолиб, мени сизга юборди.

Ҳамлет

Қадамларингизга ҳасанот!

Гильденстерн

Йўқ, шафқатли шаҳзода, ҳозир шу лутфу эҳсонларингиз тамоман ўринсиз. Агар сиз менга тегишли жавобни берсангиз, мен онангизнинг буйруғини бажо келтираман. Бўлмаса, сиздан узр сўраб кетгайман.

Ҳамлет

Беролмайман, жаноб.

Гильденстерн

Нимани, милорд?

Ҳамлет

Сизга тегишли жавобни. Миям жойида эмас. Лекин жавоб қилиб ниманки айтсам ўзингиз жойига қўяверинг. Бу уқдириш, аслида онамга тааллуқи бор. Бўлди, энди бас. Қани бошлайлик. Хўш, айтдингизки, онам...

Розенкранц

Бўлмаса эшитинг:— онангиз дейдиларки, сизнинг феълларингиз уни ҳайрон ва сарсон қилибдур.

Ҳамлет

А, ўз онасини ҳайрон қолдирган ўғил, ҳайрон қоларли ўғил экан-да! Бу ҳайронликнинг тагида бошқа бирон вазминроқ боис йўқмикин? Шуниси қизиқ.

Розенкранц

Сиз ётгани кетмасдан олдин, малика ўз хоналарида сиз билан гаплашмоқчилар.

Ҳамлет

У, бир эмас, ўн марта бизга модар бўлсалар ҳам, амрини бош устига бажо келтиурмиз. Бизга тагин қандай хизмат?

Розенкранц

Шаҳзода, бир вақтлар сиз мени яхши кўрар эдингиз.

Ҳамлет

(қўлларини кўрсатиб)

Мана бу кисабурлик асбобларига қасам ичаманки, ҳозир ҳам сизни яхши кўраман.

Розенкранц

Шафқатли шаҳзода! Айтинг, сиздаги бетобликнинг боиси нима? Сиз ўз дардингизни дўстингиздан яшириш билан нажот йўлини ўзингиз бекитиб қўясиз.

Ҳамлет

Менга юқорироқ бир амал даркор.

Розенкранц

Бу нимага керак, ахир сизни қирол ўзи Дания тахтининг валиаҳди қилиб қўйибди-ку?

Ҳ а м л е т

Шундайку-я, лекин «пичан ўсиб бўлгунча от очидан ҳаром ўлар...» — бу анча эскириб кетган мақол.

Найчилар қайтиб келадилар.

А-ҳа, найлар! Биттасини менга беринг, бир чалиб кўрай-чи. Нарироқ чекининг. Мени худди бирон тузоққа итараётгандай нега менинг теварагимда ўралишиб ётибсиз?

Гильденстерн

Оҳ, шаҳзода, сизга шунчалик ёпишганим астойдил муҳаббатимдан, холос.

Ҳ а м л е т

Тушунмадим, майли, барибир. Мана сизга най. Бирор нарса чалиб беринг!

Гильденстерн

Чалишни билмайман, шаҳзода.

Ҳ а м л е т

Лутфан, сўрайман.

Гильденстерн

Рост гап, билмайман.

Ҳамлет

Ахир, мен ўтиниб сўрайман.

Гильденстерн

Мен буни ушлашни ҳам билмасам, шаҳзода.

Ҳамлет

Бу ёлгон айтишдай осон бир нарса. Бармоқларингизни пардаларда ўйнатинг, оғзингизни ҳавога тўлдириб пуфланг. Дарҳол ширин куйлар пайдо бўлаверади. Мана, мана пардалари!

Гильденстерн

Мен буни қилолмайман. Барибир ҳеч нарса чиқмайди. Мен бу ҳунарни ўрганганим йўқ.

Ҳамлет

Ундай бўлса, қаранг, мени қандай бир лой билан қориштирасиз! Сиз мени ўйнатмоқчи бўласиз. Сиз гўё менинг ҳамма пардаларимни биламиз деб ўйлайсизда. Сиз, менинг сиримни сиқиб чиқариб билмоқчи бўласиз. Сиз, менинг барча ноталарим сизга очиқ-аёндир деб ўйлайсиз. Мана бу кичиккина буюм атайлаб чолғу қилиб ясалган, бунинг бағоят ширин оҳанги бор. Аммо, сиз буни сўзлата олмайсиз. Наҳотки мени сўзлатиш бундан қулайроқ деб ўйлайсиз-а? Мени, истаган чолғуга ўхшатишингиз мумкин, менинг оҳангларимни бузсангиз, буза оларсиз-у, аммо мени асло чала олмайсиз.

Полоний қайтиб келади.

Тангри ёрлақагай сизни, жаноб.

Полоний

Милорд, малика сиз билан, ҳозироқ гаплашмоқчилар.

Ҳамлет

Ана ўша туяга ўхшаган булутни кўрасизми?

Полоний

Азбаройи худо, кўраман; туянинг худди ўзи.

Ҳамлет

Менингча, сассиқ кузанга кўпроқ ўхшайди.

Полоний

Ростакам, орқаси сассиқ кузанники.

Ҳамлет

Ёки кит балиғининг орқаси деса ҳам бўлади.

Полоний

Баайни кит балиғи.

Ҳамлет

Хўб, мен ҳозироқ онам ҳузурига борурман.

(Ўз-Ўзига)

Булар сўзни бириктириб мени чинакам жинни қилмоқчилар. Ҳозир етиб бораман.

Полоний

Шундай, деб айтман.

Ҳамлет

«Ҳозир» деб қўйиш осон. Дўстларим, мени бирпас ёлғиз қолдирингиз.

Ҳамлетдан бошқа ҳаммалари кетишади.

Энди тунги афсуннинг айни фурсати.
 Жаҳаннам заҳар сочар, тобут қарсиллар.
 Ҳозир иссиқ қонни ҳам шимирсам мумкин,
 Ҳозир шундай даҳшатга муҳайёманки,
 Кундузи ҳуркар эдим улардан ўзим.
 Волидамиз чақирган. Қутурма эй дил!
 Ҳар не бўлса, кўксимга ўрната кўрма —
 У ноинсоф Нероннинг шиддатли руҳин.¹
 Мен-ку қайсар бўлмайман, сипоҳ бўламан.
 Балки сўзим шиддати ўлдирар уни.
 Лекин, лекин у мени туққан она-ку!
 Қанча қизиб ғазабга тўлсам-да, бироқ
 Қўлларга эрк бермасдан турмоқ яхшироқ.

(Кетади.)

¹ Клавдий Цезарь Нерон (37—68 йиллар) — зулмкорлиги билан танилган Рим императори.

УЧИНЧИ САҲНА

Қасрда бир хона.

Қирол, Розенкранц ҳам Гильденстерн кириб
келадилар.

Қ и р о л

Уни ёмон кўраман, унинг бемаъни
Жиннилигин қўллашга менда йўқ тоқат.
Тайёрланинг, мен ҳозир фармойишимга
Имзо қўяй ва сўнгра сиз билан баҳам
Англияга юборай Ҳамлетни тездан.
Бизнинг олий мақомга тўғри келмаски,
Девоналик ниқоби остида ҳар дам
Пистирмада хатарлар кўзлагай бизни.

Г и л ь д е н с т е р н

Йўлга тайёрланайлик. Зоти олийингиз
Минглаб киши ҳақида шунча ғам-ташвиш
Ер экансиз ишингиз табаррук — эзгу.

Р о з е н к р а н ц

Зеро, ҳар ким ўзини бало-хатардан
Фаросати борича қўриқлаши фарз.
Айниқса кўпчиликнинг ҳимоячиси —
Сиз ҳазратга бағоят эҳтиёт лозим!
Чунки, шоҳнинг вафоти бир ўлим эмас.
Бундай ўлим яқинда турган кўпларни
Туби йўқ бир гирдобга судрайди ҳамон.
У жарнинг ёқасида ғилдиракдурки,
Ағдарилса, даставвал унинг тишлари,

Кегайлари чил пора бўлиб сочилар.
Хукмдор бир хўрсинса, унга жавобан —
Халойиқнинг дилидан қалқади фарёд.

Қ и р о л

Сўрайманки, сафарга тезроқ чиқсангиз,
Шу эркин юраётган даҳшат — балони
Кишанбанд қилмоқликнинг палласи келди.

Розенкранц ҳам Гильденстерн

Сафарни тезлатамиз!

Гильденстерн ҳам Розенкранц кетишади. Поло-
ний кириб келади.

П о л о н и й

У ҳарамга, онаси ёнига кетди,
Мен улар ўртасида ҳамма гапларни
Гилямнинг орқасидан туриб эшитай.
Малика уни қаттиқ койиса керак.
Аmmo она ҳеч қачон қози бўлолмас,
Она истар-истамас юзхотир қилар.
Ёт бир киши кузатиб тургани маъқул.
Хайр шоҳим. Эшитиб билганларимни
Сиз уйқуга кетмасдан кириб айтурман.

Қ и р о л

Куллуқ, дўстим.

П о л о н и й кетади.

Мен қилган шум жиноятнинг
 Аччиғ-сассиқ тутуни кўп бўғиқ экан.
 Устимда бор энг қадим лаънат тамғаси:
 У қардош ўлдиришлик жиноятидур.
 Жону дилдан истайман ибодат қилмоқ,
 Аммо бундай гуноҳга кечирим йўқдир.
 Қимирловчи мўлжалга отмоқчи бўлган
 Бир кишидай билмайман нима қилишни.
 Қардошимнинг қонига бутун белансам,
 Ушанда ҳам бу қўлни тозаласан —
 Парвардигор қодир-ку! Савобнинг ўзи
 Гуноҳга таққосланиб баҳоланар-ку.
 Агар гуноҳ бўлмаса шафқат ҳам бўлмас,
 Бизлар дуо ўқиймиз, токи худованд —
 Узи бизни асрасин хатокорликдан.
 Мен ноумид бўлмайман. Баланд ўйлайман.
 Йиқилганман. Бу гап рост. Аммо тураман.
 Қайси зикрлар билан бошлай дуони?
 «Кечир қотиллигимни!» — Йўқ, бундай бўлмас.
 Мен ўша ўлжаларни қайтарганим йўқ.
 Жиноятга сабабчи бўлган нарсалар:
 Тож, мамлакат, малика барчаси менда.
 Гуноҳдан қайтмаганга кечирим йўқ-ку!
 Гарчи бизнинг дунёда кўп вақт қотиллар
 Тилла узук — қўл билан қилар пўписа,
 Чунки ҳаром йўл билан топилган неъмат
 Қонунни кўндиришга етарли пора.
 Аммо, унда, осмонда ҳолат бошқача.
 Уша ерда феълимиз рангсиз, найрангсиз,
 Бўлганидай равшандир. У ерда ўтмиш
 Тергов чоғи бизларга холис бир гувоҳ.
 Энди нима? Мен нима қилишим керак?
 Тавба қилмоқ? Ҳа, тавба қудратли таянч.
 Аммо, мен-чи, тавба ҳам қилолмайман-ку!

Улимдан ҳам қорасан, эй сийнам! Азоби
 Типирчилаб ботмоқда халқобга виждон,
 Мадад беринг малаклар, букилинг тизлар!
 Эй юракнинг пўлати эриб бир қадар
 Юмшоқ бўлгин чақалоқ кемирчагидай!
 Ё таваккал!

(Хонанинг ичкарироқ томонига бориб тиз чўкади.)

Ҳ а м л е т кириб келади.

Ҳ а м л е т

У ибодат қилади. Кўп қулай фурсат!
 Шамширнинг бир зарбидан париллар кўкка,
 Шу билан ўч олинур. Шундаймикан? А?
 Бу муттаҳам, отамни нобуд қилибди,
 Лекин мен-чи, қотилни ҳозир ўлдирсам
 Демак уни йўллайман тўғри жаннатга.
 Бу-ку қасос бўлмайди, бу-ку мукофот.
 Менинг отам заҳарли, ҳаром ширадан
 Қорни шишиб, қавариб ўлган эди-ку.
 Бу феъл учун жавобни тангри сўрайди,
 Жавобгарлик албатта катта бўлгуси.
 Аммо ҳозир ҳар турли қабоҳатлардан
 Тозаланиб сафарга тайёр турса-ю —
 Шундай поклик ҳолида, ибодат чоғи
 Бу аблаҳни йўқ қилсам, бу қасос бўлмас.
 Йўқ!
 Сен, қиличим, даҳшатли чоғни кут, шошма!
 У дарғазаб бўлганда ё маст бўлганда,
 Ухлаганда ё ҳаром зино қилганда,
 Қимор пайти уришиб сўккан чоғларда,
 Хуллас, савоб ишларга ёт бўлган дамда
 Уни шундай ирғитки, думбалоқ ошиб

Бориб тушсин қалбидай қора дўзахга.—
 Ҳа, онам чақирибди.— Сургин салтанат,
 Аммо бу чора эмас, озгина рухсат. *(Кетади.)*

Қ и р о л

(Ўрнидан туриб)

Сўзлар учар, сезгилар пастга тортади,
 Ҳиссиз сўзлар фалакка бўлмайди манзур.

(Кетади.)

ТҮРТИНЧИ САҲНА

Маликанинг хонаси.

М а л и к а ҳам Полоний кириб келадилар.

П о л о н и й

У сизга келаётир. Бир оз дўқ қилинг,
 Бемаъни қилиқларин сал тийиб қўйсин.
 Айтинг, уни жазодан сиз қутқардингиз
 Мен бурчакда беркинай. Яна илтимос.
 Қаттиқ-қаттиқ гапиринг.

Ҳ а м л е т

(Саҳна орқасидан)

Бонум, волидам!

М а л и к а

Менга ишонаверинг! Хавотир еманг.
 У бунга келаётир. Беркининг энди.

Полоний гилам орқасига яширинади. Ҳамлет кириб келади.

Ҳамлет

Хўш, онажон, бизга лойиқ қандай хизмат бор?

Малика

Нега таҳқир этасан отангни, Ҳамлет?

Ҳамлет

Нега сиз хўрладингиз отамни, она?

Малика

Сўзлашингда шунча ҳам назокатсизлик!

Ҳамлет

Ҳа, чунки, саволингиз мунофиқона.

Малика

Хўш, бу нима деганинг?

Ҳамлет

Сизга не керак?

Малика

Мен сенга ким бўламан, ҳеч эслайсанми?

Ҳ а м л е т

Бутга қасам ичаман, яхши эслайман:
Эрининг укасига теккан малика,
Ва афсуски, менга ҳам она бўласиз.

М а л и к а

Хўп, бўлмаса, бошқалар сен-ла сўзлашин.

Ҳ а м л е т

Қимирламанг! Утиринг. Сизни қўймайман.
Мен ойна қўяман рўпарангизга,
У ерда ўзингизни айнан кўрарсиз.

М а л и к а

Сен нима қилмоқчисан? Яқинлашмай тур!
У мени ўлдирмоқчи! Войдод!

П о л о н и й

(гилам орқасидан)

Соқчилар!

Ҳ а м л е т

Ҳа, бунда каламуш? Йўқ қилай буни!

(гиламга қилични тикади)

Полоний

(Гилам орқасидан)

Ўлдим!

(Йиқилиб ўлади.)

Малика

Нима қилдинг сен?

Ҳамлет

Ажабо, унда
қирол турганмиди, ҳа?

Малика

Қандай жиноят!

Ҳамлет

Аммо шоҳни ўлдириб қайинига —
Тегиш жиноятдан ошмайди, хоним!

Малика

Нима, «шоҳни ўлдириб?..»

Ҳамлет

Ҳа, маликам, ҳа!

(Гиламни кўтариб Полоний жасадичи кўради.)

Алвидо эй тектурмас, телба жонсарак!
 Сени мен каламуш деб ўйлабман, афсус.
 Қўрасанки ҳовлиқиш зарар келтирар.
 Сиз ўтиринг! Қўлларни титиш не керак?
 Қалбингизни титмоқчи бўлибман ҳозир,
 Башарти у, ярамас одатлар ичра
 Сизгини йўқотмаган, қотмаган бўлса.

М а л и к а

Ахир, нима айбим бор, нега гапларинг
 Шунчалик қўрс ва дағал?

Ҳ а м л е т

Сизнинг феълингиз —
 Сўндиради уятни, самимиятни,
 Ҳақиқатни хорлайди, покизаликнинг
 Манглайига тошади ҳуснибузардай,
 Ва никоҳда қилинган аҳду паймонни
 Қиморбоз гаровига айлантиради.
 Сиз ваъдаю вафони бекор қилдингиз,
 Қўзингизда черковнинг шарияти пуч.
 Феълингизни эслагач кўклар қизарар,
 Фалакнинг гумбазлари хўмрайиб қарар
 Гўё охир замонмиш, қиёмат эмиш.

М а л и к а

Шунча кенг сўзбошидан сўнгра билсайдик
 Масаланинг мағзини, гуноҳимизни?

Ҳ а м л е т

Мана қараб кўрингиз: иккита сурат.
 Суратларга солинмиш оға ва ини.

Буни қаранг: қанчалик жозиба, кўркам:
Зевспешона, сочлари Аполлонвори,
Қарашлари Марсники сингари мағрур,
Осмоннинг элчиси Меркурий каби
Улуғворлик ва савлат бу кишида жам.
Бу кишида жам бўлган ҳар бир хислатга
Бирон тангри босмишдур гўё ўз муҳрин.
Бу биринчи эрингиз, чинакам инсон,
А — бу бўлса, иккинчи эрингиз, — гўё —
Тоза бошоқ ёнида қурт босган бошоқ.
Кўзингиз қайда эди? Тоғ яйловидан
Тушиб шундай хашакка хўра бўлибсиз.
Кўзларингиз бормиди? Бу-ку ишқ эмас.
Ешингизга етганда одамлар энди —
Калла билан яшайди, елсиз, бўронсиз,
Аммо бу олий зотни шундай бадзотга
Алиштирган калланинг мағзи қаерда?
Сиз ўлик тан эмассиз, қимирлайсиз-ку.
Аммо сизнинг туйғулар гафлатда ётган.
Ҳеч бир кимса шунчалик янглишмас эди.
Киши алаҳласа ҳам шунча бир фарқнинг
Маънисига албатта етмасдан қолмас.
Бўлмаса қайси шайтон сизни алдади?
Киши кўр ё қар бўлса, сезгисиз бўлса,
Ушанда ҳам бу қадар янглишмас эди.
Сен қайдасан, эй ҳаё? Васваса, шайтон
Беванинг ҳам шаҳватин қўзғата олса
Қандай талаб қилайлик қизлардан ҳаё?
Бу феълингиз замона келинларига
Ғоят ёмон намуна бўлғуси, хоним!

М а л и к а

Бас қил, Ҳамлет! Сен менинг кўзимни ҳозир
Виждонимга қарашга мажбур айладиңг.

Унда кўрганим нуқул қора доғлардир,
У доғларни ҳеч нарса ювиб кетгизмас.

Ҳ а м л е т

Барибир, сиз ёғ босган ётоқда мудом
Нафсингизнинг кайфидан нашъалар топиб
Шаҳватнинг хуморида ағнаётирсиз.

М а л и к а

Ҳамлет, раҳм эт! Сўзларинг ханжар сингари
Қулоғимни тилмоқда.

Ҳ а м л е т

Сизга ҳамёстиқ бўлган қотил ва ҳайвон
Марҳумнинг битта ҳаром тукича эмас.
Сизни қўйнига олган шоҳ эмас — айёр,
У тахт узра ўлтирган битта кисабур.
Токчада тожни кўриб ўғирлаган пес.

М а л и к а

Ҳамлет, раҳм эт!

Ҳ а м л е т

Ёрингиз бир масхарабоз...

А р в о ҳ кириб келади

Менга бошпана бўлинг, эй фаришталар!—
Мендан сизга не лозим зоти-шоҳона?!

М а л и к а

Войдод, унда бошланди яна тутқалоқ!

Ҳ а м л е т

Сиз мени койгани келибсиз, бешак.
Чунки ялқов ўғилман, кунлар ўтса ҳам
Мудҳиш фармонингизни ижро этмадим.
Шундаймасми?

А р в о ҳ

Сенинг сўнай-сўнай деб ётган азмингга
Янги жон киргизгали келдим бу ерга.
Аммо қара онангга. У кўп қақшабди.
Уни дарров қутқазгин ваҳмлардан.
Ожиз руҳни ваҳима тез эгаллайди.
Унга гапир.

Ҳ а м л е т

Маликам, сизга не бўлди?

М а л и к а

Ҳеч нарса йўқ. Нега сен шундай қарайсан?
Бўш ҳавога қичқириб нима сўзлайсан?
Жовдираган кўзларинг нечун ёввойи?
Ухлаб ётган аскарлар бир сигнал билан
Тикка отилганидай нега сочларинг
Тиккайиб турди бирдан? Оҳ, ўғлим, билки,
Қасалликнинг таптани соқитлик босар.
Сен нимага тиклдинг?

Ҳ а м л е т

Унга, ҳу, унга.

Қаранг, у қандай сўлғин! Унинг тарихи
 Ва шу ҳоли тошни ҳам эрита олур.
 Менга боқма! Кўзларинг руҳимни тирнар.
 Руҳим юшаб йўқотар устворлигин,
 Қон ўрнига кўз ёшин тўкмайин тагин.

М а л и к а

Кимга сўзлаётирсан?

Ҳ а м л е т

Сиз, кўрмайсизми?

М а л и к а

Асти. Фақат кўрганим шу кўринганлар.

Ҳ а м л е т

Эшитарсиз?!

М а л и к а

Ҳа, фақат ўз товушимизни.

Ҳ а м л е т

Ана қаранг! Мана у, мана ўша-ку!
 Айни менинг падарим, худди тирикдай.
 Кўрасизми, эшикдан сирғиниб чиқар.

М а л и к а

Бу барчаси савдойи руҳнинг хаёли,
Безгак бўлсанг арвоҳлар кўп кўринади.

Ҳ а м л е т

Безгак эмиш! Билингки менинг томирим
Худди сизнинг томирдай бардам уради.
Сўзларимда маънога халал етмабди.
Сўрасангиз, барчасин қайтариб берай,
Қасал киши айтганин такрорлай олмас.
Худо ҳақи, қўйинг шу малҳамингизни!
Ўйламанг шу балога руҳим айбдор,
Сизнинг қилмишларингиз бу ишга боис.
Бу айтган малҳамингиз ярани ёпар,
Аммо яра ичидан чиритар танни.
Сиз ҳамма гуноҳлардан тавба қилингиз,—
Пушаймонлик билдириб эҳтиёт бўлинг.
Илдизидан юларлар ярамас ўтни.
Бу рост гапларим учун мени кечиринг.
Худди замонамизда савобкор одам
Гуноҳкорга яхшилик қилгани учун
Ўзр сўраётгандай, мени кечиринг!

М а л и к а

Оҳ, ёрилмоқда юрагим, Ҳамлет!

Ҳ а м л е т

Майли, ёмон парчасин ташлангиз дарҳол,
Тоза яшанг у яхши парчаси билан,
Ҳайрли тун, бормангиз амакимга сиз!

Сизда уят бўлмаса, майли уйдирма
 Уятни пайдо қилиб шунга кўнинг.
 Одатланиб қоларсиз! Яхши кўринсак —
 Аста-секин савобга кўникармиз-ку.
 Биз ахлоқ қондасин янги тўн каби
 Қийиб ахир кирармиз ўша қолига.
 Такрорланиш ўзгартар ашённинг юзин.
 Жинларни ё қуварлар, ё ром этарлар.
 Пирингизга тавба ва иқрор қилганда —
 Менга дуода бўлинг! Лекин бу бадбахт.

(Полонийни кўрсатиб.)

Бу бечора ҳақида афсусланаман.
 Чамаси, бу — фалакнинг бир ҳукмидирки,
 Менга ую, унга мен жафокор бўлдик.
 Фалак ахир айлади мени бир жаллод.
 Мен ўзим кўтараман унинг жасадин,
 Қонига ҳам жавобгар ўзим бўламан.
 Яна сизга тилайман ширин уйқулар.
 Қаттиқлигим шафқатдан келиб чиқади.
 Бахтсизликлар давраси бошланди энди,
 Янги балоларга ҳам шайланиб туринг.
 Яна бир гап.

М а л и к а

Мен нима қиламан, энди?

Ҳ а м л е т

Ҳали ҳам сўрайсизми: «Нима қилай?» деб?
 Нимани хоҳласангиз, қила беринг сиз.
 Сиз қиролнинг бағрига ётоққа қиринг.

У сизни эркалатсин, «жонгинам» десин,
У ўпишлар, силашлар сизга хуш келиб
Миннатдорлик қилгали унга айтингки:
— Ҳамлет девона эмас, ҳаммаси найранг,
Аллақандай шум ният пайнда юрар...

М а л и к а

Сенга хиёнат қилиб сотишдан кўра
Улимимга розиман, ўзинг биласан!

Ҳ а м л е т

Ҳа, мени Англияга жўнатмоқчилар.
Биласизми?

М а л и к а

Едимдан кўтарилибди.
Бахтга қарши биламан. Бу қатъий қарор.

Ҳ а м л е т

Йўл хатимга муҳрлар босилаётир.
Менинг икки мактабдош дўстларим эса —
Аллақачон сотишиб ўлик танамни —
Суюнгандан қўлларин ишқаётирлар.
Майли, майли, кўрамиз — чоҳ қазган ўзи
Чоҳга тушиб кетиши ғалати бўлар.
Улар ёмон ниятни ўйлашган менга,
Мен улардан ҳам чуқур қудуқ қазаман!

Энди буни олисроқ жойга кўтарай!
Бу ичак-чавақларни қўяй даҳлизга.
Хайрли тун! Аммо бу насиҳатчи зот,
Қаранг, қанча ювошу сипоҳдур энди —
Ҳаётда-чи, ҳақкадай қақилдоқ эди.
Энди дўстим, мен сизни саранжом қилай —
Хайрли тун, онажон!

Ҳар томонга чиқиб кетишадилар. Ҳамлет Полонийни судраб олиб чиқади.

IV ПАРДА

БИРИНЧИ САҲНА

Эльсинор. Қасрда бир хона. Қирол, Малика, Розенкранц ҳам Гильденстерн кириб келадилар.

Қирол

Бу чуқур «оҳ-воҳ»ларда бирон маъни бор.
Бу маънига бизлар ҳам тушунсак, дейман.
Уғлингиз қаердадир?

Малика

Бизни холи қолдиринг бир пас, жаноблар.

Розенкранц ҳам Гильденстерн чиқиб кетадилар.

Оҳ, ҳалиги фалокат!

Қирол

Нима, Гертруда?

Ҳамлет қалай?

Малика

Ҳайқирар бўрон сингари,
Қуюн билан баҳслашар қаҳру ҳиддатда.
Боя яна алаҳлаб қизиган чоғда —

Гиламнинг орқасидан шарпа эшитгач
«Қаламуш!» деб ҳайқирди ва қилич билан
Пистирмада турган у чолни ўлдирди.

Қ и р о л

Мумкин эмас! Вой агар унда биз бўлсак —
Бошимизга тушарди ўша мусибат.
Унинг эркин юриши сизга ва бизга,
Ҳар кимга ва ҳаммага доимо хатар.
Хўш, бу қонли қатлга кимдир жавобгар?
Ҳайҳот, ўзим жавобгар. Мен ҳушёр бўлсам
Бу бадбахт жафокашга василик қилиб
Четга чиқарар эдим. Айб муҳаббатда.
Унга меҳр кўп бўлди, тадбир йўқолди.
Оилада юз берган бу бахтсизликни
Расво мараз сингари қаттиқ яширдик.
Мараз ичкари кетди. У ўзи қани?

М а л и к а

Аллақайга жўнади жасадни олиб.
Қўпол тошда гоҳ олтин ялтирагандай,
Яхшилик учқунлари ялт этар бунда.
Йиглаб турар ўзидан чиққан балога.

Қ и р о л

Юр, Гертруда, офтоб боғларга ҳали
Тушар-тушмас кемага ўтирар Ҳамлет.
Энди бу қабоҳатни бир бало қилиб
Хаспўшлаймиз ўзимиз. Ҳай, Гильденстерн!

Розенкранц ҳам Гильденстерн кириб келадилар.

Ердамга яна битта дастёр олинг!
 Полонийни шаҳзода сўйиб қўйганмиш!
 Ва жасадни бир ўзи олиб чиққанмиш.
 Унинг жаҳлин чиқармай жасадни олинг
 Ва оҳиста кўтаринг бутхонага сиз!

Розенкранц ҳам Гильденстерн кетадилар.

Юр, Гертруда, дўстларни тўплаб, уларга —
 Нақл этайлик шу янги андишаларни.
 Балки заҳар бўҳтоннинг пишиллашлари,
 Замбаракнинг ўқидай хатарли тухмат.
 Дўстларнинг ҳиммати-ла бизга кор қилмай
 Утиб кетар. Сен мени ёлғиз қолдирма.
 Кўнглимда бор хавотир, изтироб, гашлик.

Кетадилар.

ИККИНЧИ САҲНА

Яна ўша қаср. Бошқа хона.
 Ҳ а м л е т кириб келади.

Ҳ а м л е т

Бутунича топширдим тегишли жойга.

Розенкранц ва Гильденстерн

(Саҳна орқасида.)

Ҳамлет, Ҳамлет!

Ҳ а м л е т

Бу нима? Чақираётган ким?
 Ана ўзлари.

Розенкранц ҳам Гильденстерн кириб келадилар.

Розенкранц

Милорд, айтинг, ўликни нима қилдингиз!

Ҳамлет

Унинг ўз ҳамжинсига, тупроққа қўшдим.

Розенкранц

Жойин айтинг, ўликни олиб чиқайлик!

Ҳамлет

Буни сизлар хаёлга ҳам келтирманглар!

Розенкранц

Нимани?

Ҳамлет

Яъни ўз фойдамга эмас, сизнинг фойдангизга ҳаракат қилишимни. Нарн борса, битта «булутча» мени нима қилиб тергаб ўтирибди. Қиролнинг ўғли унга нима деб жавоб берар эди?

Розенкранц

Сиз мени «булут»га қиёс қиляпсизми, шаҳзода?

Ҳамлет

Ҳа, сизни. Сиз шоҳ инъом-эҳсонларининг ва садақаларининг ширасини шимаётган булутсиз. Аслда, шу нақалар подшоҳнинг энг яхши хизматкорларидир. Маймун ўз овқатини милкида сақлагандай, қирол ҳам уларни милкида сақлаб туради. Уларни энг олдинроқ оғзига тиқиб энг охирида ютади. Сизлар ундан шимиб олган нарсаларингиз унга лозим бўлиб қолар экан, у сизларни бир сиқиб олади-да, яна бурунгидай қуп-қуруқ бўлиб қоласизлар.

Розенкранц

Сўзларингизга тушуна олмайман, шаҳзода.

Ҳамлет

Бундан жуда мамнунман. Гўл ақлда ҳазил не қилади?

Розенкранц

Милорд, сиз ўлик жасаднинг жойини бизга айтасиз ва биз билан бирга қирол ҳузурига борасиз.

Ҳамлет

Жасад қиролнинг диёрида-ю, аммо унинг ихтиёрида эмас. Хўш, энди, қиролнинг бу ишга нима дахли бор?

Гильденстерн

Қиролми? Нима деяпсиз, шаҳзода?

Ҳ а м л е т

Қиролингиз бўлмағур, пуч нарса — вассалом. Қани, оборинг мени унинг ёнига. Қани, қани, бир бекин-мачоқ ўйнаймиз у билан! (*Кетадилар.*)

... У Ч И Н Ч И С А Ҳ Н А

Қаср. Бошқа хона. Қирол ўз маҳрамлари билан кириб келади.

Қ и р о л

Уни топиб келгани киши юбордим.
 Кўрасизми, қандай хавф у эркин юрса!
 Унга қўрс муомила қилиб бўлмайди.
 Чунки авом халойиқ унга ихлосманд.
 Халойиқ-чи: кўзига ёққани маъқул.
 Халқ жазони кўради, аммо бу жазо
 Нечун бўлаётганин фаҳмламайди.
 Унинг жўнаб кетиши силлиқ бўлсин деб —
 Хизмат билан борганин баҳона қилсак.
 Қасаллик оғир бўлса уни одатда
 Ўткир дорулар билан даволайдилар.

Розенкранц кириб келади.

Нима бўлди? Ўликни топишдиларми?

Р о з е н к р а н ц

Сира топиб бўлмайди ўликнинг жойин.

Қ и р о л

Ўзи қайда?

Розенкранц

Турибди эшик олдида.
Уни олдик назорат остига дарҳол.

Қирол

Олиб келинг Ҳамлетни.

Розенкранц

Ҳай, Гильденстерн,—
Шаҳзодани олиб кир!

Ҳамлет ва Гильденстерн кириб келадилар.

Қирол

Ҳамлет, сўйлагин,
Қаердадир Полоний?

Ҳамлет

У, зиёфатда.

Қирол

Ҳо, у қандай зиёфат? Қайси зиёфат?

Ҳамлет

Шундай бир зиёфатдаки, у ўзи емайди, балки унинг ўзини ейдилар. Ҳозир қурт-қумурсқалар уни егани баъзи олий чақирибдилар. Аслини ўйлаганда қурт

ҳамма тўралардан зўр. Биз ҳамма жониворларни ўзимизга таом бўлсин деб асраймиз, ўзимизни эса қуртларга ем бўлайлик деб боқамиз-да. Йўғон қирол ҳам, ориқ гадой ҳам бир дастурхоннинг икки хил овқатидир, холос. Оқибат айнан бир хил.

Қирол

Ҳайҳот! Ҳайҳот!

Ҳамлет

Масалан, қирол этидан овқатланган қурт билан бир балиқни қармоққа илинтириб олиб, ўша қуртни еган балиқни эса бўлади.

Қирол

Нима демоқчисан сен шу билан?

Ҳамлет

Ҳеч нима. Фақат демоқчиманки, қирол ҳам бирон гадойнинг ичак-чавақларида саёҳат қилиши мумкин экан-да.

Қирол

Қани Полоний?

Ҳамлет

Жаннатда. Бир киши юборинг кўриб келсин! Агар у қайтиб келмаса, ўзингиз бора қолинг! Башарти, у

бир ойгача топилмаса, сиз уни ўз димофингиз билан даҳлизнинг остонасидан искаб топгайсиз.

Қирол

(маҳрамларидан баъзи бирларига)

Шу айтилган жойни қарангиз?

Ҳамлет

У сизга сабрсизлик билан мунтазир!

Маҳрамлар чиқиб кетадилар.

Қирол

Сенинг қонли қилмишинг ноўрин бўлди.
Сени омон сақламоқ ниятида биз,—
Дарҳол жўнатмоқчимиз. Йўлга ҳозирлан!
Кема кутар соҳилда, ўнгай ел эсар.
Кема аҳли кўп катта интизор ичра
Англияга жўнашга шайланиб турар.

Ҳамлет

Англияга, дейсизми?

Қирол

Ҳа.

Ҳамлет

Бу жуда соз!

Қирол

Баракалла, англабсан муродимизни.

Ҳамлет

Муроди мақсадларингизни кўриб турган фариштани кўриб турибман. Хайр бўлмаса, кетдик Англияга!— Алвндо, севгили онажон!

Қирол

Севгили отажон ҳам демоқчидирсан, Ҳамлет?

Ҳамлет

Йўқ, онажон! Ота ва она — эру хотин бўлади; эру хотин — зоти бутун бўлади. Демак барибир: алвндо! Онажон.— Демак Англияга, ана, холос!

(Кетади.)

Қирол

Орқасидан чопингиз! Дарҳол кемага,
Бу кун унинг изи ҳам қолмасин бунда.
Энди хайр. Ҳамма гап хатда ёзилган.
Муҳру имзо жойида. Тезроқ жўнанглар.

Розенкранц ҳам Гильденстерн кетадилар.

Эй Англия, агар сен, менинг меҳримни
Мен хоҳлаган йўсунда қадрлай олсанг,
Даниянинг қиличи очган яралар

Агар ҳали сиртингни ачитиб турса,
Ҳали бизга хирожни тўлар экансан —
Амримдан бир ҳарфни бажармай кўр-чи!
Мен амримда яширинча буюрибманки,
Ҳамлет боргач, ҳамоно ўлдирилсин деб.
Бу фармонни Англия, бажармоғинг фарз.
У қонимни куйдирар иситма каби.
Бу оловдан қутқазгин мени бир қарра.
У ҳар қанча соғ бўлса, менга ҳаёт йўқ.

(Кетади.)

ТУРТИНЧИ САҲНА

Данияда бир ува.

Фортинбрас, капитан ва аскарлар кириб келадилар.

Фортинбрас

Дания қиролига бориб таъзим эт.
Унга айтки, капитан, аҳдга мувофиқ —
Бу ўлкадан Фортинбрас ўтиб кетмоқчи.
Қаерда кўришамиз, ўзинг биласан.
Яна айтки, гар хизмат чиқса биз учун —
Қиролнинг хоҳишига ҳамон тайёрмиз.
Хайр!

Капитан

Сизларга оқ йўл!

Фортинбрас

Олга юр лашкар!

Фортинбрас ва аскарлари чиқиб кетадилар. Ҳамлет, Розенкранц, Гильденстерн ва бошқалар кириб келади.

Ҳамлет

Бу кимларнинг лашкари?

Капитан

Норвег лашкари.

Ҳамлет

Юриш қайга?

Капитан

Польшага.

Ҳамлет

Саркардаси ким?

Капитан

Шаҳзода Фортинбрас, қирол жияни.

Ҳамлет

Мақсадингиз нимадур: сарҳадга бориш,
ё Польшанинг ичига бостириб кириш?

Капитан

Ростин айтсам, арзимас бир ер парчасин —
Забт этгани борамиз. Номига еру —
Аmmo буткул фойдасиз. Менга қолса-чи:
Беш тиллага олмасдим ижарага ҳам.
Агар у ерни Польша ва Норвегия
Сотмоқчи бўлганда ҳам беш тилла чиқмас.

Ҳамлет

Поляклар уни нега ҳимоя қилсин?

Капитан

У ерга жам қилганлар кучли гарнизон.

Ҳамлет

Бир тутам пичан учун икки минг жонни,
Минг-минг пулни аямай сарф қилишади.
Худди осойишталик чоғида гоҳо
Ташқаридан биронта озор емасдан
Ичига қон югуриб киши ўлади.—
Миннатдорман, тақсирим.

Капитан

Қуллуқ, афандим.

(Кетади)

Розенкранц

Милорд, биз ҳам жўнасақ!

Ҳ а м л е т

Боринг. Етаман.

Ҳамлетдан бошқа ҳ а м м а кетади.

Ҳамма ишлар қувватлар менинг шубҳамни,
 Ҳамма нарса қистайди мени қасосга.
 Агар одамзод учун энг ширин армон:
 Уйқу ва таом бўлса — уни не дердик?
 Инсон эмас, биз уни, дер эдик ҳайвон.
 Албатта зеҳнимизга фаҳм сингдирган,
 Келгусидан, ўтмишдан тушунча берган,
 Халлоқ бизга демади: бу ақлу идрок
 Бекорига чирисин. Айб нимададир?
 Ё молдай унутувчан бўлишликдадир?
 Еки ҳар бир феълнинг икир-чикирин —
 Суриштириб юрмоқлик одатидадир?!
 Шундай майдачиликнинг чораги фикр —
 Тўртдан уч қисми эса қўрқоқлик, холос.
 Лекин бир муддаони муттасил чўзмоқ,
 Ҳамиша қайтармоқда ҳикмат бормикин?
 Ваҳоланки у ишга менда истак бор,
 Менда имконият бор, у менга қулай!?
 Ҳаётимда учратган ҳар бир воқиа
 Уқдиради менга бу келишмасликни.
 Мана мисол, шу ўтган сипоҳи лашкар.
 Қўп эрка бир шаҳзода уларга сардор.
 У, шуҳратнинг пайида жангга отилмиш.
 Такаббур ёш бу йўлда жонидан кечмиш.
 Ишнинг ўзи арзимас пуч бир тухумга.
 Ана катталик деган шундай бўлади.
 У бир сабаб бўлмаса бир қадам босмас,
 Аммо номус ҳақида гап кетар экан —

Бир тутам пичанни деб кирар низога.
Мен-чи, отам заҳарлаб ўлдирилгандир,
Онам шундай шарманда, дилимда газаб.
Узим бўлсам анқайиб дайдиб юрибман.
Хижолатман бу ўтган лашкарни кўриб.
Ахир булар, йигирма мингта сипоҳи
Улиб гўрда ётмоққа шундай тайёрки,
Гўё ётадиган жой гўр эмас, ётоқ.
Наҳотки, бир парча ер учун бу сафар?!
Ваҳоланки ўша бир парча тупроқда —
Тирикларга жой етмас, ўликларга гўр.
Бундан буён қонларга чулган эй фикрим,
Ё қаҳр-ила яшагин, ё ҳеч яшама! (Кетади.)

БЕШИНЧИ САҲНА

Қасрда бир хона.

М а л и к а ва Г о р а ц и о кириб келадилар.

М а л и к а

Уни қабул этмайман.

Г о р а ц и о

У ғавғо қилар.

У чиндан ҳам ақлдан озган чамаси.
Оҳ, бечора!

М а л и к а

Хўш, унга нима бўлябди?

Г о р а ц и о

Вайсаб-вайсаб гапирар нуқул отасин,
 Дунёни муттаҳам дер, кўкрагин муштар,
 Қаҳрланар ва йиғлар, бемаъни сўйлар.
 Гарчи унинг айтгани чалкаш, сафсата,
 Аммо биров эшитса гап-сўз қилади.
 Иборалар, имолар, ҳар хил қилиқлар
 Одамларга туюлар, анча ғалати,
 Ҳар ким топар булардан ўзига боп гап.
 Ҳар ким ўйлар: оловсиз тутун бўлмайдн,
 Демак, бу қиз мудҳиш бир сирнинг қурбони.

М а л и к а

Майли, уни бир кўрай. Тагин бу бадбахт
 Душманлар хаёлига шубҳа солмасин.
 Майли кирсин!

Г о р а ц и о кетади.

Хаста дилга ва ҳорғин виждонга доим
 Ҳар нарсада бир офат бордай туюлар.
 Шундай қилиб, яширин васваса билан
 Гуноҳ ўзи-ўзини фош қилар экан.

Г о р а ц и о ва О ф е л и я кириб келадилар.

О ф е л и я

Қаерда Даниянинг ҳусни, султони?

М а л и к а

Офелия, не керак?

О ф е л и я (ашула айтади)

Нимасидан танир эдим
 Келиб қолса бизнинг ёр?
 Бошида бор ҳожи бўрки,
 Қўлда қинғир ҳасса бор.¹

М а л и к а

Қумригинам, қўшигинг маъноси нима?

О ф е л и я

Қўйинг-э, давомини айтиб бераман.

(Ашула айтади)

Ўлди хоним, йнгит ўлди,
 Ётди-ю ўлди,
 Бош тагида кўм-кўк ажриқ,
 Тўшаги тошдан бўлди.

М а л и к а

Менга қаранг, Офелия...

О ф е л и я

Қўйинг-э...

Қ и р о л кириб келади.

¹ Баъзи бир ҳикояларда тасвирланганидай, Шекспир даврида ошиқ йнгитлар, севган қизнинг қўрасига кира билиш учун ҳожи (умуман муқаддас жойларни зиёрат қилиб келган киши) ёки қаландар қиёфасига кирар эканлар. Офелия бу халқ қўшигини айтиши билан ўз севгилиси Ҳамлетни кўзда тутди.

М а л и к а

Буни қаранг, шўрликни! Қандай фалокат!

О ф е л и я

Оппоқ кафан, оппоқ гуллар,
Гул тупи яшнар,
Хуноб бўлдим, кўзларимдан —
Тўкилар ёшлар.

Қ и р о л

Қалайсиз, севимли дўндиқча қизим?

О ф е л и я

Тузук, тангри сизни ёрлақасин! Дейдиларки, бой-қуш илгари нонвойнинг қизи бўлган экан. Пешонангга нима ёзилганини билмас экансан, киши! Худованди карим дастурхонингизга барака бергай!

Қ и р о л

(Ўз-ўзига)

Бечора, отам билан гаплашяпман, деб ўйлаётир.

О ф е л и я

Бу айтганларим шу ерда қолсин. Мабодо бунинг маънисини сизлардан сўрасалар айтасизки:

(Ашула айтади.)

Севги куни саҳарда,
Эшигингиз чертаман,
Сизга ёр бўламан деб
Аҳду паймон этаман.
Йигит очди эшикни
Қиз кирди уйга ҳамон,
Қирганида қиз эди
Қайтганида-чи: жувон.

Қ и р о л

Офелия, жоним!

О ф е л и я

Мана, онт ичмасданоқ тугатаман.

Қ и р о л

Қиз шу аҳволга тушганига кўп бўлдимми?

О ф е л и я

Умидворманки, ҳамма нарсанинг оқибати яхши бўлгай. Сабр қилиш керак. Аммо уни зах тупроққа кўмганларини ўйлаганимда, ўзимни йиғлашдан тия олмайман. Оғамга хабар бериш керак. Менга хайри-хоҳлигингиз учун сизга қуллуқ! Хайрли тун, қимматли хонимлар, хайрли тун, хайрли тун! (*Кетади.*)

Қ и р о л

Орқасидан пойлаб ундан кўз-қулоқ бўлдинг!
Кетидан кузатиб туринг.

Г о р а ц и о ч и қ и б к е т а д и .

Ана чуқур мотамнинг мудҳиш заҳари.
 Отасининг ўлими бу ҳолга боис.
 Оҳ Гертруда, кишидан омад бир кетса
 Гурунглашиб келади аза-ю дардлар.
 Биринчи дард — отанинг сирли ўлими.
 Иккинчиси — Ҳамлетнинг сургун бўлиши,
 Сургундан бошқа бунга чора йўқ эди.
 Учинчи дард — бу халқнинг жавраб туриши.
 Полонийнинг ўлими ҳақида халқда
 Юриб турган «миш-миш»лар тинкам қуритди.
 Чолни махфий кўмиб биз чакки иш қилдик.
 Тўртинчи дард — бу қизнинг жинни бўлиши.
 У бизни ё жонивор, ё соя ўйлар.
 Энг бадтари хуфия Франциядан
 Лаэрт, — қизнинг отаси, келгани бўлди.
 Четдан юриб у ҳар хил оғзи бўшларга
 Ишонибди. Отаси ўлганлигини
 Уйдирма гаплар билан унга чаққанлар,
 Қотил ким эканлиги аниқ бўлмагач
 Ҳамма айбни бизларга ағдармоқдалар.
 Бу хатарлар, Гертруда, ўқ-олов каби
 Ҳар қадамда пойлайди мен бечорани.

Саҳна орқасида шовқин.

М а л и к а

Бу нима ғалва?

Қ и р о л

Қани швейцарликлар?¹

¹ У даврларда Европадаги подшоҳлар ўзларига сарой соқ-
 чиси қилиб кўпинча швейцариялик сипоҳийларни ёллаб олар
 эдилар.

Эшикни пойласинлар.

Маҳрам кириб келади.

Нима гап унда?

Маҳрам

Подшоҳим, сиз дарҳол бир ёққа қочинг,
 Говни ёриб қирғоқни босган тошқиндан
 Яна бадтар қутурган Лаэрт келмоқда.
 Фитначилар тўпига бош бўлиб ўзи —
 Посбонлар қўлидан олди қуролни.
 Оломон уни ёқлар. Гўё азалдан,
 Барча беҳабар эмиш
 Урфу одатдан,
 Барчаси ҳам қичқирар: «Лаэрт тож кийсин!
 Лаэрт бизнинг шоҳимиз, яшасин Лаэрт!»
 Улар бўркни иргитиб, қарсак чалади.

Малика

Изларни адаштириб шод бўлишибди,
 Ҳайданг! Янглишибдилар дания итлари!

Саҳна орқасида шовқин.

Қирол

Эшикни синдирдилар.

Қуролли Лаэрт кириб келади. Унинг орқасидан бир тўда
 данияликлар ҳам бостириб кирмоқчи бўлади.

Лаэрт

Қани қирол? Жаноблар, сизлар чиқинглар!

Данияликлар

Нўқ, бизлар ҳам кирамиз.

Лаэрт

Сўрайман, чиқинг!

Данияликлар

Майли, бўпти! Чиқамиз.

Эшик орқасига чекинадилар.

Лаэрт

Раҳмат, дўстларим!
Иўлларни тўсиб туринг. Хўш, номард қирол,
Қани отам?

Малика

Узингни босиб ол, Лаэрт!

Лаэрт

Узимни заррача ҳам мен босиб олсам,
Шармандага қолдирган бўлардим тамом —

Отамни ва онамни ҳамда ўзимни...
Севганларимдан бугун мен жудо бўлсам,
Қандай қилиб мен тинчий оламан, ахир?

Қ и р о л

Лаэрт, айт-чи, нимага бу фиқоу фасод?
Қўй, Гертруда, у бизга зиён еткизмас.
Худованд ўзи сақлар шоҳларни омон.
Душман қанча қасд қилса қўл еткизолмас.
Ростин гапир, нега сен ҳовлиқдинг, Лаэрт?
Қани гапир.— Халақит берма, Гертруда!

Л а э р т

Отам қани?

Қ и р о л

Қабрда.

М а л и к а

Шоҳ бунда айбсиз.

Қ и р о л

Қўйиб бергин, сўрасин истаганича.

Л а э р т

Қандай ўлган? Мени сиз аҳмоқ қилмангиз?
Мен сиздан воз кечаман, аҳдни бузаман,
Падарига минг лаънат вафо — қасамнинг.

Мен жазодан қўрқмайман. Амин бўлингки:
 Менга икки олам бир. Нима бўлса ҳам
 Мен отамнинг қасосин оламан мутлақ.

Қ и р о л

Ким боғлар қўлингизни?

Л а э р т

Қим боғлар эди!
 Қасосга ҳам хоҳишим, ҳам кучим етар.
 Ташвиш еманг!

Қ и р о л

Билишни хоҳлармидингиз —
 Отангиз тўғрисида чин ҳақиқатни?
 Сиз жаҳл ила, қасос деб дарғазаб бўлиб
 Бир даста карта каби дўстни — душманни,
 Ҳақни ёки ноҳақни мажақлайсизми?

Л а э р т

Йўқ, мен фақат ёвларни...

Қ и р о л

Билмоқчимисиз?

Л а э р т

Ёвларни билмоқчиман. Аммо дўстларга
 Қучоқ очиб, қонимни қатрама-қатра
 Улар учун тўкаман.

Қирол

Мана бу сўзлар —
 Яхши ўғил ва содиқ бекзода сўзи.
 Мен бу ишда бегуноҳ. Ўзим ҳам сиздай
 Азадорман. Бу сизга тез равшан бўлар.

Данияликлар (*сахна орқасидан*).

Кираверсин, йўл беринг!

Лаэрт

Нима у галва?

Офелия қайтиб келади.

Ғазабдан қургин мия! Эй кўзим ёши,—
 Шўринг етти қуюлсин, куйсин кўзларим!
 Бу сўнган ақлинг учун қасос олурман!
 Бунга тангри гувоҳдир. Менинг гулгинам!
 Офелиям, азизим, севгили синглим.
 Демакки, оталарни олганда ўлим,
 Қизлари ҳам ақлдан ажраб емридур.
 Севгининг табиати фидокорликдир,
 Уликларнинг меҳрида у қурбон қилар
 Энг қимматли хислатин.

Офелия

(*ашула айтади.*)

Очиқ эди тобути,
 Олиб кетишди дарҳол,

Кўп йиғлашди одамлар,
Қўзичоғим, яхши қол!

Л а э р т

Ақлинг жойида бўлиб, ўч даъво қилсанг,—
Қалтирата олмасдинг мени шунчалик!

О ф е л и я

Қўшилиб айтмайсизми, сиз ҳам: «Чуқурга тушдик,
тобутга етдик, синмасин дук! Айланиб айлан чархим,
бир пақир экан нархинг». Бу қулфбузар — ўғри ўз
хўжайинининг қизини олиб қочибди экан.

Л а э р т

Сўз йиғиндиси-ю, аммо кўп сермаъни.

О ф е л и я

Мана, бу розмарин гули... Бу — ҳофиза қобилия-
тини кучайтириш учун. Олинг дўстим, мени ёд қи-
линг. Мана бу бинафша: бу ўйлаш учун.

Л а э р т

Жинниликдан ҳикмат туғилади. Бемаъниликдан
эса ҳақиқат чиқади.

О ф е л и я

Мана бу кашнич, сизга. Мана бу қўнгироқ гул-
лар ҳам сизга. Мана сизга судоб чечаги. Мана бу гул

бандларини ўзимга олиб қоламан. Бунн «Мариям гнѐх» деса ҳам бўлади. Меникига ўхшамасин десангиз, хоҳлаганингиздай тақиб юринг. Мана буниси мой чечак. Мен сизга бинафшанинг асл ўзини бермоқчи эдим. Бироқ отам ўлганда улар ҳаммаси сўлиб кетдилар. Дейдиларки, у ўлганда қийналмай ўлган эмиш. *(Ашула айтади.)*

Робинжоним, жонажоним, хандоним.

Лаэрт

Хасталикка, дардларга ва зулматларга
Фусункорлик бахш этар бу қиз.

Офелия

(Ашула айтади.)

У наҳотки келмайди?
У наҳотки келмайди?
Йўқ, ул ўлган
Ва кўмилган.
Энди навбат сенни.
Оппоқ эди сочларн,
Қордай оппоқ сочлари,
Аммо ўлди.
Бизлар энди —
Унга ўқиб фотиҳа
Руҳини шод айлаймиз.

Барча Исо динидагиларнинг арвоҳларини ёрлақин илоҳим! Тангри мададкорингиз бўлсин, омин! *(Чиқиб кетади.)*

Лаэрт

Кўрдингизми? Е раббим!

Қирол

Тинглангиз, Лаэрт,
 Азангизга шерикман. Ишонинг бунга,
 Қўйинг мени, оқланай далиллар билан.
 Энди доно дўстларни бориб тўплангиз.
 Бизларни улар тинглаб ҳукм чиқарсин.
 Мабодо бизга қарши биронта далил
 Тополсалар айбимнинг товони учун
 Сизга берай тожимни, салтанатимни.
 Ҳатто берай жонимни, бору йўғимни.
 Шундай далил йўқ бўлса, бизга лутф айланг,
 Биргалашиб сиз билан, иттифоқ бўлиб,
 Ҳақиқатни топармиз.

Лаэрт

Мен тамоm рози.

Бу ўлим атрофида юз берган сирлар,
 Яширинча кўмишлар, мозор тошида,
 Хонадон герби билан қилич йўқлиги,
 Маросимга риоя қилинмаслиги —
 Осмонда нолаю фарёд кўтариб
 Ердан ҳисоб сўрайди.

Қирол

Ҳисоб олади.
 Гуноҳкорнинг жазоси — ўлим бўлади.
 Энди, марҳамат!

(Чиқиб кетадилар.)

ОЛТИНЧИ САҲНА

Қаср. Бошқа бир хона.

Горацио ва хизматкор кириб келадилар.

Горацио

Мени сўраганлар ким?

Хизматкор

Бир неча матрос.

Сизга тегишли мактуб келтирган улар.

Горацио

Олиб кириг. Ҳайронман бу мактуб кимдан?

Қим менга мактуб ёзар, Ҳамлетдан ўзга?

Матрослар кириб келади.

Биринчи матрос

Тангри сизга мададкор!

Горацио

Худодан сенга саломатлик тилайман!

Биринчи матрос

Худо шунга хўп деса, бизлар қарши эмас.— Мана сизга мактуб, тақсир. Бу, Англияга жўнаган кемадаги элчидан. Номингиз Горацио бўлса, бу сизга.

Г о р а ц и о

(хатни ўқийди)

«Горацио, бу мактубни ўқиб олишинг билан, бу кишиларни бир иш қилиб қиролнинг ҳузурига олиб кир, буларнинг қўлида қиролга ёзилган номалар бор. Денгизга чиққанзимизга икки кун ҳам бўлгани йўқ эдиким, денгиз қароқчилари кетимиздан тушди. Суръатимиз уларникидан сустроқ бўлгани учун ноилж бир дадиллик билан уларга ҳужум қилдик. Жанг маҳали кемаларимиз бир-бирига тўқнашиб қолди-да, мен душман кемасига сакраб ўтдим. Шу пайтда кемалар бир-биридан ажралишиб мен қароқчилар кемасида ягона асир бўлиб қолибман. Улар, қароқчи бўлсалар-да, менга олижаноб муомала қилдилар. Лекин улар ўз ишларини билиб қилар эканлар. Бунга жавобан мен ҳам уларга хизмат қилишим керак. Бунга қўшилиб юборилган мактубларни қиролга етказиб, ундан кейин худди ажалдан қочаётгандай менга етиб кел. Мен сенга шундай гаплар айтиб қўяманки, ҳайратингдан тилинг тугилади: гарчи бу гаплар сенга айтишим мумкин бўлган ажойиботнинг фақат бир бўлаги, холос. Бу танти кемачилар сени мен турган жойга олиб чиқадилар. Розенкранц ва Гильденстери бўлса, Англияга қараб йўлни давом этдираётирлар. Мен улар тўғрисида ҳам сенга кўп нарсалар айтиб берарман. Хайр, сенга ихлосимга шубҳанг бўлмасин. Ҳамлет».

Юринг, қолган хатларни топшириб қўйиб

Хат йўллаган кишига тезроқ етайлик.

(Кетадилар.)

ЕТТИНЧИ САҲНА

Қаср. Бошқа хона.
Қирол ҳам Лаэрт кириб келадилар.

Қирол

Энди сизнинг бурчингиз менга дўст бўлиб
Поклигимга виждонан қўл қўйишликдир.
Отангизни ўлдирган у номард киши,
Менга ҳам қасд қилгани сизга аниқ-ку.

Лаэрт

Буниси менга аниқ. Аммо нимага
Шундай оғир жиноят учун сиз дарҳол
Тергов буюрмадингиз? Ҳолбуки бун
Талаб қилар ҳуқуқ ҳам осайишталик?!

Қирол

Бунга икки узр бор. Сизга эҳтимол
Улар майда кўринар, менга кўп муҳим.
Аввало, кўп севади уни малика.
Сизга маълум, у менга севикли хотин.
(Бу яхшими, ёмонми, ихтиёр сизда)
Жону тандай бизни ҳеч ажратиб бўлмас.
Биз у билан қўш юлдуз сингари иноқ.
Очиқ судга мен уни бермаганимга —
Яна сабаб: қора халқ унга кўп мафтун,
Астойдил ихлосманд бўлганлигидир.
Унинг хатоларини эл, хизмат дейди.
Халқ ҳам худди чашмаи-аксир сингари
Олтинга айлантларар қуруқ бир шохни.

Бу офатнинг жиғига тегиб бўлмайди,
 Йўқса қўзғалиб турган тескари шамол
 Мен узган ўқларимни қайтариб келиб
 Бошоқларин кўксимга санчмоғи мумкин.

Л а э р т

Демак, унутиб қўяй отам ўлимин?
 Демак, синглим дардини эсдан чиқарай?
 Мақташнинг фойдаси йўқ, аммо биласиз —
 У қиз бутун жаҳонда якка-ягона.
 Йўқ, мен қасос оламан!

Қ и р о л

Қасос оласиз.
 Мени сиз бир анқов деб ҳисоблайсизми?
 Мен ўз бошимга тушган хавфу хатарни
 Соқолимга чирмашиб чиқсин дейманми?
 Кейинча тушунасиз. Сизнинг отангиз
 Дўстим эди. Мен ўзим-ўзимга асло
 Хусуматкор эмасман. Шунинг ўзи бас...

Ч о п а р хатни олиб киради.

Қани, тағия нима гап?

Ч о п а р

Хат бор, подшоҳ
 Ҳамлетдан бу сизга-ю, бу маликага.

Қ и р о л

Ҳамлетданми? Ким берди?

Ч о п а р

Мен кўрганам йўқ.
 Аллақандай матрослар олиб келганмиш.
 Улардан Клавдия қабул қилганмиш.

Қ и р о л

Лаэрт, эшитасизми, ўқиб берай! Сен жўна!

Ч о п а р чикиб кетади.

(Уқийди)

«Улуғ ва шавкатпаноҳ ҳукмдор! Сизга маълум бўл-
 гайки, мени яп-яланғоч қилиб салтанатингиз соҳилла-
 рига ташладилар. Эртага дидори шоҳоналари олдига
 бориб қуллуқ қилишга рухсат олийларини сўрайман.
 Токи, ҳазратим илтифотларидан баҳраманд бўлиб бу
 ногаҳон ва ғалати қайтишимнинг тафсилотини шахсан
 баён қилгайман. Ҳамлет».

Бу қанақа гап бўлди? Ҳамма қайтдими?
 Бу ёлғонми ё ҳамма ишлар таппа-тахт?

Л а э р т

Қўл кимники?

Қ и р о л

Баайни шаҳзоданики.
 Мана бу «яп-яланғоч»... худди ўз хати.
 Мана пастда: «шахсан» деб қўшиб қўйгани...
 Нима дейсиз бу ишга?

Лаэрт

Мен ҳам ҳайронман.
Аммо келса у билан учрашмоқчиман.
Айбларин юзига иргитсам дейман.
Кўнглим бир оз тинчлайди.

Қирол

Бўлди. Бу дуруст.
Бундай бўлса ҳамма иш жойида экан.
Лаэрт, ўзим бошлайман сизни бу ишга.

Лаэрт

Бошланг, аммо шарт шуки, яраш бўлмасин.

Қирол

Яраштириб бўлибман! Аксинча бўлур.
Қайтган бўлса у, демак энди бормайди.
Мен бошқача бир чора ўйладим ҳозир.
Уни шундай бир қалтис ишга солайки,
Ҳалок бўлсин у ўзи хоҳиши билан.
Шунда на эл оғзида овоза бўлар,
На онаси найрангни пайқаб шак қилар.
Буни ҳамма бир қазо бўлди деб ўйлар.

Лаэрт

Подшоҳим, гапим рост, ихтиёр сизда,
Йўл бошланг менга.
Мен хизматга тайёрман.

Қирол

Қасдимиз ўша.

Биз, сизни шу орада хўп эсга олдик.
Сизни Ҳамлет ёнида мақтаб кучингиз —
Қудратингиз ҳақида гап-сўзлар кетди.
Сиздаги бир ҳунарга у кўп ишқивоз.
(Гарчи менга у ҳунар кўп маъқул эмас!)

Лаэрт

Қайси ҳунар?

Қирол

Йигитлар бўркидаги бант.

Ёшлар енгил чакмонлар кияр албатта,
Зотан, ҳамма ёшликда олифта бўлар.
Булар бари майда гап: Энди эшитинг:
Асли нормандлик бўлган битта бекзода
Бундан икки ой аввал бу ерга келди.
Мен ўзим кўп кўрганман французларни
Уларга лашкар тортиб урушганман ҳам.
Ҳа, фаранглар тенги йўқ чавандозлардир.
Аммо бу норманд беги — худди сеҳргар.
Эгар узра битгандай қадалиб қолиб
Қуйилишиб кетарди бедови билан.
Уни тасвир қилгани тилимиз ожиз,
У лавҳани тушда ҳам кўрмайсан, киши!
Бунга ақлимиз етмас!

Лаэрт

Нормандликми, у?

Қирол

Ҳа, нормандлик.

Лаэрт

Жонимни гаров қўяман,—
Унинг исми Ламонддур?

Қирол

Ҳа, худди ўзи.

Лаэрт

Ким ҳам уни танимас: у — юртнинг фахри,
У кўп машҳур қиличбоз! Яхши танийман.

Қирол

Сизни у ҳам кўп яхши билганин айтди.
У сизнинг қиличбозлик ҳунарингизни
Жуда юксак баҳолаб мақташга тушди.
Бу ҳунарда у сизни мислсиз, дейди,
Унинг ўз ўлкасида шуҳрат қозонган
Энг зўр қиличбозлар ҳам сизга дуч келса
Сарғайиб, гангиб кетиб расво бўлармиш.
Бу мақтовлар Ҳамлетнинг гашига тегиб,
Сиз билан бўй ўлчашмоқ армони билан
Етса тушига кирди қилич ўйини.
Мана, сизга баҳона.

Лаэрт

Нечук баҳона?
Тушунмадим. Нимага баҳона, шохим?

Қирол

Лаэрт, айтинг сиз чиндан ота меҳрида
Куйиб юрган фарзандми ёки бўлмаса
Ғамгин сурат сингари бежон ҳайкалсиз?

Лаэрт

Кўп ғалати саволлар!

Қирол

Отангизни севасиз, бунга шубҳа йўқ.
Лекин ҳар бир севгининг онаси — замон,
Ҳар бир севги, учқунми йўқса аланга?
Буни тағин синовдан ўтказар замон.
Муҳаббат ўз ўтида муттасил куйса
Куйиб-куйиб ахири сўхтаси қолар.
Юракдаги ҳислар ҳам ушланиб турса,
Тирбанд бўлиб сиқилиб, майдалашади.
Тилакларни айнимай бажармоқ лозим,
Чунки тилакларнинг ҳам ўзгариши кўп:
Дунёдаги калла ва қўллар қадар кўп:
Фурсатни бой берилса надомат — бекор.
Масалага ўтайлик. Гапнинг қисқаси:
Ҳамлет қайтиб келибди. Лаэрт, айтинг-чи:
Сиз фарзандлик меҳрини қуруқ сўз эмас,
Амалда исботлашга тайёрмисиз, ҳа?

Лаэрт

Бутхонада ҳам кўрсам бўғзин узаман.

Қ и р о л

Шу гап тўғри. Қотилга муқаддас жой йўқ.
 Уч олишнинг макони, сарҳади бўлмас.
 Сиз, азизим, ҳозирча уйда ўтиринг.
 Ҳамлет ўзи эшитсин келганингизни.
 Ҳалиги французга ўхшаб, одамлар
 Сизни мақтаб юборсин бурчак-бурчакда.
 Кейин гаров тикамиз ҳар қайсингизга.
 У найрангни билмайди, ўзи бепарво.
 Тиғларни йўқламайди, у тўғри одам.
 Сиз ўйин қизиганда, бир фурсат топиб
 Ўтмас қилич ўрнига кескин тиғ олиб
 Отангизнинг қонини оласиз ҳамон.

Л а э р т

Жуда яхши. Мен яна қилич дамига
 Бирон нарса суйкайман. Менда бир мой бор.
 Уни агар пичоққа сал суркаб қўйсанг,
 Ўша пичоқ бармоқни кесгудай бўлса,
 Кишини ҳалокатдан қутқаза олмас —
 Дунёдаги бор дармон, дори-ю маъжун.
 Бу заҳарни қиличга суркаб қўяйин,
 Мен Ҳамлетни озгина задаласам бас.
 Ундан кейин иш тамом.

Қ и р о л

Яна ўйлаймиз,
 Ҳамма ёқни ҳисоблаб чўтлаб кўрамиз.
 Башарти шу режамиз ошкора бўлиб
 Ўтмай қолса, у ҳолда нима қиламиз?
 Яна бирон тадбирни биз ғамлаб қўйсақ.

Шошманг! Уйлай! Ҳа, топдим, тайёр, жуда соз!
 А-ҳа, биз-ку қимматли гаров тикамиз...
 Бўлди, бўлди.
 Ҳамлаларни қизитиб тезлаштирасиз,—
 Шунда кураш қизийди, ҳирслар қайнайди.
 Ҳамлет чанқаб сув сўрар, шунда мен дарҳол —
 Унга қадаҳ тутаман. Битта ютса, бас.
 У, ярадан ўлмаса, шундан ўлади.—
 У, нима шовқин-сурон?

М а л и к а кириб келади.

Ана малика!

М а л и к а

Мотам устига мотам, Лаэрт, азизим,
 Синглингиз Офелия, сувга фарқ бўлди.

Л а э р т

Нима? Сувга? Қаерда? Бу — мумкин эмас!

М а л и к а

Сой бўйида бир тол бор, унинг шохлари
 Оқимтир баргларини сувга соллаган.
 Шунга келиб бахтсиз қиз гулдаста учун
 Чолоғон ўт, қоқи гул, оқ гуллар терган,
 Оч бинафша чечагин ҳам шунга қўшган.
 Чўпонлар бу чечакка қўпол ном берган,
 Қизлар бўлса — «ўликнинг тирноғи» дерлар.
 Гулдастани қиз толга осмоқчи бўлган,
 Шохни ушлаб турганда бирдан шох синган,
 Қўлдаги гуллар билан тушган у сувга.
 Аввал унинг кўйлаги сувда қабариб

Сув париси сингари сузаверибди.
 Шунда ҳам у ҳеч бало бўлмаганидай,
 Ёки дарё махлуқи каби бепарво —
 Эски ашулаларни айтиб турармиш.
 Аммо узоқ чўзилмай бу ажиб ҳолат,
 Қўйлаги намни шимгач у оғирлашган
 Ва шўрлик қиз қўшиқнинг баланд авжидан
 Сув тубига, ўлимнинг лойига чўккан.

Л а э р т

Синглим, сувга ботканми?..

М а л и к а

Ҳа, сувга боткан.

Л а э р т

Офелия, сен ҳозир сувга серобсан,
 Мен хуноб кўз ёшимни қўшиб не қилай?
 Лекин қандай мен тияй йиғи-фарёдни?
 Эр кишига йиғламоқ гарчи ор-номус,
 Аммо табиат ўзи йиғлатар бизни,
 Шу билан чиқиб кетар биздан хотинлик.
 Хайр, шоҳим, дилимда ёнғин ловиллар,
 Ва лекин бу заифлик, бежо ҳассослик —
 Азимни бўшатади. *(Чиқиб кетади.)*

Қ и р о л

Гертруда, билсанг —
 Унинг қаҳрин тияй деб қанча қийналдим.
 Бу гал қайта қутуриб қаҳри ошмасин.
 Юр, кетидан борайлик.

(Кетадилар.)

V ПАРДА

БИРИНЧИ САҲНА

Эльсинор. Гўристон.

Белжураклари билан икки гўрков кириб келади.

Биринчи гўрков

Уз ихтиёри билан абадий роҳатни хоҳлаб, ўзига қасд қилган қизни христиан маросими билан кўмиш шаръий бўлармикин?

Иккинчи гўрков

Шаръий экан-да. Сен гўрни жадалроқ кавлай бер. Терговчи уни кўриб христиан маросими бўйича кўмилсин дебди!

Биринчи гўрков

Бу қандай гап ахир? Қошки ўзини қутқазмоқчи бўлиб сувга ташланган бўлса.

Иккинчи гўрков

Шундай бўлмаса, шундай дейилмас эди, деяпман-ку.

Биринчи гўрков

Шундаймикин? Шунини исбот қилиш керак-да. Шунисиз шаръий қонунга тўғри келмайди. Айтайлик, мен ҳозир қасд қилиб ўзимни сувга ботирсам. Бунда масала уч ёқлама бўлади. Аввало: ният, иккинчи — ҳаракат, учинчи — ниҳоят. Айтайлик, бу қиз ният қилиб...

Иккинчи гўрков

Бай, бай, бай, зеҳнингга балли, гўрков оғайни!..

Биринчи гўрков

Майнавозчилик қилма. Масалан, сувни олайлик. Хўп бўлади. Масалан, мана одам. Бу ҳам жойида. Бу одам, айтайлик, ўз оёғи билан сувга бориб ўзини ўша сувга ботиради. Сен хоҳлайсанми, хоҳламайсанми, у сендан сўраётгани йўқ. Энди масалан, мана сув. Бу бўлак гап. Агарда сув у одамни ўзи ботириб олган бўлса, у ўз ўлимига жавобгар бўлмайди.

Масалан, ким ўз ўлимига айбдор бўлмаса ул ўзини ҳалок қилмабдир. Масалан...

Иккинчи гўрков

Бу қайси моддага тўғри келади?

Биринчи гўрков

Жиноят қидирув ҳам тергов моддасига.

Иккинчи гўрков

Ростини айтайми? Бу қиз аслзода хонадонидан чиқмаганда эди, христиан маросими билан кўмилармиди, дейсан?

Биринчи гўрков

Гапинг рост. Шуниси алам қилади-да. Бадавлатроқ одамлар, демак, хоҳлаганча ўзини сувга ташласа ҳам, ўзини дорга осса ҳам майли-я, аммо, лекин бизларга ўхшаган фақир мўминлар бу тўғрида ўйлаб ҳам кўришга ҳақи йўқ экан-да! Майли, бўлар иш бўлибди. Қани кел, куракни қўлга ол! Аслзодаларга келганимизда-чи, масалан, боғбон, дехқон ва гўрковдан қадимроқ ҳунар йўқ экан, дейман. Уларга Одамато ўзлари ном берибдилар.

Иккинчи гўрков

У киши ўзлари аслзодамидилар?

Биринчи гўрков

Биринчи марта қўлига асбоб олиб иш қилган киши у ҳазратим ўзлари бўладилар.

Иккинчи гўрков

Бекор айтибсан. У киши қўлига ҳеч нарса олган эмас.

Биринчи гўрков

Сен ўзинг бедин мажусиймисан, нимасан ўзинг? Худонинг каломи-шарифини қандай тушунасан? Инжи-

ли-шарифда дейилганки: «Ҳазрати Одам ерни кавлар эди» деб. Нима, бўлмаса, у бўш қўл билан ерни кавлармиди? Энди сенга бир савол. Лекин жавобини қойил қолдирмасанг...

Иккинчи гўрков

Истаганингни сўрай бер...

Биринчи гўрков

Тошкесар, кemasоз ёки дурадгордан ҳам оламда пишиқроқ иш қилаётган ким бор?

Иккинчи гўрков

Дор ўрнатувчи уста бор. Дор, ўзига осилганларнинг ҳаммасидан узоқ умр кўради.

Биринчи гўрков

Азбаройи ҳақ, доно одам экансан! Дорни яхши айтдинг. Лекин у ҳаммага ҳам яхши эмас. Иши ёмон одамга у яхши. Сен уни бутхонадан ҳам мустаҳкам деганинг ёмон бўлди. Ёмон деганинг учун дор сенга яхши бўлади. Бошқача қилиб қайтадан айт. Ё бўлмаса, энди, сен савол беравер.

Иккинчи гўрков

Тошкесар, кemasоз ёки дурадгордан ҳам оламда пишиқроқ иш қилаётган ким бор?

Биринчи гўрков

Энди ўзинг жавобин бериб қутул, вассалом.

Иккинчи гўрков

Хўп, айтаман!

Биринчи гўрков

Хўш?!

Иккинчи гўрков

Билмасам!

Ҳамлет ва Горацио келиб олисроқда тўхтайдилар.

Биринчи гўрков

Бу масалалар билан миянгни ачитиб нима қиласан. Эринчоқ эшакни минг урганнинг билан югурмайди. Шу саволни иккинчи сенга берсалар, тўғридан-тўғри «гўрков» деб қўя қол. Унинг қурган биноси рўзи қиёматгача тураверади. Хўп бўлмаса! Яхшиси, ошна, дарҳол чопиб Иогендан¹ бир шиша ароқ олиб келтир менга!

Иккинчи гўрков кетади.

Биринчи гўрков

(Ерни қазиб туриб ашула айтади.)

Ёш эдим, беғам эдим,
Қизларга ҳамдам эдим,

¹ Шекспир даврида Лондондаги «Глобус» театрининг яқинидаги қовоқхонанинг эгаси.

Жононларнинг кўйида
Шод эдим, хуррам эдим.

Ҳ а м л е т

Бу тентак ўз ҳунарининг қанчалик наҳс эканини
наҳотки англамайди, уни қара, гўр қазиб туриб ашула
ҳам айтади, хумпар!

Г о р а ц и о

Одат бу ҳунарни оддийлаштириб қўйган.

Ҳ а м л е т

Бу табий! Қўл қабарганга қадар сезгир бўлади.

Б и р и н ч и г ў р к о в (ашула)

Лекин келди қарилик,
Шодликларга қўйди чек,
Қаерларга билмадим
Учди кайфим, роҳатим.

Битта бош суягини чиқариб ташлайди.

Ҳ а м л е т

Бу бош чаногининг бир чоғларда тили бўлган, у
ашулалар ҳам айтгандир. А, бу аблаҳ бўлса, гўё би-
ринчи одам ўлдирган Қобилнинг¹ чакка суягини отаёт-

¹ Эски диний ривоятларга кўра, инсоният тарихида бирин-
чи қотил ўз акаси Авелни ўлдирган Қани бўлган экан. Шарқ
мусулмон тарих китобларида бу христианча исмлар Қобил ва
Қобил тарзида қўлланилади.

ганидай уни ерга иргитди. Бу эшак, ҳозир шунчалик ҳазар қилаётган бу калла эҳтимол, тангри таолони ҳам кўп алдаб қўлга туширмоқчи бўлган бир сиёсат арбобининг калласидир. Нима дейсан?

Г о р а ц и о

Эҳтимол, шаҳзодам!

Ҳ а м л е т

Еки сарой маҳрамларидан бирининг калласидир. У ҳар кун: «Сабоҳи шарифингиз хайрли бўлгай, аъло ҳазрат шоҳим! Қайфлар нечук?» дегувчи бир зот бўлгандир. Унинг номи палончи-пистончи бек бўлгандир. У бирон инъомга илиниш учун палончи киборнинг отини ҳам хўп мақтагандир. Тўғрими?

Г о р а ц и о

Тўғри, шаҳзодам.

Ҳ а м л е т

Ана, гап шунда. Ҳозир бўлса у, ажал — пучуқнинг арзандаси бўлиб қолибди, черков қоровули бўлса, бел билан унинг адабини бераётир. Бунинг сири аён бўлганда эди, бу ажойиб ўзгаришни англаган бўлар эдик! Энди бу суякни ошиқ ўйинидаги соққадай отиб ташлаш учун шунча парвариш қилмоқ нимага ҳам керак эди? Буни ўйласам, ўз суякларим сирқирайди.

Биринчи гўрков

(Ашула)

Ол куракни, мисранни,
Бичгин янги кафанни,
Чолга қабр кавлагин,
Унга уй тайёрлагин!

(Яна бир бош суягини ташлайди.)

Ҳ а м л е т

Ана тағин биттаси! Бу балки, бир қонуншуноснинг калласидир. Қани энди унинг усул ва қонунлари, унинг ҳийла ва илмоқлари, унинг сафсаталари? Қани? Нега энди, бу омнинг қўпол калтакларига индамайди ва ҳақорат қилгани учун уни жавобгарликка тортмайди? Ҳа! Балки, бу жаноб барҳаёт эканида турли васиқалар, ҳукномалар, жарима аҳдлари, суд протоколларини пеш қилиб кўп ер-мулкларни қўлга киритгандир? У ўз ерларидан олиб турган ўлпонлар ва жарималари эвазида унинг калласини ернинг лойига ағнатиш, бу қандай бўлар экан?! Наҳотки, унинг кафолатномалари, бир ёқлама, икки ёқлама тилхатлари, унга фақат икки варақ қоғоз миқёсидагина ер таъминлашга кучи етди? Унинг фақат васиқаларини тахлаб қўйилса, бунчалик тор маконга сигмайди-ку. Бу соҳиби мулк бўлмиш жаноб, кенгроқ жойда эркинроқ ётишга ҳақли эмасми, ахир?

Г о р а ц и о

Йўқ, шаҳзодам, унинг макони бир қарич ҳам кенгаймайди.

Ҳ а м л е т

Васиқа ёзиладиган қалин қоғозлар қўй терисидан бўлади шекилли?

Г о р а ц и о .

Ҳа, шаҳзодам! Бузоқ терисидан ҳам қилнади, лекин...

Ҳ а м л е т

Демак, ўша васиқаларнинг мангу бўлиб қолишига ишонганлар қўй ва бузоқ эканлар-да! Мен бу азамат билан бир гаплашиб кўрай. Ҳай, отинг нимади, бу гўр кимники?

Б и р и н ч и г ў р к о в

Меники, тақсир.

(Ашула.)

Чолга қабр кавлагин.
Унга уй тайёрлагин!

Ҳ а м л е т

Сеники бўлишига ишонаман, чунки сен гўрда туриб ёлғон гапиряпсан!

Б и р и н ч и г ў р к о в

Сизлар гўрдан ташқарида турибсизлар. Демак, у сизники бўлмайди. Мен-чи, гўрнинг ичида турибман, демак гапим рост.

Ҳ а м л е т

Қандай қилиб рост бўлади? Гўрда ғўддайиб тикка турибсан-у, гўр меники дейсан. Гўр дегани тириклар учун эмас, ўликларга хосдир. Гўрдаман дейишинг билан ёлғон гапирдинг.

Б и р и н ч и г ў р к о в

Бу ёлғон гўрда қолмайди. У мендан ўтиб сизга юқади.

Ҳ а м л е т

Сен бу гўрни қайси бир мўмин эр киши учун қа-
зиётирсан?

Б и р и н ч и г ў р к о в

Ҳеч қайси эр киши учун эмас.

Ҳ а м л е т

Бўлмаса, қайси аёл учун?

Б и р и н ч и г ў р к о в

Ҳеч қайси аёл учун ҳам эмас.

Ҳ а м л е т

Узи бу ерга кимни кўймоқчилар?

Биринчи гўрков

Илгари хотин бўлиб, ҳозирда худо раҳмат қилгур бир бекани.

Ҳамлет

Бу бекорчи хўжамиз миридан сиригача кавлавчи ҳарфхўр экан! Бу тоифа кишилар билан қунт қўйиб сўзлашмоқ лозим. Бўлмаса киноя сўзларга ўралиб қоласан. Худо ҳақи, Горацио, сўнгги уч йилда кўряпманки, замон шу қадар ўзгардики, қора халқ аслзодаларнинг товонига боса бошлади. Ҳой, гўрков бўлиб ишлаганингга кўп йил бўлдимиз?

Биринчи гўрков

Раҳматлик қиролимиз Ҳамлет Фортинбрасни енгган кундан бери.

Ҳамлет

Унга неча йил бўлди?

Биринчи гўрков

Ия, шуни ҳам билмайсизми? Буни ҳар бир аҳмоқ билади-ку! Бу воқеа ёш Ҳамлет тугилган кун юз берган эди. Мен, ҳозир жинни бўлиб, Англияга жўнатилган Ҳамлетни деяпман.

Ҳамлет

Ана, холос! Уни Англияга нечун жўнатишибди?

Биринчи гўрков

Нечун бўлар эди? Ақл олиб келгани жўнатибди-да. Ақлини тузатсин деб жўнатибди. Лекин, борди-ю, ақлини тузатмаса ҳам, у ерда бўлаверади.

Ҳамлет

Яъни?

Биринчи гўрков

Яъни, ҳеч ким унинг фарқига етмайди. У ерда ҳамма ҳам унга ўхшаган жинни-девона.

Ҳамлет

Қандай қилиб ақлдан озган у?

Биринчи гўрков

Айтишларича жуда ғалати бўлиб.

Ҳамлет

Яъни?

Биринчи гўрков

Яъни бир карра ақлу ҳушини йўқотиб қўя қолган.

Ҳамлет

Хўш, унинг жинни бўлиши нимага боғлиқ, ахир?

Биринчи гўрков

Ўзимизнинг шу Дания тупрогига боғлиқ. Мен гўдаклигимдан бери, яъни ўттиз йил бўлди гўрковлик қилаётиман.

Ҳамлет

Киши ер тагида тез чирийдими?

Биринчи гўрков

Одамига қарайди... Одам борки тиригидаёқ чириб сасиб кетади. Шу кеча-кундузда ўлаётганлар шундай бўляпти. Гўристонгача зўрға чидайди. Лекин бир хиллари саккиз-тўққиз йил туради. Кўнчи бўлса ҳеч сўзсиз, тўққиз йил туриш беради.

Ҳамлет

Нега кўнчи кўпроқ туриш беради?

Биринчи гўрков

Чунки тақсир, кўнчининг териси шунча ошланган бўладики, сувга кўп чидам беради. Сув бўлса, сизга ўхшаган одамзод тоифаси ўлганидан кейин, унинг биринчи ганимидир. Мана, тагин бир бош чаноғи. Бу — ер тагида йнгирма уч йил ётган.

Ҳамлет

Бу кимнинг бош суяғи?

Биринчи гўрков

Бадбахт бир хумпарники. Отини айтмаганим маъқулроқ.

Сиз, кимники, деб ўйлайсиз?

Ҳамлет

Билолмадим.

Биринчи гўрков

Илоҳим, раҳмат кўрмасин, шунча ҳам бемаза ҳазилкаш эди у. Бир кун бошимга бир шиша рейн шаробини қуйиб юборган эди. Қаранг-а, бир шиша шароб. Бу бошкоса тақсир, ўрда қизиқчиларидан Йоркнинг бош суягидир.

Ҳамлет

Шу-я?

Биринчи гўрков

Худди шунинг ўзи.

Ҳамлет

Қани, бир кўрай.

(Бош суягини қўлига олиб.)

Бечора Йорик! Мен уни танир эдим, Горацио. Бу одам бениҳоя ҳозиржавоб, уйдирмаларга жуда уста

эди. У мени минг мартаба орқасига кўтариб ўйнаткан. Ҳозир бўлса бунга қараганда кўнглим озаётир. Мана бу ерда лаблар қимирлайдиган жой. Мен буни жуда кўп ўпганман. Қани энди сенинг ҳажвларинг, қизиқчиликларинг, ашулаларинг? Бутун дастурхон атрофидагиларни ўлгудай кулдирадиган қаҳ-қаҳаларинг қани? Ҳайҳот, ўз кемшик жағинг аҳволдан тишни ғижирлатиб таъна қилишга ҳам бирон ҳазилинг қолмабдими? Милкларинг бир-бирига киришган. Қани, аслзода хонимнинг пардозхонасига бориб юзига қанча қалин упа-эликни қўямасин, оқибати қанақа бўлишини айтиб берсанг-чи. Бу кароматинг билан уни кулдириб кўрсанг-чи.— Горацио, менга бир нарсани айтиб бер.

Г о р а ц и о

Нимани, шаҳзодам?

Ҳ а м л е т

Нима деб ўйлайсан: Искандар Румий¹ ҳам ерда ётганида шу ҳолатда бўлганмикин?

Г о р а ц и о

Айнан, шундай.

¹ Македониялик машҳур саркарда Александр. Шарқда Искандар Румий, афсоналарда эса Искандар Зулқарнайн деб шуҳрат топган (эрамиздан бурунги 356—323 йиллар).

Ҳ а м л е т

У, ҳам шундай сасиб турганмикин? Уҳ!
Г о р а ц и о

Айнан шундай, шаҳзодам.

Ҳ а м л е т

Жасадларимиз қандай паст хизматларга ярар экан, Горацио! Масалан, Искандар хокининг тақдирини, ҳатто бориб-бориб бирон пиво бочкасини сувашга хизмат қилишини тасаввур этиб кўр!

Г о р а ц и о

Бу — воқеага юзаки қараш бўлиб қолмасмикин?

Ҳ а м л е т

Асло йўқ. Аксинча, бу нарса — воқеанинг муҳаққақ қонусларини билиб туриб, унинг ўзгаришларини кузатиб туриш дегани бўлади. Масалан: Искандар ўлди, сўнгра Искандарни кўмдилар, сўнгра Искандар чириб хок бўлди. Хок — тупроқдир. Тупроқдан лой олишади. Шу Искандарнинг лойи билан пиво бочкасини сувашлари нега мумкин бўлмасин?

Шамоллаб вафот бўлган Қайсари-Румдан —
Вақти келгач лой қилишар деворлар учун.
Ер юзини қалтиратган буюк жаҳонгир
Деворларга тиқин бўлиб ишланар ҳозир.

Энди, жим! Ўзимизни бир чеккага олайлик! Ана қирол!

Поп бошлиқ жаноза маросими кўринади. Офелия тобути кетида Лаэрт, кузатувчилар, сўнгра қирол, малика ва уларнинг маҳрамлари.

Ҳамлет

Малика ҳам арк аҳли. Кимни кўмишар?
Тартиб тамом бузилган! Маълум бўлдики,
Ўз-ўзини ўлдирган бирон аёл бу!
Бизни улар кўрмасин. Эҳтиёт шартдир.
Четроқ туриб кўрайлик.

Горацио билан ўзларини бир четга оладилар.

Лаэрт

Яна қандай маросим қилингусидир?

Ҳамлет

Мана, кўр олижаноб йигит. Лаэртни.

Лаэрт

Яна нима қилмоқлик ниятингизда?

Поп

Биз шаръий қоидадан ошиб ҳам кетдик.
Чунки у ўлган эмас, ажали билан.
Юқоридан бизларга буйрилмасайди,
Сури Исрофилгача нопок ётарди,
Ва дуолар ўрнига унинг кетидан
Тошу кесак ташларди ҳамма халойиқ.
Аммо қаранг, тобути узра гулдаста,

Жомлар уриб кузатди уни одамлар.

Л а э р т

Демак сизда ихтиёр фақат шунчалик?

П о п

Ишимиз адо бўлди. Аммо биз агар
 Бўлак марҳумлар узра ўқилганидай
 Марсиялар ўқисак шарият расмин
 Шу билан биз поймол қилган бўламиз.

Л а э р т

Тобутни туширингиз! Майли у маъсум
 У покиза жасаддан унгай наргислар.
 Унутмаки, дағал поп, сен жаҳаннамда —
 Ўртаниб-куйганингда менинг пок синглим
 Фаришталар қатори, ўйнар жаннатда.

Ҳ а м л е т

Яъни ким: Офелия?!

М а л и к а (тобут устига гуллар сочиб).

Нафосат нафисага қисмат бўлсин, ол!
 Тинч ухлагин. Уйлардим бир куни сени —
 Ҳамлетга қаллиғ қилиб аркка келтирсам.
 Мозорингни эмасу, келин ётоғинг
 Гуллар-ла қопламоқни айлардим хаёл.

Л а э р т

Золимнинг қилмишлари сени маҳв этди,
 Жафокорга йўлиқсин тўқсонга бало!..
 Ҳай, тўхтанглар! Тупроқни ташламай туринг,
 Уни яна бир марта қучмоқ истайман.

(Гўрга ирғиб тушади.)

Ўлик билан тирикни ҳам кўма беринг!
 Текис жойда катта тоғ уйиб ташланглар.
 Шундай тоғки, паст қолсин унга нисбатан
 Пелион ҳам ва ҳатто зангори Олимп¹.

Ҳ а м л е т *(олдинга чиқиб)*

Ким бунда нола тортар асабий, маъюс?
 Фарёдига ачиhib кўкда юлдузлар
 Тиланчилар тўпидай тиқилишмоқда.
 У ким бўлса мен унга хизматга тайёр!
 Дания шаҳзодаси Ҳамлет мендирман!

(Ирғиб қабрга тушади.)

Л а э р т

Даф бўл, шайтон!

(Ҳамлет билан ёқалашади.)

Ҳ а м л е т

Сен дуо сўзларин ўрган.

¹ Грециядаги тоғларнинг номлари. Қадимий афсоналарга кўра, Олимп ер юзида энг баланд тоғ ҳисобланар эди; Олимп чуққиларида худолар яшар эмиш.

Томоғимдан қўлинг торт ва билиб қўйки —
 Ўзим қизгин эмасман, аммо мабодо
 Содир бўлиши мумкин бирон фалокат.
 Сен пушаймон бўларсан. Қўлингни олгин!

Қ и р о л

Ажратинг!

М а л и к а

Ҳамлет, Ҳамлет!

Ҳ а м м а

Афандилар, бас!

Г о р а ц и о

Тинчланингиз, шаҳзодам!

Уларни ажратиб қўядилар ва улар гўрдан чиқадилар.

Ҳ а м л е т

Қўланка бўлиб қолган у қиз ҳурмати
 Охиргача жанг қилмоқ менинг қарорим.
 Кўзларим то тирикдир, тинчланмайман мен.

М а л и к а

Қўланками, ўғлим — ҳа?!

Ҳ а м л е т

Офелияни

Шундай севар эдимки, қирқ минг оғаси

Биргалашса менчалик сева олмайди.
Айт-чи, синглинг шаънида не қилмоқчисан?

Қирол

Узида эмас ҳуши.

Малика

Унга тегманглар!

Ҳамлет

Билмоқчи бўламанки, нима қилардинг?
Еқанг йиртиб, йиғлардинг? Уришармидинг?
Сирка ичиб, ермидинг тимсоҳнинг гўштин?¹
Буларнинг барчасига мен ҳам қодирман.
Бу ерга йиғлагани келдингми, сўйла?
Ё гўрга сакраб тушиб тирик кўмилиб
Мени ҳижил қилгани келдингми, сўйла?
Бунга мен ҳам қодирман. Тоғлар ҳақида
Вайсаб ўтдинг? Эмиш шу мозор устига,
Тупроқ тўкинг, қадалсин устимизда тоғ,
Шундай тоғки, Оссанинг² чўққиси ҳатто
Унга кўра тупроқда холдай кўринсин.
Бундай ўқирмоқликка мен ҳам қодирман.

Малика

Бу ҳаммаси телбалик тутқалоғидур.

¹ Ҳамлет у даврдаги аслзода ёшлар ўртасида расм бўлган «аҳду паймонлардан» кулади. Улар ўз севганларига садоқатларини изҳор қилиш учун «сирка ичишга» ёки дорихоналар деразасига тулумлари қўйилган тимсоҳ гўштини ейишга ҳам тайёرمىз деб қасам ичишар эди.

² О с с а — Грецияда бир тоғ.

Сал кутайлик, у яна тинчиб қолади.
Она кабутар каби ювошланади.

Ҳ а м л е т

Лаэрт, менга не учун шунча хусумат?
Назаримда, бир чоғлар биз иноқ эдик.
Майли... Қанча парвариш қилсанг бўрини,
Яна бир кун тарк этар ўз ғамхўрини.

(Кетади.)

Қ и р о л

Горацио, у билан бирга бўлингиз!

(Горацио кетади.)

(Лаэртга)

Кечаги маслаҳатни эслаб, сабр этинг,
Яхшиликка ҳал бўлгай барча муаммо.
Гертруда, кўз қўйинг. Ҳамлет устидан.—
У қиз учун тириклар жонин оламиз.
Яна, бир оз кутайлик. Вақт келиб қолар —
Осойишта яшамоқ муяссар бўлар.

(Кетадилар.)

ИККИНЧИ САҲНА

Яна у ерда. Қасрда бир катта хона.
Ҳ а м л е т билан Г о р а ц и о кириб келадилар.

Ҳ а м л е т

Бу масала кўп аниқ. Энди бўлди. Бас,
Ёдингдами шу ўтган барча ҳодиса.

Г о р а ц и о

Бўлмаса-чи, шаҳзодам.

Ҳ а м л е т

Мен бетинч эдим,
Қийнар эди руҳимни ичимдаги жанг.
Етоғимда ўзимни кишанда сездим.
Сўнгра тез қалқиб олдим. Яшасин тезлик!
Кўрлик бизга кўп маҳал нажот келтирар,
Ҳолбуки, йироқбинлик янглиштиради.
Демакки, бор оламда шафқатли тангри,
Ўзи бизни, тақдир ва иқболимизни
Инояти лутфидан дариг тутмайди.

Г о р а ц и о

Бахтимизга, бор экан ундай худованд.

Ҳ а м л е т

Елкамга чакмон ташлаб чиқдим ҳужрамдан,
Излар эдим уларни тимирскиланиб,
Ахир топдим хатларни ва қайтиб келдим.
Қўрқинчдан дадилландим, орни унутдим —
Муҳрни бузиб ташлаб ўқидим хатни,
Ҳайрон бўлдим қиролнинг разолатига,
У мактубда ўқидим, Горацио, ўзим,
Ва билдимки, мен мудҳиш хатар эканман —
Дания диёрига ва Англияга.
Содда қилиб англатай, хатда буюрилган:
Мен боришим биланоқ чопилсин қаллам!

Г о р а ц и о

Йўқ-э!

Ҳ а м л е т

Мана фармойиш. Кейин ўқирсан.
Кейинги ишларимни айтиб берайми?

Г о р а ц и о

Лутфан айтинг!

Ҳ а м л е т

Сездимки, душманлар мени
Бир тузоққа солмоқчи. Дарҳол жазм этдим:
Янги бир хат ёздим-у, оққа кўчирдим.
Бир замонлар аъёнлар қаторида мен —
Хушхатлик ҳунарини хўрлаб юрардим.
Ҳуснихатга қилмасдим сира эътибор.
Лекин бу гал хушхатлик қилди кўп хизмат.
Айтайми, ёзганимни?

Г о р а ц и о

Айтинг, албатта!

Ҳ а м л е т

Мен қиролнинг помидан шундай хат ёздим:
Модомики, Англия бизга божгузор,
Дўстлигимиз гуллайди мисли қўш бошоқ,
Модомики, ҳар икки давлат ҳамжиҳат,

(Шу ерда хатга қўшдим бирталай мисол)
Шу фармойиш ўқилгач, ўша пайтдаёқ
Хат элтувчи кимсалар дарҳол, бесўроқ —
Ҳеч қандай суд қилмасдан қатл этилсин!

Г о р а ц и о

Хўш, муҳрни қаердан олдингиз, милорд?

Ҳ а м л е т

Бу ишда ҳам худованд бўлди мададкор!
Чўнтагимда бор экан отамнинг муҳри,
Ушандан нусха экан шу қирол муҳри.
Мен ёзган мактубимни имзолаб, буклаб,
Яна қўйдим жойига илгаригидай,
(Яширин алмашилган бола сингари).
Эртасига юз берди денгиз уруши,
У ёғини мен ёзган хатдан биласан.

Г о р а ц и о

Демакки Розенкранц ва Гильденстерн —
Дарёий-фано бўйлаб сузибдилар-да!

Ҳ а м л е т

Шунга интилар эди ўзлари зотан.
Вийждоним мусаффордир, чунки у шумлар
Бекорга аралашди бизнинг курашга.
Улуғлар талашганда, фуқаро жим тур!

Г о р а ц и о

Шу қиролни қаранг-а?

Ҳ а м л е т

Кўриб турибсан!

Шу қанчалик разолат! Қаҳрим шундан-да!
 У отамни ўлдириб, онамни бузди.
 Тўсиқ бўлди мен билан халқ ўртасида.
 Энди ҳаётимни ҳам нобуд қилмоқчи!
 Аммо унинг найранги энди ўтмайди.
 Энди уни мен ўзим барбод этаман.
 Мен бу ишга азм этдим...

Г о р а ц и о

У, Англияда

Юз берган ҳодисани тезда эшитар.

Ҳ а м л е т

Албатта эшитар-у, аммо шу кунда,
 Ҳозирча фурсат менинг ихтиёримда:
 Зотан одамзод умри шунча қисқаки,
 Оғиз очиб бир, икки дегунча тугар.
 Аммо хижолатда мен. У кун Лаэрт-ла
 Бекорга гавго қилдим. Унинг мотами —
 Менинг ҳам мотамимдир. Ярашмоқчиман.
 Лекин дардни жар солиб гердайиш нечун?
 Мен шундан қаҳрландим.

Г о р а ц и о

Жим! Бу ким экан?

(О з р и к к и р и б к е л а д и.)

О з р и к

Олий ҳазратларининг эсон-омон Данияга қайтиб келганлари муборак бўлгай!

Ҳ а м л е т

Қуллуқ, жаноб.

(Гораццога секинроқ.)

Сен бу искабтопарни биласанми?

Г о р а ц ц о

(Ҳамлетга секин)

Йўқ, шаҳзодам.

Ҳ а м л е т

(Гораццога секин)

Ундай бўлса бу сенинг бахтинг. Уни таниш шараф эмас. Унинг кўп ҳамда семиз ерлари бор. Бирон ҳайвонни ҳайвонлар шоҳи қилиб кўтарсалар, бу жаноб дарҳол ўшанинг ёнига ўз охурини қўяди. Бу-ку ўзи битта зогча, аммо қўнадиган уясининг катталигига қараганда бу -- зогчаларнинг кибори ҳисобланади.

О з р и к

Азиз шаҳзода, олий ҳазратлари илтифот қилсалар, аъло ҳазрат қирол томонидан менга ҳавола қилинган бир гапни эшитсалар!

Ҳ а м л е т

Мен бу сўзингизни, жаноб, хотирамда маҳкам эслаб оларман. Аммо, қалпоғингизни бошқа хизматга буюрманг. Қалпоғинг жойи калла-ку, ахир.

О з р и к

Қуллуқ, олий ҳазрат. Аммо ҳаво бугун кўп иссиқ...

Ҳ а м л е т

Йўқ, ишонингки, ҳаво бугун ғоят совуқ. Шимолдан шамол келяпти.

О з р и к

Дарвоқе, бугун пича совуқ бўлиб турибди.

Ҳ а м л е т

Лекин, ҳар ҳолда менинг танамга ҳаво жуда ҳам иссиқ ва дим туюлаётир.

О з р и к

Таъриф қилиб бўлмайдиган даражада иссиқ ва дим, шаҳзодам! Бу иссиқни баён қилмоққа тилим ожиз. Лекин шаҳзодам, аъло ҳазрат қиролнинг амрларига мувофиқ сизга маълум қиламанки, улар сиз учун биров билан катта гаров ўйнайдиган бўлдилар.

Ҳ а м л е т

Ҳар ҳолда сўрайманки...

(Озрикни шляпа кийишга қистайди.)

О з р и к

Қўйинг, қўйинг, азбаройи худо! Менга шундайлигим қулайроқ, амин бўлингиз! Жаноби олий, шу кунларда ўрдага Лаэрт келиб қолди. У киши — чинакам жентльмен бўлиб, гоят ёқимли, ҳамда соҳиби камол ва соҳиби жамолдурлар. Жиддий қилиб айтганда уни мажмуатул одоб деса бўлади, негаким, аён ва аслзодаларга ёқадиган жумла назокатлар у кишида жам бўлгандир.

Ҳ а м л е т

Сизнинг таърифингиз у кишига жуда муносиб. Биламанки, у кишини бобма-боб тасвирлаш одамзоднинг эсу хотираси учун шундай оғир юкдирки, улар кишининг фазилатлари кетидан хаёлан эргашиб етишни ҳам қийинлаштиради. Аммо холисанулло маддоҳдай айтиб қўяйки, мен у кишини жуда олий зот деб биламан, ва унинг тенги фақат ўзининг суратидир деган хулосага келаман. Унга эргашувчилар бўлса ул зотнинг фақат сўлғин сояларигина, холос.

О з р и к

Олий ҳазратим, у киши ҳақидаги баҳоларингиз айни ҳақиқат.

Ҳ а м л е т

Лекин жаноб, мақсадингизни дангал айтиб қўя қолинг! Нега ахир биз бу жентльменни ўз дағал гапларимиз билан ифлослаб ўтирибмиз?

О з р и к

Жаноби олий?

Г о р а ц и о

Гапни очикроқ қилса бўлмайдими? Ростакам, шундай қилинг, илтифотли афандим!

Ҳ а м л е т

Шу одобли йигитнинг сиз айтмоқчи бўлган гапларга нима дахли бор?

О з р и к

Лаэртни айтадиларми?

Г о р а ц и о

(Ҳамлетга секин)

Бу кишининг гапдонлиги соб бўлди. Олтин ҳалли сўзлар барчаси сарф бўлиб кетди.

Ҳ а м л е т

Ҳа, Лаэртни, жаноб.

О з р и к

Биламанки, сиздан яшириң эмас.

Ҳ а м л е т

Истар эдимки, бу сиздан яширин қолмасин. Гарчи, шу тақдирда ҳам мен ютадиган ҳеч нарса йўқ. Хўш, жаноб?

О з р и к

Биламанки, сиздан яширин эмаски, Лаэртнинг яна бир камолоти...

Ҳ а м л е т

Баҳо беролмайман, чунки баҳо берсам кучларимизни таққослаб қўйишга тўғри келмасмикин деб қўрқаман. Гарчи, киши ўзини тўлароқ билиши учун биров билан ўзини қиёслаб қўйиши фойдадан холи эмас.

О з р и к

Гап, у кишининг қуролга моҳир бўлганлиги устидан бораётир. Умумнинг фикрига кўра бу хусусда унинг тенги йўқ эмиш.

Ҳ а м л е т

Қанақа қурол экан у?

О з р и к

Қилич ва ханжар.

Ҳ а м л е т

Дудама қурол экан. Хўш, сўнгра?

О з р и к

Қирол сизнинг томонингизни олиб унга қарши олтита арабий бедовлардан қўймоқчи. Лаэрт бўлса, эшитишимга қараганда, сизга қарши олтита фаранги қилич ва ханжар қўймоқчи экан. Буларнинг ҳаммаси муносиб асбоб-жабдуқлари билан; бамисоли камарлар, қайишлар ва ҳоказолари билан. Ва яна уч жуфт ажойиб нафис боғичлар ҳам борки, улар ҳалиги дасталарга бағоят мос тушибди. Асл безаклар билан музайян қилинган ҳалиги боғичларни деяпман.

Ҳ а м л е т

Бу боғичларингиз нима деган бўлади?

Г о р а ц и о

(Ҳамлетга секин)

Бу ерда шарҳу изоҳсиз нарсага тушуниш маҳол эканини илгаридан сезиб турибман.

О з р и к

Боғичлар, бу яъни ҳалиги қайишларнинг илмоғи бўлади, тақсир.

Ҳ а м л е т

Бизлар қилич ўрнига замбаракларни осиб юрганимизда эди, бу таъбир балки тўғри бўлар эди. Ушангача сиз қиличнинг қайиши деяверинг. Майли, гапни чўзмайлик. Демак, олтита арабий бедов бир томонда,

олтита фаранги қилич, уларнинг асбоб-жабдуқлари ҳамда асл безаклар билан музайян қилинган уч жуфт боғин иккинчи томонда. Хўш, булар ҳаммаси нимага гаров қўйилади?

О з р и к

Қирол таъкид қиладики, сиз билан Лаэрт ўртасида бўладиган ўн икки олишувдан учтаси у ёғнинг тўқ-қизтаси сизнинг фойдангизга бўлади деб. Агар, ҳазрати олийингиз, марҳамат қилиб ҳозир жавоб берсангиз, бу гапнинг қанчалик тўғри эканини дарҳол текшириш мумкин бўлар эди.

Ҳ а м л е т

А, мен: йўқ!— деб жавоб берсам-чи.

О з р и к

Шаҳзода, мен демоқчиманки: агар сиз бу олишув ҳақидаги таклифни қабул қилсангиз...

Ҳ а м л е т

Мен зални айланиб юрмоқчиман: агар аъло ҳазратларига маъқул бўлса, ҳозир менинг дам олаётган вақтим. Майли, қиличларни олиб келсинлар. Агар у йингит рози, қирол эса, ўз ниятида барқарор бўлса, мен кучим борича гаровни қирол ютиб олишига уринаман. Акс тақдирда, қисматим шармандалик ва мағлубият бўлур.

О з р и к

Жавобингизни худди шундай қилиб етказишга буюрадиларми?

Ҳ а м л е т

Худди шундай, жаноб, аммо бу сўзларга зебу зийнат бериш ўзингиздан.

О з р и к

Олий ҳазратларига садоқатларимни арз қилман.

Ҳ а м л е т

Шарафёб қилдингиз, марҳамат, марҳамат...

(Озрик кетади.)

Хайриятки садоқатини ўзи арз қилади. Бўлмаса ҳеч ким уни садоқатли деб арз эта олмайди.

Г о р а ц и о

Қочди. Бу жўжа чиққан тухумнинг пўчоқлари ҳали бошида кўриниб турибди-ю, қилмоқчи бўлган ишларини қаранг.

Ҳ а м л е т

Бу киши, албатта, онасининг маммаларини эмганида ҳам унга хушомадгўйликлар қилганди. Ҳозирги одамлар ҳаммаси шу тахлит! Улар қилиқ ва одоблар-

нинг фақат ташқи томонларинигина эгаллаб олиб ҳар хил завқларнинг гирдобиди тўлқиннинг устига бўртиб чиқадилар. Аммо синамоқчи бўлиб бир пуфласанг — пуфак, холос.

Л о р д (кириб).

Шаҳзодам, аъло ҳазрат подшоҳимиз, ёш Озрик орқали сизга салом юборган эди. Сиз, унга бу залда мунтазир бўлиб турадиганингизни айтган экансиз. Подшоҳ ҳозир сўраяптилар: сиз Лаэрт билан олишмоқ ниятидан қайтдингизми, йўқми?

Ҳ а м л е т

Мен ўз қароримга содиқман. Қарорим эса, қиролнинг ниятларига мос. Қирол хоҳлар экан, бурчимни ўтайман. Ҳозирми, бўлак вақтдами, барибир. Мен ўзимни ҳозиргидай яхши ҳис этсам бўлибди.

Л о р д

Ундай бўлса қирол, малика ва маҳрамлар ҳозир бу ерга тушадилар.

Ҳ а м л е т

Хуш келурлар.

Л о р д

Маликанинг тилаги шуки, сиз олишувдан илгари Лаэртга бир-икки ширин гап айтсангиз...

Ҳ а м л е т

У мени савоб ишга ўргатар экан...

Л о р д кетади.

Г о р а ц и о

Сиз ютқизасиз, шаҳзодам!

Ҳ а м л е т

Менимча, йўқ. У Францияга кетгандан бери мен доимо қиличбозликда машқ қилиб келдим. Бунинг устига имтиёз мен томонда. Мен албатта ютаман. Аммо билсанг эди, юрагимда қанча гашлик бор? Майлига, бари бекор.

Г о р а ц и о

Бу қандай гап, шафқатли шаҳзодам!

Ҳ а м л е т

Бемаъни кайфиятлар. Аммо бу ваҳималар аёл кининигина ўз қароридан қайтара олади.

Г о р а ц и о

Агар кўнглингиз безовта бўлса, унга қулоқ солинг. Мен бориб уларга хабар қилайки, кайфингиз жойида эмас.

Ҳ а м л е т

Асло ва мутлақо. Биз ваҳима ҳам хурофотлардан баланд туришимиз керак. Чумчуқ ҳам ўлса амри ҳақ-

ла ўлади. Агар толенмизда бир иш ҳозир рўёбга чиқиши керак экан, демак уни кечиктириб бўлмайди. Ҳозир бўлиши керак. Кейинроқ бўлмас экан, демак, у иш ҳозир бўлиши керак. Агар ҳозир бўлмаса, барибир ноилож ва лобид бўлади. Шайланиб ўшани кутмоқ керак — масала ана шунда. Биз ҳеч қайсимиз ўлар соатимизни билмас эканмиз, нега бунга барвақт тайёрланиб туриш мумкин бўлмасин? Бўлар нарса — бўлади.

Қирол, малика, Лаэрт, Озрик, маҳрамлар, қилич ушлаган навкарлар ва бошқалар кириб келади.

Қирол

Тўхта, Ҳамлет. Бери кел, бергин қўлингни.

(Ҳамлет билан Лаэртнинг қўлини қўшиб қўяди.)

Ҳамлет

Афв қилинг афандим, мен ҳақсиз эдим.
Аммо сиз,— бекзодасиз, кечиринг мени.
Бу ерга жам бўлганлар, ҳаммаси билар
Ва сизга ҳам айтганлар балки ҳақимда!
Гоҳо ақлу ҳушларим хира бўлади.
Шаънингизга ҳақорат қилган бўлсам мен,
Ишонингиз, иллати касаллигимда.
Ҳамлетмикан жавобгар? Йўқ, Ҳамлет эмас
Ҳамлет — телба, Лаэртни ҳақорат этган.
Демак бу ишни Ҳамлет ўзи қилмабди.
Ким айбдор? Ҳамлетнинг девоналиги.
Демак Ҳамлет ўзи ҳам даъвогар экан.
Ҳамлетнинг касаллиги — унинг душмани.
Ҳаммадан ҳам барала ўтинаманки,

Мени ғаразгўйликда айбламангиз!
 Ҳамма билсин: йўқ эди сизга ҳеч қасдим.
 Том устидан ўқ узсам, ул ўқ янглишиб
 Биродарни ярадор қилибди, афсусл

Л а э р т

Нафратларга жой бўлган қалбим қаъридан
 Мен сизни афв айладим. Аммо ор-номус —
 Бўлак нарса, мен буни кечиролмайман.
 Бу хил низо-жанжалга, доно арбоблар,
 Хўп десалар ярашмоқ бўлади мумкин.
 Аммо ўша чоққача сиз таклиф этган
 Дўстликка дўстлик билан жавоб берурман.

Ҳ а м л е т

Бунга шодман. Таклифни хотиржам бўлиб
 Қабул қилдим. Бошлайлик!— Қани қиличлар?

Л а э р т

Менга қилич!

Ҳ а м л е т

Мен сизга ожиз рақибман.
 Чунки, сизнинг қиличда шоввозлигингиз
 Мен билан таққосланса, юлдуздай порлар.

Л а э р т

Мендан кулаётирсиз...

Ҳ а м л е т

Иўқ, ундай эмас —
Улай агар мен сизни масхара қилсам.

Қ и р о л

Қиличларни сиз беринг уларга Озрик.
Биласизми олишув шартларин, Ҳамлет?

Ҳ а м л е т

Балли шоҳим, лекин сиз гаровингизни
Мендай кучсиз томонга тиккансиз, ажаб?

Қ и р о л

Бу нотўғри. Иккинги ҳам менга маълум.
У гарчи моҳир, аммо имтиёз сизда.

Л а э р т

Бошқа қилич берингиз. Бу менга оғир.

Ҳ а м л е т

Бу менга боп.— Иккала қилич тенгмикан?

О з р и к

Балли, азиз шаҳзодам.

Олишувга ҳозирланадилар.

Қ и р о л

Шароб келтиринг.—

Ҳамлет икки зарбани еткизгач, яна —
 Учинчи зарбани ҳам қайтарса, дарҳол
 Ҳамлетнинг шарафига тўплар гурласин.
 Қирол ҳам май кўтарар унинг шаънига.
 Ҳозир қирол қадаҳга бир инжу ташлар.
 Бир инжуки, Даниянинг тўртта қироли
 Уз тожини безатган дурдоналардан
 Яна қимматбаҳодир. Қадаҳлар тутинг.
 Сурнайлар карнайларга, улар тўпларга
 Замбараклар кўкларга, кўклар ерларга
 Наъра солиб билдирсин: Дания шоҳи
 Ҳамлетнинг соғлигига май кўтармоқда!
 Бошлагаймиз! Ҳакамлар, яхшилаб қаранг!

Ҳ а м л е т

Тайёрланинг!

Л а э р т

Бошладим.

(Уриша бошлайдилар.)

Ҳ а м л е т

Бу — бир!

Л а э р т

Қайтардим.

Ҳ а м л е т

Ҳакамлар, қараб кўринг!

О з р и к

Бир зарба, ҳисоб.

Л а э р т

Иккинчисин бошлайлик!

Қ и р о л

Бирпас тўхтанг, ичайлик! Соғ бўлгин, Ҳамлет.
Мана инжу сеники.— Сенга бу қадаҳ.

Саҳна орқасидан карнай ва тўп садолари.

Ҳ а м л е т

Май — бемаҳал.— Бошлайлик! Жадалроқ бўлинг!

Уришадилар.

Яна бир зарб! Тўғрими?

Л а э р т

Иқрорман, зарба!

Қ и р о л

Уғлимиз енгаётир.

М а л и к а

Тоза терлабди.
Мана Ҳамлет, рўмолчам. Қизиб кетибсан.
Мен малика, ичаман ғалабанг учун!

Ҳ а м л е т

Қуллуқ, онам...

Қ и р о л

Гертруда, ичма шаробни.

М а л и к а

Ичгим келди. Сўрайман, ижозат беринг.

Қ и р о л

(Узига-ўзи)

Бу қадаҳ заҳарлидир! Энди йўқ нажот.

Ҳ а м л е т

Йўқ, онажон, сиз билан ичишим барвақт.

М а л и к а

Кел, юзингни бир марта артиб қўяйин.

Л а э р т

Энди, зарба мен берай!

Қирол

Буниси гумон.

Лаэрт

(Ўзи-ўзига)

Қандай оғир виждонга бу қабоҳатлар.

Ҳамлет

Бу гал, Лаэрт, ҳазилни йиғштиргайсиз.
Хужум қилинг, сўрайман, қонуний, жиддий
Йўқса, ҳазил қиласиз, деб гумондаман.

Лаэрт

Хўш, фикрингиз шундайми? Келинг бўлмаса.
Уришадилар.

Озрик

Дуранг бўлди.

Лаэрт

Зарб бериш шундай бўлади!

Лаэрт Ҳамлетни яралайди. Сўнгра олишув қизиганда улар қиличларини алмаштирадилар. Ҳамлет ҳам Лаэртни яралайди¹

¹ Дуэлчилар уришганда бир-бири қўлидан қиличини тортиб олишга интилар эдилар. Бу ерда иккала томон (Ҳамлет ҳам Лаэрт) бир вақтнинг ўзидагина қиличларини бир-биридан тортиб олган бўладилар.

Қирол

Тез ажратиб қўйинглар! Бундай бўлмайди.

Ҳамлет

Йўқ, қайтадан!

Малика йиқилади.

Озрик

Ёрдамга, малика беҳол!

Горацио

Улар қонга беланди.— Қон қайдан, милорд?

Озрик

Лаэрт, бу қон қаердан?

Лаэрт

Хўп қўлга тушдим.

Мен бир тузоқ қургандим эпчиллик қилиб,
Энди ўзим тушибман ўша тузоққа.

Ҳамлет

Маликага не бўлди?

Қирол

У қонни кўриб

Бир оз эсдан кетибди.

М а л и к а

Йўқ, ёлғон, Ҳамлет.—
Шароб, шароб!— Заҳарли шароб!

(Улади.)

Ҳ а м л е т

Хиёнат бор ўртада! Айбдор кимдир?
Хоинни топмоқ керак!

Л а э р т

Далил қўлингда!
Ҳамлет, сен ўлдирилдинг. Сенга даъво йўқ.
Ҳаётингнинг муҳлати ярим соатча,
Далиллари қўлингда. У тиг заҳарли.
Бу феълимдан бўлурман ўзим ҳам ҳалок.
Малика йўқ. Йўқ мадор кўп сўзлашимга.
Ҳаммасига айбдор қиролдир, қирол!

Ҳ а м л е т

Ҳа... қиличга ҳам заҳар суркалганми, ҳа?!
Қани заҳарли шамшир, жойингни топгин!

(Қилич билан қиролни яралайди.)

Ҳ а м м а

Хиёнат!

Қ и р о л

Ҳай, дўстларим, қутқазинг мени!
Фақат жароҳат едим. Ҳали нажот бор!

Ҳ а м л е т

Бўлмаса ол, сохтакор, одамхўр жаллод!
 Уз инжунгни май билан бир ютиб кўр-чи!
 Бор онамнинг ёнига!

Кирол ўлади.

Л а э р т

Ажаб бўлибди:
 Бу шаробни у ўзи тайёр қилганди.
 Қани, кел олижаноб Ҳамлет, мен кечдим:
 Отамнинг ҳам ўзимнинг хунимдан. Сен ҳам —
 Уз хунингдан кеча қол! (Улади.)

Ҳ а м л е т

Худовандо, кечиргин! Мен ҳам кетингдан...
 Горацио, иш тамом. Хайр, малика!
 Сизларга-чи? Бу қонли даҳшатни кўрган
 Ва индамай томоша айлаганларга —
 Оҳ, агар муҳлат бўлса, айтиб берардим.
 — Аммо ўлим, кўп анқов бир соқчидирки,
 Қўймай-нетмай судрайди бизни йўлига.—
 Оҳ, сизларга кўп нарса айтгим бор эди...
 Бу ҳам майли, Горацио, ҳамма иш тамом.
 Сен-ку тирик. Бу ишдан беҳабарларга
 Сўйлагин мен тўғрида бор ҳақиқатни.

Г о р а ц и о

Қандай мумкин! Менда бор римликлар хулқи.
 Ухшамасман Дания авлодига мен.
 Менга етарли заҳар бу қадаҳда бор.

Ҳ а м л е т

Агар мард бўлсанг,
 У қадаҳни менга бер. Бер, дейман сенга!
 Бу воқеа тамоман қоронғи қолса —
 Мени бешараф ўйлар келгуси авлод.
 Йўқ, сен мени дўст десанг, вақтинча тўхта,
 Бир муддат кутиб тургин жаннат лаззатин.
 Бу серташвиш дунёда бир оз юр ҳали,
 Инсонларга тушунтир шўр ёзмишимни.

Саҳна орқасидан марш ҳам милтиқ товушлари.

Бу ўқ узишлар нега?

О з р и к

Польшадан голибона қайтиб ўтаркан
 Инглиз элчиларин қутлар Фортинбрас.

Ҳ а м л е т

Гораций, мен ўламан. Заҳарнинг кучи
 Мени беҳол айлади. Англия ёқдан
 Хабарлар то келгунча, юмилар кўзим.
 Уйлашимча, Фортинбрас қирол бўлгуси.
 Мен ҳам ўз овозимни унга бераман.
 Унга батафсил айтгин бу можарони.
 Кейин эса жим, сукут!

(Улади.)

Г о р а ц и о

Тиниб қолди кўп нодир бир юрак. Ухла,
 Фаришталар қўшиғи сени тинчитсин!

Ким экан, бу ноғора уриб келганлар?

Саҳна орқасидан марш чалнади. Барабан — ноғора товушлари байроқлар ва маҳрамлари билан birlikда Фортинбрас ҳам инглиз элчилари кириб келадилар.

Ф о р т и н б р а с

Қаерда ўтди ўша қонли можаро?

Г о р а ц и о

У қанақа можаро? Ҳа, бу можаро,
Бу мислсиз мотамнинг макони шу ер.

Ф о р т и н б р а с

Эҳтирослар жавлони тинмабди ҳали,
Улимнинг даргоҳида катта зиёфат.
Чунки шунча жасадни суриштирмасдан
Қонли дастурхонига уйиб ташлаган.

Б и р и н ч и э л ч и

Даҳшатдир, даҳшат.
Англия хабарлари кечикиб қолди.
Фармони бажарилди, десак — кўп мамнун
Бўладиган бу қирол, ҳозир эшитмас!
Розенкранц ҳам Гильденстерн қатл этилганлар.
Ким бизга раҳмат айтар?

Г о р а ц и о

У айта олмас!
У тирик бўлганда ҳам бунни айтмасди,

Уларни ўлсин деган эмасди, қирол.
 Модомики, Польшадан ва Англиядан
 Қелаётган йўлингиз бунда туташар,
 Буюрингиз, жасадлар тизилсин қатор,
 Мен ҳам баланд бир жойдан айтай барала —
 Утган-битган жамулжам саргузаштларни.
 Мен ҳаммага ҳикоя қилиб бераман:
 У даҳшатли, инсофсиз, қонли ишлардан,
 Янглишиб ўлдиришлар, золим фалакдан,
 Ахир жазосин тортган риекорликдан,
 Гуноҳкорлар тўқиган макру ҳийладан,
 Ниҳоят, хонларнинг маҳв бўлишидан.
 Мен батамом айтаман уларнинг барин.

Ф о р т и н б р а с

Қани, дарҳол эшитсак бу можарони,
 Шу учун чақирилсин олий бир кенгаш.
 Ноқулай бир соатда менга қўнди бахт.
 Бу ўлкага менинг бор қонуний ҳақим.
 Бор муътабар васиқам.

Г о р а ц и о

Бу тўғрида ҳам
 У кишидан берилган менга ваколат.
 Чунки унинг овози тақдир билан тенг.
 Ҳозир ҳамма ақллар қизғин, ошифта,
 Тагин янги бир бало чиқиб қолмасин.
 Шошилайлик!

Ф о р т и н б р а с

Ҳамлетни тўртта мулозим —
 Сипоҳларга яраша сўрига қўйсин.

Тирик қолса у албат бўларди қирол.
Уни ҳарбий низомнинг усули билан,
Ҳарбий музика чалиб кўтаринглар тез.
Қолган жасадларни ҳам кўтариб чиқинг!
Жасадлар йиғиндиси бу ерга эмас
Балки, жанг майдонига мос тушар, холос.
Ўқ узишга берилсин ҳозир қўмонда!

Мотам марши. Жасадларни олиб чиқадилар. Бундан кейин
замбараклардан ялли ўқ узиш.